

Opgjørelsen for 1874 gav følgende Resultat:

Indtægt.	Udgift.
Renter 5,355 Kr. 35 Ø.	Enkepensioner 7,175 Kr. „ Ø.
Kontingenter 2,944 — „ —	
8,299 Kr. 35 Ø.	7,175 Kr. „ Ø.

Under Forudsætning af, at intet forandrede, var der altsaa et Overskud af 1,124 Kr. 35 Ø. Skjønt dette Overskud var tilstrækkeligt til mere end tre fulde Enkepensioner, og der saaledes intet vilde være til Hinder for at nedsætte Kontingentet for 1875 til det oprindelige Beløb af 50 Kr., indstillede dog Eforus til Konsistorium, at Kontingentet, af Hensyn til flere Interessenters høje Alder, kun nedsattes til 60 Kr. for de gifte Interessenter og 30 Kr. for de ugifte, hvorved der vilde levnes et Overskud af 970 Kr. Dette Forslag vedtog Konsistorium.

III. Forelæsninger, Øvelser og Examina.

1. Examina til Erhvervelse af akademisk Borgerret med dertil hørende Tillægsexamina.

a. Anordning af 25de Juni 1875 angaaende Kvinders Adgang til at erhverve akademisk Borgerret.

I Begyndelsen af Aaret 1875 indkom der til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet et Andragende fra en Kvinde, der ønskede at studere Lægevidenskaben, angaaende Adgang til at immatrikuleres som Student ved Kjøbenhavns Universitet og derefter videre at uddanne sig ved dette i den nævnte Videnskab. Angaaende dette Andragende begjærede Ministeriet Konsistoriums Erklæring.

I denne Anledning afkrævede Konsistorium først det juridiske Fakultet en Erklæring om det Spørgsmaal, hvorvidt Andragerinden efter Lovgivningen var berettiget til at underkaste sig Afgangsexamen og derefter lade sig immatrikulere ved Universitetet. Under 18de April 1874 afgav dette sin Erklæring, der lyder saaledes:

„I Følge den bestaaende Ordning have Kvinder ikke noget retligt Krav paa, efter at have opfyldt visse Vilkaar, at stedes til Immatrikulation ved Universitetet. Et saadant Krav vilde nemlig forudsætte, at Undervisning af Kvinder faldt ind under den Virksomhed, som i Følge Lovgivningen er gjort Universitetet til Pligt. Men dette kan ikke siges efter den nu gjældende Universitetsordning. Vel ere de Udtryk, med hvilke Fund. 7de Maj 1788 i Indledningen, jfr. ogsaa Kap. I. § 11, betegner Universitetets almindelige Formaal, vide nok til ogsaa at omfatte en Virksomhed for Kvindens videnskabelige Uddannelse; men i Bestemmelserne om den nærmere Ordning af Universitetets enkelte Institutioner gaar desuagtet Fundatsen med dertil hørende Lovbud helt igjennem ud fra den Forudsætning, at Universitetsvirksomheden kun er beregnet paa mandlige studerende, en Forudsætning, som atter staar i nøje Forbindelse med den traditionelle Opfattelse af Forskjellen mellem Mand- og Kvindekjønnets sociale Stilling og Livsopgave i det hele taget. Hin Forudsætning fremgaar blandt andet af Sprogbrugen i de paagjældende For-

skrifter, i det disse overalt, hvor Talen er om Studenter m. v., anvender Hankjønnsformen; se saaledes f. Ex. Bekj. om Ophævelsen af Exam. artium m. v. 13de Maj 1850 §§ 9, 11, 19, 21, 24 m. fl.; Fund. 7de Maj 1788 Kap. II §§ 1, 3, 5 m. fl., Kap. III §§ 10, 11 m. fl., Kap. VI §§ 20, 21 jfr. Pl. 30te Januar 1838 §§ 6, 7 m. fl., Kap. V §§ 1, 3 jfr. Frd. 9de Januar 1824 § 4 jfr. § 3 m. fl., Kap. VI. § 2, 1mo—9no jfr. Regl. 11te Februar 1848 § 3 Nr. 1—3, § 4 Nr. 1—2, § 5 m. fl. Det derfra hentede Bevis afkræftes ikke ved den Omstændighed, at der kan paavises andre Tilfælde i vor Lovgivning, hvor Bestemmelser, som efter Bogstaven kun ere givne for Mænd, ogsaa blive at anvende paa Kvinder; thi det er kun Tilfældet i saadanne Forhold, hvor andre Data indeholde tilstrækkelig Hjemmel til at antage, at Lovgivningen har anerkjendt Principet om Mandens og Kvindens ensartede Stilling i retlig Henseende.

Om og i hvilket Omfang det maatte være hensigtsmæssigt at forandre den saaledes gjældende Ordning, er et Spørgsmaal, som Falkulletet ikke har nogen Opfordring til at udtale sig om. Man dersom det maatte findes rigtigt i et større eller mindre Omfang at tillægge Kvinden Ret til at nyde godt af Universitetets Vejledning og paalægge Universitetet og dets Lærere en tilsvarende Forpligtelse, skjønte vi ikke rettere, end at det ligger inden for den højeste Universitetsmyndigheds Kompetence at træffe Bestemmelser om en saadan forandret Ordning, for saa vidt som den lader sig gennemføre med de for Haanden værende Kræfter og Midler.

Hverken direkte eller indirekte har Lovgivningen nemlig nogetsteds nedlagt et Forbud mod Kvinders Adgang til Universitetet. En Bestemmelse, hvorved en slig Adgang indrømmedes dem, vilde tvært imod kun gaa ud paa en videre Udvikling af Universitetets almindelige, fundatsmæssige Formaal, at fremme og udbrede Videnskabens Dyrkelse, saaledes som Tidsaanden maatte udkræve det. En Befejelse til paa den Maade at drage Omsorg for, at Universitetet løser sin Opgave i Overensstemmelse med de vekslede Tiders Trang, maa utvivlsomt i Følge Forholdets Natur tilkomme den øverste Universitetsmyndighed, ligesom den ogsaa i Praxis vil findes anerkjendt i adskillige, med det her omhandlede beslægtede Universitetsforhold. En Selvfølge er det imidlertid, at Universitetsmyndighedens Kompetence i den nævnte Henseende under ingen Omstændigheder kan strække sig til Forhold, der ligge uden for Universitetets Omraade. Medens den saaledes vel kan tillægge Kvinden Ret til at underkaste sig de afsluttende Prøver, som affholdes ved de forskjellige Fakulteter, kan den derimod ikke tage Bestemmelse om den retlige Betydning af den af en Kvinde aflagte Embedsexamen i Forhold, der ligge uden for Universitetets Omraade, f. Ex. med Hensyn til jus practicandi for de Kvinder, som maatte have bestaaet den lægevidenskabelige Embedsexamen.

Denne Erklæring tilstillede Konsistorium dernæst den 23de April det lægevidenskabelige Fakultet og begjærede dettes Udtalelse om det foreliggende Andragende. Fakultetet afgav under 20de Juni en Erklæring, der ledsagedes af en Mindretalserklæring af Professor Saxtorph. Flertallets Erklæring lyder saaledes:

„Idet vi herved skulle afgive den det lægevidenskabelige Fakultet under 23de April 1874 affordrede Erklæring over den fra N. N. indkomne Ansøgning, skulle vi først bemærke, at det her efter Sagens Natur selvfølgelig langt mindre drejer sig om den foreliggende enkelte Ansøgning, end om det almindelige Spørgsmaal, om der overhovedet bør gives Kvinden Adgang til at studere Lægevidenskab ved Universitetet, og vi finde os derfor ikke blot naturligt

foranledigede, men ogsaa forpligtede til i Korthed at gjøre Rede for vort Standpunkt lige over for dette Spørgsmaal, hvis Fremtræden hos os ikke har kunnet være uventet, efter at det alt i en Række af Aar efterhaanden er kommet til at foreligge i de fleste civiliserede Lande. Som bekendt har dette Spørgsmaal paa nogle Steder fundet en om end maaske kun foreløbig Afgjørelse, snart i den ene snart i den anden Retning, medens det paa andre Steder endnu er Gjenstand for en stundom bitter og uhyggelig Kamp.

Uden at ville indlade os paa en ørkesløs Diskussion om, hvorvidt Manden og Kvinden ere ligelig udstyrede med naturlige Evner, kunne vi ikke undlade at udtale vor bestemte Overbevisning om, at naar man, som det synes temmelig almindeligt, antager, at netop det lægevidenskabelige Studium og Lægevirksomhed i særlig Grad egner sig for Kvinden, da beror dette paa en Misforstaaelse, som turde have sin egentlige Grund i en Forvexling af Sygeplejen med Lægens Gjerning. Naar der, som i den foreliggende Ansøgning, paaberaabes Følelsen af et særligt Kald til at udøve Lægevirksomhed, da kan dette dog næppe antages at støtte sig paa en klar eller fyldig Forestilling om Virksomhedens sande Omraade og om de Byrder, den medfører, lige saa lidt som paa en bestemt fremtrædende Begavelses Retning, der under de forberedende Studier kan have haft Lejlighed til at gjøre sig gjældende, og vi mene at burde advare alvorligt imod, uden den omhyggeligste Prøvelse at følge et saadant formentligt Kald, som ellers saare let vil kunne berede en Skuffelse. Imidlertid haves der baade fra ældre og nyere Tider enkelte Exempler paa, at Kvinder have naaet at indtage et hæderligt Standpunkt baade i selve Lægevidenskaben og i dens praktiske Udøvelse, og med denne Erfaring for Øje ville vi finde det ubilligt at nægte de Kvinder, som alvorligt attraa det, Adgangen til at udvikle deres Evner og erhverve sig Kundskaber i denne Retning. I Principet forekommer det os tvært imod rigtigt, at Adgangen aabnes dem i fuld Udstrækning, men at de da ogsaa maa underkaste sig ganske de samme Fordringer, som stilles til Mænd. Kun saaledes mene vi ogsaa, at denne Retning af Nutidens Samfundsbevægelse vil kunne finde en sund og naturlig Afvikling efter sin egen virkelige Værdi, med Undgaaelse af Ophidselse og Strid.

Men saaledes som Sagen foreligger for os, har den endnu en anden Side, som vi ikke kunne undlade at berøre, nemlig at de Kvinder, som ville uddanne sig til Læger, ikke blot maa gjennemgaa hele Lægevidenskabens baade theoretiske og praktiske Studium, men at de maa gjøre dette i Fællesskab med de mandlige studerende. Det er unægteligt, at der fra denne Side maa rejse sig Betænkkeligheder mod Sagen, som man ikke kan frakjende alvorlig Betydning, fremfor alt for de paagjældende Kvinders egen Skyld, der ikke kunne forudsættes, forinden de begynde paa selve Studiet, at have en klar Forestilling om de Situationer, hvori dette ved mange Lejligheder nødvendigvis maa bringe dem. Vi maa imidlertid erkjende, at det lige over for Sædvanens Magt maaske kan være vanskeligt nok at dømme ganske fordomsfrit om dette Punkt, og fra enkelte Kvinders Side, som ere optraadte som varme Forkæmpere netop for Studiet i Fællesskab med mandlige studerende, er der herfor fremført Grunde, hvis Vægt vi mene, at i alt Fald kun Erfaringen med fuld Ret vil kunne underkjende. Men for saa vidt der hidtil haves Erfaring, hvorpaa en Slutning om Sagen kan bygges, tro vi ikke, at denne med Rette kan siges at tale imod det fælles Studium, idet vi udtrykkelig maa fremhæve, at vi ikke kunne godkjende mulige Erfaringer fra saadanne Lægeskoler,

hvortil Adgangen ikke, som hos os, er knyttet uadskilleligt til forberedende Prøver, der give tilstrækkelig Betyggelse for alvorlig og grundig Fordannelse. Vi frygte aldeles ikke for, at der fra vore Studenter Side skulle reise sig Vanskeligheder mod Sagen, saaledes som dette ved enkelte fremmede Universiteter er sket.

Vi kunne altsaa heller ikke med det sidst berorte Hensyn for Øje finde afgjørende Grund til at udtale os imod, at der gives Kvinder Adgang til at studere under vort Fakultet, forudsat udtrykkeligt, at Adgangen betinges i et og alt ved Opfyldelsen af de samme Fordringer, som stilles til mandlige studerende. Skulde det muligvis ved den praktiske Gjennemførelse af Sagen vise sig fornødent og gjørligt uden Indskrænkning af Fordringerne at indføre Lempelser i Undervisningen i enkelte Retninger, da mene vi, at dette vil kunne overlades Fakultetets og de paagjældende Docenters egen Foranstaltning; men paa den anden Side forudsætte vi, at det ikke vil kunne paalægges nogen Universitetslærer at give særskilt Undervisning til kvindelige Elever.

I Henhold til ovenstaaende mene vi altsaa ikke at kunne fraraade, at den af N. N. indgivne Ansøgning bevilges; men vi tillade os at udtale det Ønske, at Ansøgerinden gjøres bekendt med de af os fremsatte Bemærkninger.

Med Hensyn til den af Professor Saxtorph vedlagte Minoritetsbetænkning antage vi, at den i vor Erklæring allerede er blevet tilstrækkelig imødegaaet, saa at vi i saa Henseende intet have at tilføje.

I den ommeldte Mindretalerklæring udtalte Professor Saxtorph, at han ansaa det for sin Pligt at optræde imod Majoriteten, da han antog en Forandring i de nuværende Bestemmelser som den foreslaaede for at være til ubodelig Skade for vort Universitet og at ville medføre meget beklagelige Forhold.

Hvad Sagen i sin Almindelighed angik, burde man modarbejde alt, hvorved Kvinden blev draget bort fra den Opgave, som af Forsynet var bestemt for hende; da det jo allerede af Kjønnsforskjellen var vitterligt, at Kvindens Bestemmelse kun opfyldtes som Mandens Hustru, og at hendes Kald var i Hjemmet samt ved den opvoxende Generation, vilde det være urigtigt, om man vilde bidrage til at skaffe hende Adgang til Virksomhed, som ledede hende bort fra hendes rette Plads, — og dette gjaldt da for hendes Optagelse i Almindelighed ved Universitetet.

Hvad særlig Adgangen til det medicinske Studium angik, da betragtede han dette som det alleruheldigste Fag, hun kunde give sig af med. At der skulde findes altfor faa Læger her i Landet, saa at man kunde ønske ved forandrede Bestemmelser at forøge deres Antal — eller at Kvinder skulde være mere skikkede end Mænd til at udøve Lægekunsten, kunde vel næppe noget fornuftigt Menneske falde paa at paastaa. Men hvad der navnlig maatte opfordre til af al Magt at modarbejde Kvinders Indtrængen imellem de medicinske studerende, var Hensynet til disse og den almindelige Sømmelighedsfølelse. At de studerende af Hensyn til denne vilde være stemte imod denne Indtrængen, var forklarligt nok, og det havde f. Ex. ved de skotske Universiteter*) ledet til en saa enstemmig Protest af Studenterne imod disse „female students“, at de, der havde opnaaet at faa kvindelige Personer immatrikulerede ved Universitetet, ikke havde kunnet sætte igjennem, at disse fik Adgang til de medicinske og kirurgiske Forelæsninger, og det havde

*) Edinburgh.

kun ledet til beklagelige Retssager, som havde gjort det endnu vanskeligere at bringe Sagen i Orden.

I Amerika, hvor man for øvrigt ikke fandt noget forunderligt i, at Piger og Drengene oplærtes sammen, havde kvindelige Studenter ikke kunnet tiltvinge sig Adgang til de almindelige medicinske*) Skoler, men havde været nødt til at bekoste indrettet en særegen medicinsk Lærestanstalt og — da de egentlige Professorer ikke vilde indlade sig med dem — at engagere egne Lærere iblandt Stadens Læger, hvilke endog af den Grund vare meget ilde ansete af deres Kolleger.

Hos os var det let at undgaa disse mislige Forhold og undgaa at krænke den almindelige Anstændighedsfølelse, idet det juridiske Fakultet havde udtalt, at efter vor Lovgivning havde Kvinder ikke Ret til at studere ved Universitetet, saa at man med god Grund kunde afslaa de Ansøgninger, der maatte indkomme om at forandre disse Bestemmelser.

Man indvendte, at denne Forandring hang sammen med „Tidsaanden“ og med „Emancipation“; men det var ikke nogen Grund, hvorfor Fakultetet skulde anbefale Sagen. Naar det var „Tidsaanden“ at kuldkaaste hidtil værende, vel grundede Bestemmelser og Love, var det fejgt ikke at modsætte sig den, og naar man, støttende sig til „Tidsaanden“, vilde indføre, hvad der kunde kaldes fordærligt, var det Fakultetets Pligt at bekæmpe det.

Det var ogsaa glædeligt at se, at der i den sidste Tid rejstes alvorlig videnskabelig Opposition imod denne „Emancipation“, saaledes baade i England af Dr. Maudsley og i Amerika af Dr. Clarke (Boston U. S.), der beviste, at Kvinders Opdragelse i Lighed med Mænd var en stor Ulykke, idet de første aldrig kunde opnaa Mandens Evner, men kun opnaa, at de mistede alle de Kvindekjønnets tilhørende Fortrin og særegne Begavelse, og gjordes nskikkede til deres Opgave her i Livet.

Sagen blev derpaa forhandlet i Konsistorium, og om Udfaldet af denne Forhandling gjorde Konsistorium under 9de Juli Indberetning til Ministeriet. Den af det juridiske Fakultet udtalte Anskuelse, at Kvinder ikke i Følge den bestaaende Ordning have noget retligt Krav paa at blive immatrikulerede ved Universitetet, tiltraadte Konsistorium i sin Helhed. Derimod vare Meningerne delte med Hensyn til den anden Udtalelse af Fakultetet, at den højeste Universitetsmyndighed vilde være kompetent til at træffe Bestemmelse om en forandret Ordning i saa Henseende. Et Flertal af 10 Medlemmer mente, at den Forandring, der herved vilde foregaa i den gjældende Ret, var saa væsentlig, at den kun kunde foretages ved Lov; ad administrativ Vej kunde der hverken gives nogen almindelig, hertil sigtende Bestemmelse eller meddeles Tilladelser for enkelte Tilfælde. Dispensationer fra Lovgivningens Bestemmelser paa dette Omraade vare ikke hidtil kjendte, og havde saaledes ikke grundlovmæssig Hjemmel. Saadanne Tilladelser vilde ogsaa være uhensigtsmæssige, fordi de vilde lade Spørgsmaal uløste, som, naar der afviges fra den hidtil gjældende Ret i det omspurgte Punkt, burde løses samtidig, navnlig angaaende eventuelle kvindelige studerendes Adgang til akademiske Understøttelser. En almindelig Regel, som maatte gives ved Lov, kunde alene give dette Spørgsmaal en Afgjørelse. Mindretallet, der bestod af 3 Medlemmer, sluttede sig derimod til det juridiske Fakultets Anskuelse. Udgangspunktet for denne,

*) I Philadelphia.

at ikke alle i Universitetsfundatsen med tilhørende Bestemmelser givne Regler havde Karakter af Lov, i nyere statsretlig Forstand, var utvivlsomt rigtigt og godkjendt af Ministeriet og Konsistorium under de Forhandlinger, som ere refererede i Lindes Meddelelser for 1849—56 Side 804—5. At Dispensationer paa et Omraade, der kunde ordnes ved kongelig Anordning, ikke vare bundne til de grundlovmæssige Betingelser for Dispensationer fra Lovene, var en Selvfølge, jfr. ogsaa de nys nævnte Forhandlinger. At dernæst ogsaa den af det juridiske Fakultet hævdede Anskuelse var rigtig, at den her omspurgte Bestanddel af Universitetsordningen ikke var udelukket fra en Ordning ad administrativ Vej, forment man tilstrækkelig godtgjort ved den af det juridiske Fakultet anførte Grund, at en Udvidelse af Universitetsvirksomheden efter Tidens Trang og Anskuelse inden for de Grænser, som angives ved Universitetets almindelige, fundatsmæssige Formaal, saa vel i Følge Forholdets Natur, som i Følge Praxis fra analoge Tilfælde ikke kunde være uden for den højeste Universitetsmyndigheds Competence. Med Hensyn til Praxis paa det Omraade, der angaar Adgang til Immatrikulation, henviste Mindretallet eksempelvis til de mange Dispensationer, som ere blevne meddelte fra Bekj. 20de December 1833 om den Præliminærexamen, som studerende fra fremmede Universiteter skulle underkaste sig, jfr. Lindes Meddelelser for 1849—56, Side 226 ff., og til de almindelige Bestemmelser om herhen hørende Forhold, der findes i Bekj. 13de Maj 1850, 2den April 1869, 6te Oktober s. A. o. fl. Kun det nye og uvante ved Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Universitetet kunde forlede til den Antagelse, at dette havde en væsentlig anden Karakter. At Spørgsmaalet, hvis Ministeriet paatænkte at ordne det ved en almindelig Regel, i Stedet for blot at indrømme Dispensationer for enkelte Tilfælde, ogsaa kunde ordnes ved Lov, var en Selvfølge; kun det fastholdtes, at dette ikke var den eneste Vej, ad hvilken der kunde aabnes Kvinder Adgang til Universitetet. Mindretallet bemærkede derhos, at det særlige Spørgsmaal, om og hvorledes der kunde gives Kvinder Adgang til akademiske Stipendier, frembød ejendommelige Tvivl, og dette var upaatvivlelig Grunden til, at det juridiske Fakultet ikke havde anset det for nødvendigt at udtale sig derom ved denne Lejlighed. Her kunde være Grænser for Kvindens Berettigelse, som muligt kun kunde fjernes ved Lov, og som det selv paa denne Maade kunde anses som betænkeligt at fjerne. I alt Fald vilde en Dispensation, som hjemlede en Kvinde Adgang til Immatrikulation, ikke som saadan tillige hjemle hende Adgang til de akademiske Understøttelser, idet saa vel de paa private Foundationer grundede Stipendier, som de bevilgede Understøttelser af Kommunitetets Midler forudsatte den nu gjældende Ordning, hvorefter ikkun Mænd høre til Universitetets studerende, og altsaa ikke ere beregnede paa kvindelige studerende. Konsistorium var i øvrigt enig i at udtale det Ønske for Ministeriet, at der maatte blive givet det særlig Lejlighed til at udtale sig om dette Spørgsmaal, førend nogen Bestemmelse blev truffet, der gik ud paa at give Kvinder Adgang til de nævnte Understøttelser.

Det lægevidenskabelige Fakultets Flertals Anskuelser, om der overhovedet burde gives Kvinden Adgang til at studere Lægevidenskab ved Universitetet, fandt Tilslutning hos det overvejende Flertal i Konsistorium. Et Medlem foruden Professor Saxtorph sluttede sig til dennes Erklæring.

Sluttelig bemærkede Konsistorium, at man havde været enig i, at denne Sag efter sin Beskaffenhed egnede sig til at forelægges for den akademiske Lærerfor-

samling, hvortil der imidlertid ikke havde været Tid, og henstillede, hvorvidt der maatte kunne blive Lejlighed dertil, førend Sagen fandt sin Afgjørelse.

Denne Henstilling blev taget til Følge af Ministeriet, der anmodede Konsistorium om at træffe Foranstaltninger til Afholdelsen af et almindeligt Lærermøde samt derefter indberette Udfaldet. Paa dette, der afholdtes den 5te Oktober 1874, opstillede Rektor som Afstemningspunkt, om den akademiske Lærerforsamling tiltraadte den af det lægevidenskabelige Fakultets Flertal udtalte Anskuelse „ikke at fraraade, at den af Frøken N. N. indgivne Ansøgning om Adgang til at immatrikuleres ved Universitetet og studere Lægevidenskaben ved samme bevilges, saaledes at Adgangen betinges ved Opfyldelsen af de samme Fordringer, som stilles til mandlige studerende“. Af 34 Universitetslærere, som overværede Mødet, stemte 25 herfor, 8 imod, 1 stemte ikke. Om dette Udfald gjorde Konsistorium Indberetning til Ministeriet under 8de Oktober.

Med Hensyn til den Uoverensstemmelse, der havde vist sig mellem Konsistoriums Flertal paa den ene Side og dettes Mindretal samt det juridiske Fakultet paa den anden Side, om der til Sagens Afgjørelse krævedes Lovgivningsmagtens Bestemmelse, eller om denne kunde finde Sted ad administrativ Vej, udbad Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet sig Justitsministeriets Erklæring, hvorhos det særlig anmodede det om en Udtalelse om, hvorvidt det i det Tilfælde, at det foreliggende Andragende maatte blive bevilget, vilde anse sig beføjet til i sin Tid at meddele Andragerinden, naar hun havde bestaaet den lægevidenskabelige Examen, licentiam practicandi. I Skrivelse af 15de December udtalte Justitsministeriet, at det ansaa det for saare tvivlsomt, om der her overhovedet kunde blive Spørgsmaal om Anvendelse af Dispensationsmyndigheden i almindelig Forstand. Enten var nemlig den hele, herhen hørende Universitetsordning administrativ, saa at der ad administrativ Vej kunde gives Kvinder en almindelig Adgang til Universitetet, hvoraf fulgte, at der lige saa vel maatte kunne træffes administrative Bestemmelser med Hensyn til en Adgang af mindre vidt gaaende Omfang, eller ogsaa befandt man sig her paa et Omraade, der maatte betragtes som et Lovgivningsanliggende. Men hvis dette antoges, saa at som Følge heraf den almindelige Adgang ikke kunde gives uden ved Lov, da maatte efter Justitsministeriets Formening vistnok Dispensation for enkelte Kvinder anses udelukket. De Dispensationer fra Reglerne om Adgangen til Universitetet, som hidtil vare meddelte, kunde nemlig efter deres særlige Indhold ikke afgive den Hjemmel for en Dispensation i det foreliggende Tilfælde, som efter Grundlovens § 27 udkræves, idet der hverken fra den Omstændighed, at der var dispenseret fra nogle af Universitetsfundatsens Bestemmelser, kunde slutes til, at man kunde dispensere fra alle, eller fra den Omstændighed, at der fra en Bestemmelse var dispenseret i en enkelt Retning, kunde slutes, at der ogsaa kunde dispenseres i en anden Retning. Justitsministeriet var imidlertid tilbøjeligt til i Overensstemmelse med den af det juridiske Fakultet udtalte Anskuelse at antage, at de Bestemmelser, som omhandle Adgangen til og Deltagelsen i den akademiske Undervisning samt Betingelserne for at underkaste sig de akademiske Prøver, efter vor hele statsretlige Praxis maatte opfattes som Anordninger, og at der altsaa tilkom Administrationen en almindelig Beføjelse til at omforme og regulere de herhen hørende Bestemmelser, og da selvfølgelig ogsaa til i særlige Tilfælde at tilstede Undtagelser fra de af Administrationen selv

opstillede Betingelser. Justitsministeriet maatte derfor være af den Formening, at der administrativt kunde meddeles en saadan Tilladelse, som der i det foreliggende Tilfælde var Spørgsmaal om.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om licentia practicandi for de Kvinder, der maatte have bestaaet den lægevidenskabelige Examen, bemærkede Justitsministeriet, at jus practicandi ved Frd. 4de December 1672 § 2, Frd. 22de Juni 1795 § 12, Fund. 7de Maj 1788 Kap. IV. § 22 og Pl. 30te Januar 1838 § 1 var saaledes knyttet til de akademiske Prøver, at Absolveringen af disse umiddelbart medførte Ret til Praxis; der var ikke noget Lovbud, som opstillede særegne Betingelser (Kjøn, Indfødsret, almindelig Værdighed o. desl.), men alle særegne Betingelser laa i alt Fald som Forudsætninger i den eneste udtrykkelige Betingelse af akademisk Prøve, saa at hidtil enhver Forandring i Betingelserne for Adgangen til Prøven eo ipso havde medført en Forandring i Betingelserne for jus practicandi. Om man nu end gik ud fra, at de Bestemmelser, som omhandle licentia practicandi, forudsætte, at kun Mænd gennem Absolvering af Examen vilde erhverve Ret til Praxis, og at disse Bestemmelser for saa vidt have Lovs Karakter, at det ikke administrativt kunde tilstedes nogen uexamineret at udøve Lægepraxis (modsat en indskrænket Praxis, hvorom handles i Frd. 5te September 1794), uden for saa vidt en Dispensationshjemmel kunde paavises, saa kunde det dog ikke siges at være Lovindhold, at den, som havde underkastet sig Prøven, skulde fyldestgøre visse andre Betingelser end netop denne, og kun, for saa vidt han kunde det, have Ret til at udøve Lægevirksomhed. Justitsministeriet antog derimod, at enhver Forandring i Betingelserne for at underkaste sig Universitetsprøven ogsaa fremdeles virkede paa Betingelserne for Adgangen til at udøve Lægepraxis, og at der, naar det retsgyldig tillodes en Kvinde at absolvere Prøven, uden at der i den Bestemmelse, som hjemlede hende saadan Ret, toges noget Forbehold, tilkom hende, naar Prøven var aflagt, eo ipso Ret til at udøve Lægevirksomhed.

Idet Spørgsmaalet om at tilstede Kvinder Adgang til den lægevidenskabelige Prøve altsaa for saa vidt fik umiddelbar Interesse for de Justitsministeriet underlagte Forhold, bemærkede dog Ministeriet, at det ikke af Hensyn hertil fandt Grund til at nedlægge nogen Indsigelse mod, at der indrømmedes Kvinder Adgang til Prøven, saa lidt som til at kræve særegne Forbehold i de eventuelt meddelte Tilladelser, hvorved jus practicandi skulde udelukkes for disse Personer. Medens Justitsministeriet nemlig ingenlunde miskjendte Vægten af de Grunde, der ere anførte mod at aabne Kvinder Adgang til det lægevidenskabelige Studium ved Universitetet, navnlig ogsaa, naar dette skulde være et fælles Studium for Kvinder og Mænd, saa skjønnede det dog ikke rettere, end at der, naar man kunde komme ud over de Indvendinger, der rejse sig herfra, og faa Sagen ordnet paa en saadan Maade, at Kvinder, uden at forskjellige berettigede Hensyn tilsidesattes, kunde til egne sig de fornødne Kundskaber og den nødvendige Dygtighed, ikke var tilstrækkelig Føje til at lægge Hindringer i Vejen for, at de kunde bringe denne Dygtighed til praktisk Anvendelse.

Da Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, efter at have modtaget denne Udtalelse af Justitsministeriet, ansaa det for rettest, at en eventuel allerbøjest Anordning om dette Forhold strax gav Kvinderne Adgang til at benytte Universitetet i samme Omfang som de mandlige studerende, udarbejdedes et Udkast til en saadan Anordning, over hvilket Ministeriet begjærede de enkelte Fakulteters

og Konsistoriums Erklæring, hvorhos det paa ny ønskede Sagen i dens nuværende Skikkelse gjort til Gjenstand for en Afstemning i den akademiske Lærersamling. Dette Udkast var saaledes affattet:

§ 1. Det tillades Kvinder at erhverve akademisk Borgerret ved Kjøbenhavns Universitet.

§ 2. De Kvinder, der ønske at indskrives ved Universitetet, have ligesom de mandlige studerende, der ere forberedte ved Privatundervisning, i Overensstemmelse med de gjældende Forskrifter at underkaste sig Afgangsexamen for studerende, enten ved en offentlig lærd Skole eller ved en Privatskole, der har Tilladelse til at afholde Afgangsexamen.

§ 3. De ved Universitetet indskrevne kvindelige studerende have samme Adgang som de øvrige studerende til et frit Studium af de af dem valgte Fag og til at indstille sig til de ved Universitetet anordnede almindelige Prøver og akademiske Grader, naar de herfor i enhver Henseende opfylde de samme Fordringer, som stilles til de mandlige studerende, saa vel med Hensyn til de forud gaaende Prøver og det forberedende Studium, som til selve de afsluttende Fakultetsprøver og Disputater. Dog skal der ikke ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader være erhvervet nogen bestemt Adkomst for Kvinder til privat Lærervirksomhed ved Universitetet eller til offentlig Embedsansættelse.

§ 4. De akademiske Beneficier og Understøttelser, der nu ere tillagte de mandlige studerende, blive fremdeles udelukkende disse forbeholdte, uden Adgang til dem for de kvindelige studerende.

Hvad Fakulteterne angaar, erklærede det rets- og statsvidenskabelige, det filosofiske, det lægevidenskabelige og det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet sig enige i Udkastet, det lægevidenskabelige Fakultet dog mod den samme Minoritet, som tidligere, det filosofiske Fakultet med overvejende Flertal. Sidst nævnte Fakultet bemærkede imidlertid, at naar man indrømmede Kvinder Ret til at tage akademiske Grader, syntes det ogsaa nødvendigt at tilstede dem den eneste Ret, som Graden aabner Adgang til, nemlig Retten til at holde private Forelæsninger. Da imidlertid en kongelig Anordning næppe kunde give Kvinder Adgang til Statsembeder, foreslog det, at i Slutningen af Udkastets § 3 Ordet „bestemt“ udgik, og at denne kom til at lyde saaledes: „Dog skal der ikke ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader være erhvervet nogen Adkomst for Kvinder til offentlig Embedsansættelse“. Et Mindretal af 3 stemte for, at Adgang i de enkelte Tilfælde burde gives ad Dispensationens Vej, medens et Mindretal af 1 bestemt erklærede sig mod Kvinders Adgang til Universitetet. Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet ansaa det med Hensyn til de under samme hørende Studiefag for unødvendigt at indrette særegne Undervisningskursus eller i øvrigt træffe særlige, alene for studerende Kvinder beregnede Foranstaltninger. Hvad angik Udkastets § 4, forstod det den saaledes, at den ikke tilsigtede at foregribe Afgjørelsen af det Fortolkningsspørgsmaal, om og hvorvidt de for akademiske Beneficier og Understøttelser bestaaende Fundatser og andre Regler kunde antages at hjemle kvindelige studerende, som erhverve akademisk Borgerret, Adgang til Nydelsen af slige Beneficier og Understøttelser. Med Hensyn til § 3, andet Stykke, bemærkede det, at det ikke saa nogen tilstrækkelig Grund til at udelukke Kvinder, der vare i Besiddelse af de for Mænd hertil nødvendige Kvalifikationer, fra samme Adgang til Lærervirksomhed inden for Fakultetet, som tilkommer Mænd.

Det theologiske Fakultet udtalte sig i en den 21de April 1875 afgivet Erklæring udførligere om Sagen, for saa vidt den vedrørte det theologiske Studium.

Hvad Sagen i sin Almindelighed angik, at aabne Kvinderne Adgang til Universitetets Forelæsninger og Examiner, nærede det ingen Tillid til, at derved skulde opnaas betydeligt Udbytte, enten til Videnskabens Fremme, Menneskehedens aandelige Udvikling eller nogen virkelig Forbedring i Kvindens Kaar. Den saakaldte Kvindeemancipation, som med stor Iver og Heftighed førtes frem i vore Dage, hvilede paa en Miskjendelse af Kvindens naturlige Evner og Anlæg og den Livsopgave, som ved disse var stillet hende. Den vilde, hvor der ikke sattes Grænser for den, medføre stor Forvirring, ja ligefrem Fare for Samfundet, fordi den truede med at omstyrte en af Grundpillerne for dette, nemlig Familielivet. Dettets Sammenhold, Inderlighed og forædlende Indflydelse beroede væsentlig derpaa, at Kvinden vilde fastholde og opfylde de Pligter, som paahvilede hende inden for samme. Jo mere Kvinden droges bort fra Familien til en udad vendt Virksomhed, desto mere vilde Familielivet svækkes og opløses, og det Tab, som herved tilfeiedes Samfundet, vilde være lige saa uberegneligt, som uerstatteligt.

Imidlertid kunde det ikke nægtes, at, om end Kvindens Livsopgave i Almindelighed maatte søges løst inden for Familien, der dog forekom Undtagelser, hvor en sjælden og mærkelig Begavelse krævede Virksomhed i videre Kredse, ligesom det heller ikke kunde nægtes at formedelst de i mange Henseender opløste Samfundsforhold et ikke ringe Antal Kvinder vare stillede uden for Familien og henviste til ved eget Arbejde at søge deres Underhold. At der aabnedes saadanne Adgang til Universitetsstudiet, derimod var intet at sige, naar det fastholdtes, at saadant var en Undtagelse, ikke Reglen.

Om Fakultetet end saaledes intet havde at indvende imod, at Universitetsstudierne aabnedes ogsaa for Kvinderne, maatte det dog gjøre et særligt Forbehold med Hensyn til det theologiske Studium. Dette i Forbindelse med den afsluttende Embedsexamen gav nemlig Adgang til præstelig Virksomhed inden for Folkekirken. Men at tilstaa Kvinderne en saadan Adgang, var baade imod Skriftens udtrykkelige Forskrift (1 Kor. 14, 33—35 og 1 Tim. 2, 12), som og imod al kirkelig Vedtægt. Et Par enkelte Sekter fraregnede, havde alle kristelige Religionsamfund trods al anden Splid og Uenighed altid været enige om dette Punkt, ikke at tilstede Kvinder Adgang til præstelig Virksomhed. Vistnok førte det theologiske Studium ikke umiddelbart til præstelig Virksomhed, men hint var dog det første Skridt, som lettelig kunde drage det andet efter sig, især naar det betænktes, at den danske Folkekirke ikke har nogen Selvstyrelsesret, men maa underkaste sig de Love, som en bekjendelsesløs Rigsdag i Forening med en muligvis ikke kristelig Kultusminister kunde paatvinge den.

En anden Sag var det, at Kvinder kunde ønske at underkaste sig den theologiske Embedsexamen, for derved at erholde Ret til i Skoler at meddele Religionsundervisning. Kvinder kunde ganske vist være vel skikkede til sidst nævnte Virksomhed, ja for de mindre Børns Vedkommende maaske endog bedre end Mændene, under Forudsætning af, at de besad den hertil nødvendige Kundskab. Imidlertid kunde dette vistnok bedre og hensigtsmæssigere ordnes paa den Maade, at der oprettedes en særlig Prøve for Kvinder, som gav dem Ret til at meddele Religionsundervisning, idet da denne Prøves Indhold og Beskaffenhed blev nærmere at bestemme.

Fakultetet erklærede da, at om der end tilstededes Kvinderne Adgang til de forskellige Universitetsstudier og de afsluttende Embedsexaminer, burde herfra udtrykkelig undtages det theologiske Studium med tilhørende Examen. Derimod kunde der for Kvinder, som havde bestaaet Lærerindeexamen eller Adgangsexamen ved Universitetet, oprettes en særlig Prøve i Religion, som gav Adgang til at undervise Skoleungdommen i dette Fag.

Sagen kom derefter til Forhandling i Konsistorium og om Udfaldet af denne saa vel som om Afstemningen paa den almindelige Lærerforsamling gjorde Konsistorium Indberetning til Ministeriet under 3die Maj 1875.

Det overvejende Flertal af Konsistorium fandt, at der, efter at den akademiske Lærerforsamling i sit Møde den 5te Oktober 1874 havde udtalt, at den ikke vilde fraraade Bevilgelsen af en Ansøgning fra en Kvinde om Adgang til Universitetet for at studere Lægevidenskaben, saaledes at Adgangen betingedes ved Opfyldelsen af de samme Fordringer, som stilles til mandlige studerende, fra Universitetets Side ej heller kunde være noget at erindre mod, at der ved almindelig Bestemmelse aabnedes Kvinder Adgang til under den nævnte Betingelse at studere og underkaste sig Prøver m. v. ved alle de Fakulteter, for hvis Vedkommende intet særligt Hensyn gjorde sig gjældende, som kunde begrunde en Indskrænkning. Saadanne særlige Hensyn havde man ikke fundet ved de fire Fakulteter, som enten enstemmig eller med overvejende Flertal havde sluttet sig til Udkastet, og Flertallet tiltraadte derfor Udkastets §§ 1, 2 og for de ommeldte fire Fakulteters Vedkommende § 3, 1ste Passus. Et Mindretal i Konsistorium af 3 Medlemmer fraraadede derimod overhovedet at give Kvinder Adgang til at studere ved Universitetet og var derfor ogsaa mod en almindelig Bestemmelse, der hjemlede saadan Adgang. Hvad det theologiske Fakultet angik, havde det været Gjenstand for særlig Overvejelse i Konsistorium, om og i hvilken Udstrækning der med Hensyn til dette maatte være Grund til at indskrænke Reglen i Udkastets § 3, 1ste Punktum. Af § 3, 2det Punktum, fremgik det, at det ikke var Udkastets Hensigt at tillægge Kvinder, der maatte have bestaaet den theologiske Embedsexamen, Ret til Ansættelse som Præster i Folkekirken; men efter den gjældende Lovgivning, se Frd. 23de Noybr. 1697 og Reskr. 13de Februar 1801, jfrt. med Kskr. 8de August 1801, have ogsaa theologiske Studenter, der ikke have bestaaet Embedsexamen, under visse Betingelser Adgang til at bestige Prædikestolen, og saaledes udøve en Art af præstelig Virksomhed. Alle Medlemmer af Konsistorium vare enige i, at den eventuelle Anordning hverken kunde eller burde tillægge kvindelige theologiske studerende en saadan Ret, og herom ansaa de en udtrykkelig Udtalelse for ønskelig. Men naar det saaledes var givet, at Kvinder ikke ved det theologiske Studium opnaaede Adgang til nogen Art af præstelig Virksomhed, mente de, at der ikke var tilstrækkelig Grund til at gaa saa vidt i at indskrænke Anvendelsen af § 3, 1ste Punktum, som det theologiske Fakultet havde udtalt sig for. Navnlig erkjendte ogsaa de theologiske Medlemmer af Konsistorium dette, idet de Forudsætninger, fra hvilke Fakultetet var gaaet ud, derved bleve noget forandrede. Der kunde da lige saa vel ved det theologiske Fakultet, som ved de andre Fakulteter, indrømmes Kvinder Adgang til selve Studiet. Derimod var der delte Meninger i Konsistorium, om der burde tilstedes Kvinder Adgang til at underkaste sig den theologiske Embedsexamen og tage akademiske Grader under det theologiske Fakultet. 6 Medlemmer af Konsistorium mente, at der under den oven an-

givne Forudsætning ikke var Grund til at udelukke Kvinder herfra, eller til i denne Retning at have Undtagelsesregler for det theologiske Fakultet inden for de rent akademiske Forhold, og at derfor § 3, 1ste Punktum uforandret maatte kunne finde Anvendelse ogsaa paa dette Fakultet. 6 andre Medlemmer af Konsistorium mente derimod, i Erkjendelsen af den theologiske Embedsexamens særlige Forbindelse med Præsteembedet i Folkekirken, og i Betragtning af den Vægt, det theologiske Fakultet havde lagt paa en saadan Regel, at Kvinder burde være udelukkede fra at indstille sig til denne Examen, og dermed selvfølgelig ogsaa fra at erhverve akademiske Grader ved dette Fakultet, hvorimod en Kvindes theologiske Studium kunde afsluttes med en saadan særegen Religionsprøve, som det theologiske Fakultet havde foreslaaet. Denne Anskuelse maatte da føre til, at der til § 3, 1ste Punktum maatte knyttes en Passus, saa lydende: „Dog skulle kvindelige theologiske studerende ikke have Adgang til at indstille sig til den theologiske Embedsexamen eller til at erhverve akademiske Grader ved det theologiske Fakultet; men deres Studium afsluttes med en særlig Religionsprøve, hvis Indhold og Beskaffenhed fastsættes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.“ Hertil burde da end videre følgende Tilføjelse slutte sig, hvilken, som oven for bemærket, samtlige Medlemmer af Konsistorium vare enige om at tilraade, nemlig: „Kvindelige theologiske studerende skulle ikke have den Adgang til at bestige Prædikestolen, som ved Lovgivningen er tillagt mandlige theologiske studerende“, hvilken Bestemmelse selvfølgelig ogsaa vilde finde Anvendelse paa de kvindelige theologiske studerende, som havde afsluttet deres Studium ved den foreslaaede særlige Religionsprøve.

Dernæst havde § 3, 2det Punktum været Gjenstand for særlig Forhandling og Afstemning i Konsistorium. Flertallet sluttede sig, hvad dennes første Del angik, til den af det rets- og statsvidenskabelige og det filosofiske Fakultet udtalte Anskuelse, at Erhvervelsen af akademiske Grader burde forskaffe Kvinden samme Adgang til privat Lærervirksomhed ved Universitetet, som tilkommer Mænd, og indstillede derfor, at de herom handlende Ord i dette Punktum udgik. Naar nemlig Anordningen intet særligt bestemte om den private Lærervirksomhed, var det efter dens øvrige Bestemmelser klart, at Adgangen til denne rent akademiske Rettighed maatte tilkomme Kvinder under samme Betingelser som Mænd. Selvfølgelig vilde dette ingen Betydning faa for det theologiske Fakultet, naar Kvinder overensstemmende med det oven for omtalte Forslag udelukkedes fra at tage Grader under dette Fakultet. Et Mindretal af 4 mente derimod, at Udkastets Bestemmelse paa dette Punkt burde bibeholdes, saa at § 3, 2det Punktum ingen anden Forandring undergik, end den, at Ordet „bestemt“ udelodes, hvorved Grænserne for de Rettigheder, Anordningen vilde tillægge Kvinder, bleve skarpere betegnede. Med Hensyn til den anden Del af Bestemmelsen i § 3, 2det Punktum vare alle Medlemmer af Konsistorium enige i, at den paatænkte Anordning ikke burde tildele Kvinder Adgang til offentlig Embedsansættelse. Nogle motiverede dette, ligesom det filosofiske Fakultet, derved, at en kongelig Anordning ikke kan give Adgang til Statsembeder; navnlig hævdede Konferentsraad Madvig meget bestemt, at kun Lovgivningsmagten i denne Henseende kunde forandre Betingelserne for Opnaaelsen af Statsembeder. Andre Medlemmer, hvoriblandt Konsistoriums juridiske Medlemmer, der ikke ubetinget kunde tiltræde denne Anskuelse, lagde Vægten paa, at det laa uden for den paatænkte Anordnings naturlige Omraade at tildele Kvinder andre Rettigheder end

de rent akademiske og derved gribe bestemmende ind i mange Forhold, der, hvad enten deres Ordning krævede Lov eller ikke, dog i det mindste for en stor Del laa uden for Kirke- og Undervisningsministeriets Competence. Et Flertal af 7 Medlemmer foreslog, væsentlig i Henhold til den først nævnte Opfattelse, at Ordet „bestemt“ udgik af den omhandlede Passus, saa at den kom til at lyde, som af det filosofiske Fakultet foreslaaet, saaledes: „Ved de afsluttende Fakultetsprover eller akademiske Grader skal der ikke være erhvervet nogen Adkomst for Kvinder til offentlig Embedsansættelse.“ Et Mindretal af 5 Medlemmer mente, at det formelt vilde være rigtigst at lade den paagjældende Passus ganske udgaa, saa at Anordningen alene kom til at handle om Kvindens akademiske Rettigheder, og Spørgsmaalet om Virkningerne uden for de akademiske Forhold af Kvindens Adgang til Universitetet blev forbeholdt rette vedkommendes Afgjørelse. Nogen særlig Vægt paa dette Forslag lagde Mindretallet dog ikke. Det var nemlig klart, at Optagelsen af den omspurgte, af Flertallet tilraadete Bestemmelse i Anordningen ikke indeholdt nogen Godkjendelse af den Mening, at Kvinder ikke kunde faa Adgang til noget som helst offentligt Embede uden ved Lov, og at den fremdeles heller ikke udtalte noget som helst om, hvorvidt der maatte være Anledning til, det være sig ad Lovgivningsvejen eller ad anden rette Vej, at aabne dem en saadan Adgang. Den paagjældende Passus vilde i og for sig kun indeholde den oplysende Bemærkning, at Kvinder, som tage Embedsexamen, ikke derved opnaa Adgang til de Embeder, hvortil Mænd, som have taget samme Examen, have Adgang. En saadan Oplysning kunde maaske, om end i og for sig overflødig, være nyttig til at afværge Misforstaaelser med Hensyn til den eventuelle Anordnings Omraade og Virkninger.

Hvad angik Udkastets § 4, havde der i Konsistorium været forskellige Meninger om, hvorledes den skulde forstaaes. Nogle fandt i denne Paragraf en ubetinget Udelukkelse af kvindelige Studenter fra alle hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser; andre fandt, overensstemmende med, hvad der i det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Erklæring var antydnet, kun den Udtalelse deri, at saadanne Beneficier og Understøttelser, som efter rigtig Fortolkning af bestaaende Fundatser og andre gjældende Regler maatte anses forbeholdte mandlige studerende, fremdeles skulde være disse udelukkende forbeholdte, men antog det ikke for Meningen at udelukke Kvinder fra de Understøttelser, fra hvilke ikke selve Fundatserne udelukkede dem. Alle Medlemmer af Konsistorium ansaa det imidlertid for hensigtsmæssigt, at den paagjældende Paragraf i Udkastet blev saaledes ændret, at en forskjellig Forstaaelse af den ikke blev mulig, og heri samstemmede ogsaa de Medlemmer, som fastholdt, at ingen nu bestaaende Fundats med Rette kunde fortolkes saaledes, at den aabnede Kvinden Adgang til Understøttelse; thi de ønskede selve dette Spørgsmaal afgjort ved en klar Bestemmelse i Anordningen.

Et Flertal af 7 Medlemmer foreslog § 4 saaledes affattet: „De hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser skulle fremdeles være de mandlige studerende forbeholdte“, hvorved det klart og utvetydigt vilde være udtalt, at Kvinderne ubetinget vare udelukkede fra disse Understøttelser. Flertallet mente, at en saadan Regel i Virkeligheden ikke indeholdt andet, end hvad [en rigtig Fortolkning af alle hidtil bestaaende Fundatser maatte føre til; men selv om denne Antagelse ikke var rigtig, maatte Flertallet anse det for aldeles forsvarligt, at Adgangen til

Universitetet for Kvinder i sine Virkninger begrænsedes saaledes, at de ikke bleve delagtige i de Beneficier og Understøttelser, som mandlige studerende hidtil alene havde nydt. Det kunde saa meget mere forsvares at befri disse for en mulig Konkurrence af kvindelige Studenter, som der var al Udsigt til, at der vilde blive fuldkommen tilstrækkelige Midler til ad anden Vej at hjælpe trængende kvindelige studerende. Et Mindretal af 5 Medlemmer mente, at den akademiske Borgerret, hvortil der skulde aabnes Kvinder Adgang, ikke vilkaarlig burde begrænses i sine Retsvirkninger, og at de kvindelige Studenter derfor ikke ved Anordningen burde stilles ringere end de mandlige studerende i dette Punkt. Deraf vilde ikke følge, at de bleve satte i Stand til at opnaa en hvilken som helst akademisk Understøttelse; thi en Hindring herfor vilde indeholdes i alle de Fundatser, hvis Bestemmelser, saa længe de forbleve uforandrede, ikke kunde antages at hjemle Adgang for Kvinder til Understøttelse, og en Forandring i Fundatserne ved Anordningen laa uden for Mindretallets Tanke. Men Mindretallet, til hvilket alle Konsistoriums juridiske Medlemmer hørte, erkjendte ikke, at det nødvendigvis maatte antages at gjælde om alle hidtil oprettede Fundatser, at de udelukkede Kvinder fra Adgang til Understøttelse; thi det lod sig meget vel tænke, at Fundatser, uden særlig at have Kvinder for Øje, ganske i Almindelighed omfattede alle dem, der efter Universitetslovgivningen, saaledes som denne var ordnet til enhver given Tid, opnaaede akademisk Borgerret, og at de saaledes efter en rigtig Fortolkning ikke udelukkede Meddelelse af Understøttelse til Kvinder. I hvilke Tilfælde en saadan Fortolkning vilde være berettiget, kunde kun afgjøres ved Prøvelse af de enkelte Fundatser. Mindretallet fandt det ikke rigtigt at afskære dette Fortolkningsspørgsmaal ved den vilkaarlige Begrænsning af den akademiske Borgerrets Virkninger, som Flertallet foreslog; Anordningen burde formentlig i de akademiske Forhold stille de kvindelige Studenter lige med de mandlige og ikke gjøre det umuligt for dem at faa Understøttelse til deres Studier af Legater, hvis Fundatser ikke selv udelukkede dem. Mindretallet foreslog derfor, at § 4 blev affattet saaledes: „De hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser skulle fremdeles være de mandlige studerende forbeholdte, for saa vidt ikke Fundatsernes Bestemmelser mulig gjøre Adgangen ogsaa for Kvinder“.

Resultatet af Konsistoriums Forhandlinger blev sammenfattet i følgende Punkter, der tillige med Udkastet til Anordningen lagdes til Grund for Afstemningen i den akademiske Lærerforsamling.

Til § 1.

Flertallet af Konsistoriums Medlemmer tiltræder det i denne Paragraf udtalte Princip. Et Mindretal af 3 Medlemmer udtaler sig imod det.

Til § 3, første Punktum.

Af 6 Medlemmer foreslaas tilføjet: „dog skulle kvindelige theologiske studerende ikke have Adgang til at indstille sig til theologisk Embedsexamen eller til at erhverve akademiske Grader ved det theologiske Fakultet; men deres Studier afsluttes ved en særlig Religionsprøve, hvis Indhold og Beskaffenhed fastsættes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.“

6 andre Medlemmer fraraade denne Tilføjning.

Samtlige Medlemmer af Konsistorium foreslaa, at der tilføjes følgende Bestemmelse:

„Kvindelige theologiske studerende skulle ikke have den Adgang til at bestige Prædikestolen, som ved Lovgivningen er tillagt mandlige theologiske studerende.“

Til § 3, andet Punktum.

Et Flertal (7 Medlemmer) foreslaar, at dette Punktum affattes saaledes:

„Ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader skal der ikke være erhvervet nogen Adkomst for Kvinder til offentlig Embedsansættelse.“

Et Mindretal (5 Medlemmer) foreslaar, at andet Punktum af § 3 helt udgaar.

Et andet Mindretal (4 Medlemmer) foreslaar, at andet Punktum af § 3 bibeholdes uforandret, dog saaledes, at Ordet „bestemt“ udgaar.

Til § 4.

Et Flertal (7 Medlemmer) foreslaar, at Paragrafen affattes saaledes:

„De hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser skulle fremdeles være de mandlige studerende forbeholdte“.

Et Mindretal (5 Medlemmer) foreslaar, at Paragrafen affattes saaledes:

„De hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser skulle fremdeles være de mandlige studerende forbeholdte, for saa vidt ikke Fundatsernes Bestemmelser mulig gjøre Adgangen ogsaa for Kvinder.“

Paa det den 29de April 1875 afholdte almindelige Lærermøde blev det derefter vedtaget:

a) at tiltræde Udkastets § 1 (mod 7 Stemmer), og at ledsage sin Tiltrædelse med følgende, af Konferentsraad Madvig foreslaaede Udtalelse (vedtaget med 20 St. mod 14): „Idet den akademiske Lærerforsamling betragter Kvindens Adgang til Universitetets Studiekurser og Examina som endnu befindende sig paa Forsøgsstandpunktet, udtaler den, at den intet har imod, at der i Stedet for de Dispensationer, der vilde behøves i de enkelte Tilfælde, træder en Anordning, som den af Ministeriet antydede, med de Ændringer, som Forsamlingen tilraader“.

Et af Professor Ussing stillet Forslag, at § 1 kom til at lyde saaledes: „Ministeriet bemyndiges til at tillade Kvinder at erhverve akademisk Borgerret ved Københavns Universitet“, forkastedes mod 7 Stemmer.

Et af Professor H. Scharling stillet Forslag, at der til § 1 skulde knyttes følgende Passus: „dog at saadant paa Grund af Kvindens særegne Stilling i Samfundet betragtes som en Undtagelse“, forkastedes mod 8 Stemmer.

Et af Professor Panum stillet Forslag, at der i § 1 efter Ordet „tillades“ skulde indskydes Ordene „indtil videre“, forkastedes mod 6 Stemmer;

b) at tiltræde Udkastets § 2;

c) at tiltræde Udkastets § 3, dog saaledes:

α) at der til § 3, 1ste Punktum føjes en Passus, saa lydende: „Dog skulle kvindelige theologiske studerende ikke have Adgang til at indstille sig til theologisk Embedsexamen eller til at erhverve akademiske Grader ved det theologiske Fakultet; men deres Studier afsluttes ved en særlig Religionsprove, hvis Indhold og Beskaffenhed fastsættes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet“. Denne Tilføjelse vedtoges med 17 Stemmer mod 16;

β) at der til § 3, 1ste Punktum end videre føjes en Passus, saa lydende: „kvindelige theologiske studerende skulle ikke have den Adgang til at bestige Prædikestolen, som ved Lovgivningen er tillagt mandlige theologiske studerende“. Denne Tilføjelse vedtoges mod 2 Stemmer;

γ) at § 3, 2det Punktum kommer til at lyde saaledes: „Ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader skal der ikke være erhvervet nogen Adkomst for Kvinder til offentlig Embedsansættelse“. Forslaget om denne Affattelse vedtoges med 20 Stemmer mod 6;

Forslaget om Udeladelse af § 3, 2det Punktum forkastedes mod 5 St.

d) at tilraade følgende Affattelse af § 4: „De hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser skulle fremdeles være de mandlige studerende forbeholdte“. Forslaget om, at denne Affattelse skulde træde i Stedet for Ud-kastets § 4, vedtoges med 25 Stemmer mod 1.

Et Mindretal af Konsistoriums Medlemmer (5) foreslog, at der til den vedtagne Affattelse skulde knyttes følgende Passus: „for saa vidt ikke Fundatsernes Bestemmelser mulig gjøre Adgangen ogsaa for Kvinder“. Professor Steen foreslog, at denne Tilføjelse eventuelt skulde affattes saaledes: „for saa vidt ikke Fundatsernes Bestemmelser give ogsaa Kvinder Adgang“. Denne Affattelse vedtoges med 17 Stemmer mod 8. Tilføjelsen i denne Skikkelse forkastedes med 20 Stemmer mod 5.

Et Forslag fra Professor Paludan-Müller, at Lærerforsamlingen skulde udtale: „Det formenes, at saa vigtigt et Principspørgsmaal, som det om Kvinders Adgang til Embede, erhvervet ved den afsluttende Examen, ikke bør afgjøres ved Anordning, men ad Lovgivningsvejen“, forkastedes mod 3 St.

I den for Kongen nedlagte allerunderdanigste Forestilling bemærkede Ministeriet, at den tilsigtede Adgang for Kvinderne til Universitetet og til ved Aflægelsen af Universitetsprøverne at bane sig Vejen til en selvstændig Stilling i Livet paa samme Maade som Universitetets mandlige studerende efter dets Skjøn fandt sin almindelige Berettigelse i de nu i saa mange Henseender forandrede Samfundsforhold, som mere og mere medføre, at navnlig de unge Piger af de dannede Klasser sjældnere, end forhen, gennem Ægteskabet førtes til den Livsbestemmelse som Kjønnen tilsiger. Og naar saaledes et ikke ringe Antal Kvinder blev stillet uden for Familien og henvist til ved eget Arbejde at søge deres Underhold, syntes det ikke at være mere, end en billig og naturlig Fordring, at Staten gennem Højskolen for den videnskabelige Dannelse aabnede dem Adgangen til at erhverve sig de Kundskaber og den hele Aandsudvikling, som de ved Evner og Begavelse følte sig kaldede til at søge, for i Livet at sikre sig en selvstændig Virksomhed, saaledes som det allerede var sket i flere fremmede Stater. Den af det theologiske Fakultet gjorte Henstilling, hvorefter Kvinder ikke skulde have Adgang til den theologiske Embedsexamen eller de akademiske Grader ved dette Fakultet, havde ingenlunde vundet almindelig Billigelse, hverken i Konsistorium eller den akademiske Lærerforsamling, idet nemlig i Konsistorium 6 Stemmer havde udtalt sig derfor og 6 derimod, og i den akademiske Lærerforsamling 17 derfor og 16 derimod. Men naar en Foranstaltning, som den her omhandlede, skulde gennemføres med Udsigt til, at det tilsigtede Formaal skulde naas, var det af Vigtighed, at den blev modtaget med Velvillie af det store Flertal, og i forstærket Grad gjaldt dette vistnok, naar der handlede om Ordets Forkyndelse i Folkekirken. Den

næsten lige Deling af Stemmerne i Konsistorium og den akademiske Lærerforsamling varslede imidlertid om, at Kvindens Adgang til Lærervirksomheden i Folkekirken vilde blive modtaget med Tvivl hos mange, maaske med Uvillie hos ikke faa. Den store Meningsforskjel, der her var kommet til Syne, maatte anses som et afgjørende Vidnesbyrd om, at Tiden i alt Fald nu ikke var kommet til paa dette Omraade at gennemføre den nye Foranstaltning, hvorfor Ministeriet udtalte sig for, at det theologiske Fakultets Henstilling toges til Følge, saaledes som denne var formuleret af de 6 af Konsistoriums Medlemmer og tiltraadt af Flertallet i den akademiske Lærerforsamling.

Den derefter udfærdigede kongelige Anordning lyder saaledes:

Vi Christian den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, osv., Gjøre vitterligt: Vi ville allernaadigst have anordnet følgende Bestemmelser angaaende Kvinders Adgang til at erhverve akademisk Borgerret ved Københavns Universitet:

§ 1.

Det tillades Kvinder at erhverve akademisk Borgerret ved Københavns Universitet.

§ 2.

De Kvinder, der ønske at indskrives ved Universitetet, have ligesom de mandlige studerende, der ere forberedte ved Privatundervisning, i Overensstemmelse med de gjældende Forskrifter at underkaste sig Afgangsexamen for studerende, enten ved en offentlig lærd Skole eller ved en Privatskole, der har Tilladelse til at afholde Afgangsexamen.

§ 3.

De ved Universitetet indskrevne kvindelige studerende have samme Adgang, som de øvrige studerende, til Studiet af de af dem valgte Fag og til at indstille sig til de ved Universitetet anordnede almindelige Prøver og akademiske Grader, naar de i enhver Henseende opfylde de samme Fordringer, som stilles til de mandlige studerende, saa vel med Hensyn til de forud gaaende Prøver og det forberedende Studium, som til selve de afsluttende Fakultetsprøver og Disputatser. Dog skulle kvindelige theologiske studerende ikke have Adgang til at indstille sig til theologisk Embedsexamen eller til at erhverve akademiske Grader ved det theologiske Fakultet; men deres Studier afsluttes ved en særlig Religionsprøve, hvis Indhold og Beskaffenhed fastsættes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kvindelige theologiske studerende skulle ikke have den Adgang til at bestige Prædikestolen, som ved Lovgivningen er tillagt mandlige theologiske studerende. Ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader skal der ikke være erhvervet nogen Adkomst for Kvinder til offentlig Embedsansættelse.

§ 4.

Ved Erhvervelsen af akademisk Borgerret opnaa kvindelige studerende ikke nogen Adgang til de hidtil værende akademiske Beneficier og Understøttelser.

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Givet paa Amalienborg, den 25de Juni 1875.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Christian R.

(L. S.)

Fischer.

b. Om Afgangsexamen for studerende og Adgangsexamen til Universitetet.

Under 29de August 1873 er udfærdiget følgende Bekjendtgørelse om Afholdelse sidste Gang af Afgangsexamen for studerende og den samme forud gaaende præliminære Prøve efter den gamle Form:

„Da det af forskjellige, til Ministeriet indkomne Sager fremgaar, at der hersker Tvivl om Afholdelsen af Afgangsexamen for studerende og den tilsvarende Adgangsexamen til Universitetet, saa vel som den samme forud gaaende præliminære Prøve ved Overgangen fra Undervisningsplanen i Henhold til Bekj. af 13de Maj 1850, sammenholdt med Bekj. af 30te November 1864, til Undervisningsplanen efter Lov af 1ste April 1871, bringes herved til almindelig Kundskab:

at den præliminære Prøve vil for Privatister blive afholdt efter den gamle Form endnu i Sommeren 1874, og for dem, som samtidig ville underkaste sig denne og den endelige Prøve, i 1875, men at den ikke særlig kan tages i 1875 eller senere,

at Afgangsexamen og den tilsvarende Adgangsexamen til Universitetet vil ligeledes for Privatister blive afholdt sidste Gang efter den gamle Form i Sommeren 1875, og

at derefter alene eventuelt i Januar 1876 vil blive afholdt en extraordinær Examen i denne Form for dem, som med behørig Attest godtgjøre at have haft Sygdomsforfald om Sommeren.“

c. Om Tillægsexamen i Henhold til Bekj. af 2den April 1869.

Sekondlieutenant og Folkehøjskolelærer N. Willumsen ansøgte Ministeriet om Tilladelse til at underkaste sig en Tillægsexamen i Latin, Græsk, Dansk og Historie, for derved at erholde samme Rettigheder, som Adgangsexamen til Universitetet giver. Kommissionen for Adgangsexamen til Universitetet, hvis Erklæring i denne Anledning begjæredes, ytrede under 15de September 1873, at Ansøgeren vel manglede adskilligt i de i Bekj. af 2den April 1869 krævede Kvalifikationer, idet han kun havde gennemgaaet Officerskolens yngste Klasse, men ikke, som der forlanges, den næst yngste, og havde taget Skolelærerexamen, suppleret ved en Tillægsprøve i Fransk og Tysk, i Stedet for den højere Forberedelsesexamen. Manglerne i de matematiske Fag vare vel ikke erstattede ved den paa Officersskolen aflagte Prøve, men i det mindste i en Retning (deskriptiv Geometri) blev Undervisningen i denne Skoles yngste Klasse drevet videre, end der kræves af Studenter. Af Hensyn til Andragerens Examenskarakter og andre Vidnesbyrd, og da hans Alder (28 Aar) maatte formodes at have givet ham større Modenhed, troede Examenskommissionen dog at kunne anbefale Andragendet, og hertil sluttede Konsistorium sig i Skrivelse af 27de September. Under 11te Oktober meddelte derefter Ministeriet Andrageren Tilladelse til senest i Aaret 1875 at underkaste sig den ommeldte Tillægsexamen, hvilken Tilladelse senere paa Grund af hans Sygdom, og efter at saa vel Examenskommissionen som Konsistorium havde udtalt sig derfor, blev forlænget med 1 Aar.

d. Om Indretning af en Tillægsexamen i dobbelt Retning for Erhvervelse af akademisk Borgerret uden Afgangsexamen ved de lærde Skoler.

Da de Forandringer, der ved Lov af 1ste April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler, sammenholdt med Adg. af 5te August s. A., vare fore-

tagne med Hensyn til Afgangsexamen for studerende Disciple, navnlig dennes Af­ læggelse i en af to forskjellige Retninger, nødvendig gjorde forandrede Bestem­ melser i de ved Bekj. af 2den April 1869 givne Begler om en Tillægsexamen ved Universitetet, paalagde Ministeriet under 30te Oktober 1873 Konsistorium at frem­ komme med det fornødne Forslag, idet det bemærkede, at det i Betragtning af, at Privatistprøven helt var henlagt til Skolerne, gik ud fra, at Tillægsexamen ogsaa blev at aflægge ved disse. Konsistorium nedsatte i den Anledning et Udvalg, be­ staaende af Konferentsraad Madvig samt Professorerne Steen, Ussing og Holm, til at tage Sagen under Overvejelse, og under 4de December 1873 indsendte dette Udvalg en Betænkning, af hvilken her følgende meddeles:

Udvalget begyndte med at bemærke, at det vel kunde antages, at de, for hvem den ved Bekj. af 2den April 1869 anordnede Tillægsexamen var beregnet (og hvis Kreds ved Bekj. af 6te Oktober 1869 var udvidet til tillige at omfatte Landinspektører og Forstkandidater med en vis Examenskarakter), naar de bestemte sig til at søge akademisk Borgerret, i Følge deres foregaaende Undervisnings og Dannelses almindelige Retning, og i Følge deres begyndte eller sluttede Fagstudier, overvejende vilde vælge den matematisk-naturvidenskabelige Retning, hvad enten nu dette skete for at underkaste sig en Magisterkonferents, tage en akademisk Grad, studere Medicin eller Statsvidenskab eller uden sligt særligt Formaal, og at deres Antal vilde være ringe, der fra denne Side vilde gaa over til theologisk, juridisk eller filologisk Studium, og som derfor agtede at følge den sproglig-historiske Retning. Udvalget havde derfor overvejet, om det ikke kunde være tilstrækkeligt at indrette en enkelt Tillægsexamen for de omhandlede Aspiranter, hvorved de kunde godtgjøre, hvorvidt de havde udfyldt den Afstand mellem deres hidtidige, offentlig prøvede Dannelse og Fordringerne ved Afgangsexamen i den matematisk-naturvidenskabelige Retning, der kan anses for at have Betydning i deres Alder og paa deres Standpunkt, idet man saa overlod de enkelte, der fra denne Side vilde vende sig til det theologiske eller juridiske Studium, at aabne sig Adgang hertil ved den i Adg. af 1ste Juli 1872 fastsatte Tillægsprøve, henholdsvis i Latin og Græsk, eller i Latin alene. Men baade Hensynet til det formentlig mindre rigtige i at foreskrive to successive Prøver for Opnaaelsen af et Maal og til den yderligere Prøve i Fysik, som Udvalget troede at burde optage (undtagen for enkelte) i Tillægsexamen for dem, der vilde blive Studenter af den matematisk-naturvidenskabelige Retning, men som ikke havde Betydning for dem, der vilde studere Theologi eller Jura, havde bevæget det til at opgive denne Tanke. Derimod fore­ slog det, at ligesom der siden 1869 havde været en Tillægsexamen i Forhold til den ene og udelte Studenterexamen, saaledes skulde der herefter være to Tillægs­ examina for de samme Aspiranter, som hidtil, med realistisk Dannelse, ved hvilke de kunde opnaa akademisk Borgerret, den ene i Forhold til Afgangsexamen i sproglig-historisk Retning og givende samme Rettigheder, den anden i Forhold til Afgangsexamen i matematisk-naturvidenskabelig Retning og givende samme Ret­ tigheder*). Disse Tillægsexamina maatte, overensstemmende med den til Grund for

*) Der udelukkes ikke herved, at en Aspirant, der vil studere Retsvidenskaben, kan gaa den oven for antydede Omvej, idet han først erhverver Ret som Student af den matematisk-naturvidenskabelige Retning og derefter underkaster sig Tillægs­ prøven efter Adg. af 1ste Juli 1872 alene i Latin, uden Græsk, medens han der­ imod har maattet præstere en Prøve i Fysik.

Bekj. af 2den April 1869 liggende Tanke, hver for sig omfatte de væsentlige Kundskaber og Dannelseselementer, som den tilsvarende Afgangsexamen eller dens tidligere Betingelser (4de Klasses Examen) indeholder ud over det, hvori vedkommende Aspirant tidligere har været prøvet, uden at det enten kom an paa en aldeles fuldstændig Overensstemmelse i Fordringer og Prøveform mellem Tillægsexamen og Afgangsexamen eller paa en fuldstændig lige Grad af Vanskelighed ved begge Tillægsexamina. Tvært imod maatte det findes naturligt, at det for den, der hidtil væsentlig havde modtaget og erhvervet sig sin Dannelse i matematisk-naturvidenskabelig (realistisk) Retning, blev noget lettere at naa akademisk Borgerret i den Retning, der stod hans tidligere Dannelsesstrin nærmere, end i den fjærnere. I Henhold hertil foreslog Udvalget følgende Bestemmelser:

1. De, der høre til de i Bekj. af 2den April og 6te Oktober 1869 nævnte Klasser, skulle, naar de ville erhverve akademisk Borgerret i sproglig-historisk Retning, underkaste sig en Prøve i dansk Stil, Latin, Græsk, Historie og Fransk af samme Omfang og Art, som for Afgangsexamen i sproglig-historisk Retning er fastsat ved Adg. af 5te August 1871 § 5 (med Hensyn til Pensa efter § 4 b 1 og 2 og § 5 b 1 og 2, som for Privatister bestemt), dog at der i Modersmaalet kun skrives en Udarbejdelse over en frit valgt Opgave. Der gives for Prøven 3 Karakterer i Latin, der hver regnes enkelt, og en i Dansk, Græsk, Historie og Fransk, der fordobles, og til at bestaa fordres Værdien af 11 Godt o: 55 Points.
 2. De, der med samme Forudsætninger ville erhverve akademisk Borgerret i matematisk-naturvidenskabelig Retning, skulle underkaste sig en Prøve i Dansk Stil, Historie og Fransk af samme Omfang og Art, som ved Adg. af 5te August 1871 § 5 er foreskrevet, dog at der i Modersmaalet kun skrives en Udarbejdelse over en frit valgt Opgave, samt en Prøve i Latin i det Omfang og den Form, som er foreskrevet for 4de Klasses Hovedexamen ved den nævnte Anordnings § 3 Nr. 4 jfr. § 2 Nr. 3, og derhos, for saa vidt de ikke ere polytekniske Kandidater, en Prøve i Naturlære efter Anordningens § 5 c. 2 jfr. § 4 c. 2. Der gives en Karakter i hvert Fag, hvoraf den i Latin fordobles, saa at der fremkommer 6 (for polytekniske Kandidater 5) Karakterer. Til at bestaa fordres Værdien af 6 Godt o: 30 Points, for polytekniske Kandidater Værdien af 5 Godt o: 25 Points.
- Oldnordisk ansaa Udvalget det ikke for nødvendigt at medtage, da den ringe Kundskab, der heri kunde fordres, ikke havde nogen saadan Betydning for de paa-gjældende efter deres Standpunkt, at det var billigt at paalægge dem at tilegne sig en ny Formlære. I Latin antog det, at der ved Prøven for Aspiranter af matematisk-naturvidenskabelig Retning alene kunde kræves, hvad der i Skolen ved 4de Klasses Hovedexamen fordres som Betingelse for Opflyttelse i 5te Klasse, i hvilken Undervisningen i Latin bortfalder for Disciple af denne Retning, dog saaledes, at skriftlig Oversættelse af et passende latinsk Stykke paa Dansk traadte i Stedet for den latinske Stil (idet det ved den mundtlige Examination kunde prøves, hvorvidt vedkommende kunde anvende de grammatiske Regler i Gjengivelse af simple og lette danske Sætninger paa Latin), hvorhos der tillagdes Prøven i Latin den samme Vægt, som den efter Bekj. af 9de August 1871 om Karaktergivningen i de lærde Skoler har ved denne Examen. Herved var der da taget Hensyn til, at Prøven i Latin angik det i den væsentligste Grad nye og særlige Element, der

for disse Aspiranternes Vedkommende kom til ved denne Tillægsexamen. Ved begge Tillægsexamina havde Udvalget optaget Fransk, af Hensyn til den Stilling, der nu var givet dette Fag i de lærde Skolers øverste Klasser, og af Hensyn til den for Benyttelsen af en vigtig Literatur utilstrækkelige Kundskab, der kræves ved de Prøver, som vedkommende forud have bestaaet. Endelig havde Udvalget ved Tillægsexamen for den mathematisk-naturvidenskabelige Retning tilføjet Naturlære; thi medens de paagjældende i Mathematik have bestaaet Prøver, ved hvilke Fordringerne gaa lige saa vidt, som ved Skolernes Afgangsexamen (eller videre), kunde det samme ikke siges om Naturlæren, undtagen naturligvis hos de polytekniske Kandidater, og i det, der faldt inden for den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, burde Tillægsexamen kræve samme Kundskab, som kræves i Skolen. At der ved begge Former af Tillægsexamen kun var krævet en Udarbejdelse i Modersmaalet, var sket efter det i Bekj. af 2den April 1869 givne Forbillede, og var formentlig rigtigt ved unge Mennesker af den her omhandlede Klasse, for hvem det ogsaa efter deres forskellige Alder, Standpunkt, Forberedelsesvej og Afstand fra Skoletiden vilde være vanskeligt at finde bundne Opgaver, der støttede sig til positiv Undervisnings Indhold.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor disse Tillægsexamina skulde afholdes, havde Ministeriet fremhævet det Moment, der især talte for Henlæggelsen til Skolerne, nemlig at Privatistprøven ved Universitetet, med hvilken de her omhandlede Examina kunde synes nærmest at hænge sammen, nu var ophævet og henlagt til Skolerne, saa at de ved Universitetet vilde staa isolerede, ligesom det maaske kunde antages, at det vilde være lettere ved Skolerne at finde og fastholde Maalestokken i Overensstemmelse med Skolernes egne Prøver. Men ligesom det i sig selv vilde være lidet ønskeligt, at klar Bevidsthed om, hvad Studenterne virkelig i Gjennemsnit fra Skolen medbragte af Modenhed og Kundskab i det hele og i de enkelte Fag, tabte sig ved Universitetet, saaledes vilde ogsaa Professorerne i de Fag, der høre til disse Prøver, blive saaledes benyttede ved Examenskontrollen i Skolerne, at de vilde være fuldkommen i Stand til at afholde og bedømme Prøverne efter samme Maalestok. For Afholdelsen ved Universitetet af en dertil dannet Komite talte derhos Examinandernes Alder og Stilling, idet det syntes stødende at henføre polytekniske Kandidater og Officerer til Skolerne for der at examineres; i ethvert Tilfælde maatte da disse Examina paa Grund af dette Hensyn holdes aldeles afsondrede fra den almindelige Afgangsexamen i Skolerne. Det maatte ogsaa erindres, at Tillægsexamen i Latin og Græsk, eller alene i Latin, for dem, der allerede vare Studenter af mathematisk-naturvidenskabelig Retning, og vilde gaa over til Theologien eller Retsvidenskaben, skulde afholdes ved Universitetet, der desuden maatte afgive Kræfterne til at afholde den almindelige Forberedelsesexamen, og saaledes ikke ganske vilde befries for elementære Examina.

Denne Betænkning indsendte Konsistorium med Skrivelse af 17de Januar 1874 til Ministeriet, med den Bemærkning, at det ganske kunde tiltræde den. Ministeriet billigede vel i det hele taget de stillede Forslag; men da der ved samme ikke specielt var taget Hensyn til dem, der ved Lov af 1ste April 1871 § 5 og Bekj. af 26de September 1872 ere stillede lige med dem, der have taget almindelig Forberedelsesexamen eller Realafgangsexamen af højere Grad, og der netop med Hensyn til disses Adgang til at erhverve akademisk Borgerret syntes at være Trang til nogle særlige Bestemmelser, forelagde Ministeriet atter Konsistorium

Sagen. Ministeriet ansaa det, da Adgangen til at erhverve akademisk Borgerret ved en Tillægsexamen kun var givet dem, der have bestaaet Realafgangsexamen med et vist Udfald, for nødvendigt, at den tilsvarende Betingelse (at Karakterernes Gjennemsnit mindst er 6) ogsaa maatte fastsættes for dem, der havde taget 4de Klasses Hovedexamen for studerende. For Seminaristers Vedkommende maatte man formentlig, foruden de i Bekj. af 1872 opstillede Betingelser for at opnaa samme Ret som de, der have taget Realafgangsexamen af højere Grad, for Adgangen til at blive Student kræve Opnaaelsen af noget bedre Karakterer, end de i nys nævnte Bekjendtgjørelse betingede, mindst 2 mg. eller 1 ug. og 1 godt i de to Sprog, hvori en særlig Prøve i Følge Bekjendtgjørelsen var fastsat som den ene af Betingelserne for, at Seminarister kunde erhverve de Rettigheder, som Realafgangsexamen af højere Grad giver. Endelig turde der være Anledning til, naar den, der har bestaaet 4de Klasses Hovedexamen og ved den erholdt et vist Pointsantal i Latin — mindst mg. ÷ eller godt + —, agtede at indstille sig til Tillægsexamen i matematisk-naturvidenskabelig Retning, at fritage ham for paa ny at underkaste sig Prøven i Latin, hvorefter Examen for hans Vedkommende kun vilde komme til at omfatte 4 Fag, og der altsaa til at bestaa vilde udkræves Værdien af 4 godt (o: 20 Points).

Det tidligere nævnte Udvalg, hvis Erklæring herover Konsistorium indhentede, ytrede under 20de April, at det var aldeles enigt med Ministeriet i, at den omhandlede Adgang til at vinde akademisk Borgerret ved en Tillægsexamen ogsaa maatte tilkomme hine to Klasser under de af Ministeriet foreslaaede Betingelser med Hensyn til det Udfald, hvormed de havde bestaaet enten de lærde Skolers 4de Klasses Examen for studerende Disciple eller Skolelærerexamen, og den foruden denne krævede Prøve i to nyere Sprog, Betingelser, der svarede til det Udfald af Realafgangsexamen, der i dette Tilfælde kræves. Dog antog Udvalget, at denne Lighed i Betingelserne for Seminaristernes Vedkommende fuldstændigst vilde opnaas, naar det kun forlangtes, at der ved Prøven i de to nyere Sprog skulde være opnaaet Værdien af 1 mg. og 1 godt, hvilket ved Sammenlægning var lige 6, og ikke, som i Ministeriets Skrivelse antydet, Værdien af 1 ug. og 1 godt eller af 2 mg. Ligeledes ansaa Udvalget det for rigtigt, at Prøven i Latin for den, der havde taget 4de Klasses Examen for studerende Disciple, ved Tillægsexamen bortfaldt, naar vedkommende ved den først nævnte Examen i dette Fag havde opnaaet mindst mg. ÷, og at Tillægsexamen i dette Tilfælde kun bestod af 4 Fag, og Udfaldet beregnedes efter dem, hvorimod den, der ved Examen i Skolen ikke havde opnaaet hin Karakter i Latin, maatte underkaste sig den samme Prøve i Latin ved Tillægsexamen, som de øvrige Examinander.

Ogsaa disse Forslag tiltraadte Konsistorium ved Skrivelse af 25de April til Ministeriet, og efter at der i Overensstemmelse hermed af Ministeriet var nedlagt en allerunderdanigst Forestilling for Kongen, bleve derefter ved kongelig Resolution af 16de Maj 1874, bekjendtgjort under 22de Maj næst efter, følgende Bestemmelser bifaldte for Indretning af en Tillægsexamen i dobbelt Retning for dem, der uden at have underkastet sig Afgangsexamen ved de lærde Skoler ville indskriyes som akademiske Borgere ved Kjøbenhavns Universitet:

1. Adgang til ved en Tillægsexamen at erhverve akademisk Borgerret ved Kjøbenhavns Universitet uden at have underkastet sig Afgangsexamen ved de lærde Skoler have, ligesom hidtil følgende:

a) De, der have underkastet sig den almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet eller Afgangsexamen for Realdisciple — begge af den højere Grad — med et saadant Udfald, at Karakterernes Gjennemsnit er mindst 6, og derefter tillige enten Adgangsexamen i Mathematik til den polytekniske Læreanstalt eller Landinspekterexamen eller Skovbrugsexamen ved den kongelige Veterinær- og Landbohejskole, de to sidst nævnte Examina med et saadant Udfald, at Karakterernes Gjennemsnitsværdi er mindst 5;

b) Polytekniske Kandidater med 1ste og 2den Karakter, uden Hensyn til, med hvilket Udfald de tidligere have bestaaet den almindelige Forberedelsesexamen;

c) Lieutenanter, der have bestaaet Afgangsexamen for Officersskolens næst yngste Klasse;

d) De, der have bestaaet Overgangsprøven fra yngste til ældste Klasse ved Søofficersskolen;

e) De, der enten have bestaaet 4de Klasses Hovedexamen for studerende Disciple i en lærd Skole, jfr. Lov af 1ste April 1871, med et saadant Udfald, at Karakterernes Gjennemsnit er mindst 6, eller Skolelærerexamen med Karakteren „Meget duelig“, og derefter den i kongelig Resolution af 21de September 1872, bekendtgjort 26de s. M., under Post 3 bestemte Prøve i 2 nyere Sprog med mindst 1 „Meget godt“ og 1 „Godt“, naar de derhos have bestaaet Adgangsexamen i Mathematik til den polytekniske Læreanstalt eller en af de andre ovenfor under a nævnte Examina.

2. De, der høre til de nævnte Klasser, skulle, naar de ville erhverve akademisk Borgerret i sproglig-historisk Retning, underkaste sig en Prøve i dansk Stil, Latin, Græsk, Historie og Fransk, af samme Omfang og Art, som for Afgangsexamen ved de lærde Skoler i sproglig-historisk Retning er fastsat ved Anordningen af 5te August 1871 angaaende Undervisningen i de lærde Skoler § 5 (med Hensyn til Pensa efter § 4 b 1 og 2 og § 5 b 1 og 2, som for Privatister bestemt), dog at der i Modersmaalet kun skrives en Udarbejdelse over en frit valgt Opgave.

Der gives for Prøven 3 Karakterer i Latin, der hver regnes enkelt, og en i Dansk, Græsk, Historie og Fransk, der fordobles, og til at bestaa fordres Værdien af 11 „Godt“ = 55 Points.

3. De, der under samme Forudsætninger ville erhverve Borgerret i matematisk-naturvidenskabelig Retning, skulle underkaste sig en Prøve i dansk Stil, Historie og Fransk, af samme Omfang og Art, som ved Anordningen af 5te August 1871 § 5 er foreskrevet, dog at der i Modersmaalet kun skrives en Udarbejdelse over en frit valgt Opgave, samt en Prøve i Latin i det Omfang og i den Form, som er foreskrevet for 4de Klasses Hovedexamen ved den nævnte Anordnings § 3 Nr. 4 sammenholdt med § 2 Nr. 3, og derhos, for saa vidt de ikke ere polytekniske Kandidater, en Prøve i Naturlære efter Anordningens § 5 c 2 sammenholdt med § 4 c 2.

Der gives en Karakter i hvert Fag, hvoraf den i Latin fordobles, saa at der fremkommer 6 (for polytekniske Kandidater 5) Karakterer. Til at bestaa fordres Værdien af 6 „Godt“ = 30 Points, for polytekniske Kandidater Værdien af 5 „Godt“ = 25 Points. For dem, der have underkastet sig 4de Klasses Hovedexamen for studerende Disciple, bortfalder Prøven i Latin, naar de for dette Fag

have erholdt mindst „mg. ÷“ ved Skolens Examen. I modsat Fald have de at underkaste sig samme Prøve i Latin, som de øvrige. Til at bestaa kræves der, naar Latin bortfalder, Værdien af 4 „Godt“ (20 Points).

4. Prøven afholdes ved Universitetet af en dertil dannet Komite af Medlemmer af det filosofiske og det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet.

Bedømmelsen af de skriftlige Examensarbejder sker af 2 af Komiteens Medlemmer. Ved den mundtlige Prøve er foruden Examinator et andet Medlem af Komiteen tilstede som Censor.

5. De, som ville underkaste sig Prøven, have inden hvert Aars 1ste Maj skriftlig at anmelde dette, under Vedlæggelse af de fornødne Bevisligheder for Tilstedeværelsen af de ovenmeldte Betingelser for at stedes til Prøven, for Formanden for Examenskomiteen.

6. Ved Indtegningen til Prøven erlægges i Examensgebyr af hver Examinand 14 Kroner.

7. Med Hensyn til den almindelige filosofiske Prøve og andre Forberedelsesexamina for visse Fag ved Universitetet gjælde samme Forskrifter for dem, der ved denne Prøve have vundet akademisk Borgerret, som for andre studerende.

8. Tillægsexamen i den her fastsatte Form afholdes første Gang i den for Universitetet foreskrevne Examenstid ved Udgangen af det akademiske Semester, der tager sin Begyndelse den 1ste Februar 1875.

9. Fra samme Tid bortfaldte de i de kongelige Resolutioner af 2den April 1869, bekendtgjort samme Dag, og 1ste Oktober s. A., bekendtgjort under 6te s. M., indeholdte Bestemmelser om en Tillægsexamen for Erhvervelse af den akademiske Borgerret.

— Ordineret Missionær J. A. Pedersen, der i nogle Aar havde virket som Missionær i Ostindien, men paa Grund af sin Hustrus nedbrudte Helbred i Efteraaret 1874 vendte tilbage til Danmark, androg hos Ministeriet om, at det maatte tillades ham at forberede sig og i sin Tid indstille sig til den theologiske Embedsexamen, uden forud at have underkastet sig den befalede Adgangsprøve. I en i denne Anledning afgivet Erklæring bemærkede det theologiske Fakultet, at det maatte fraraade en fuldkommen Fritagelse for Adgangsexamen*), fordi det ved denne Examen prøves, hvorvidt vedkommende er i Besiddelse af det Kjendskab til Latin, Græsk, Hebraisk og Historie, uden hvilket ingen var i Stand til at bestaa den theologiske Embedsexamen. Da imidlertid Andrageren havde underkastet sig tidligere Prøver ved Missionsanstalten og ligeledes en Prøve ved Universitetet, som godtgjorde, at han var i Besiddelse af god Fordannelse, mente Fakultetet, at han kunde sættes i Klasse med de i Bekj. 22de Maj 1844 I a eller e omhandlede Personer, i hvilket Fald det da maatte paalægges ham at underkaste sig den i denne Bekjendtgørelse fastsatte Prøve i sproglig-historisk Retning, idet dog maaske Fransk kunde ombyttes med Tysk, der har større Betydning for det theologiske Studium. Kommissionen for Adgangsexamen, hvis Erklæring ligeledes indhentedes, sluttede sig i alt væsentligt hertil, men bemærkede med Hensyn til Substitutionen

*) Dette var ogsaa blevet udtalt af Biskoppen over Sjællands Stift, der i øvrigt mente, at der kunde være Grund til at tilstaa Andrageren Lempelser med Hensyn til Erhvervelsen af akademisk Borgerret.

af Fransk med Tysk, at der i og for sig ingen Grund var til at gjøre nogen Ændring i Examensfordringerne, med mindre Andrageren særlig skulde ønske det. I Henhold til disse Erklæringer anbefalede Konsistorium i Skrivelse til Ministeriet af 20de Marts 1875, at der tilstedtes Andrageren den begjærede Adgang til Universitetet, naar han underkastede sig en Prøve, der svarede til den ved den nævnte Bekjendtgjørelse anordnede Tillægsexamen i sproglig-historisk Retning. Om der ved denne Prøve burde sættes Tysk i Stedet for Fransk, maatte formentlig bero paa, om Ansøgeren ønskede dette. I et senere Andragende begjærede han imidlertid at prøves i Engelsk i Stedet for i Fransk, og da hverken det theologiske Fakultet eller Konsistorium herimod havde noget at erindre, blev det efter Ministeriets allerunderdanigste Forestilling ved kgl. Resol. af 14de Maj 1875 tilladt ham at immatrikuleres ved Universitetet, naar han forinden bestod en Prøve, der svarede til den ovenmeldte Tillægsexamen i sproglig-historisk Retning, ved hvilket det end videre tillodes ham at blive prøvet i Engelsk i Stedet for i Fransk.

2. Om den filosofiske Prøve og Forelæsninger i det første akademiske Aar.

Afgjørelser af enkelte Tilfælde.

N. N., der havde forladt Adgangsexamen i Sommeren 1873, ansøgte om at maatte deltage i det filosofiske Forelæsningskursus i 1873—74 samt om at stedes til den filosofiske Prøve umiddelbart, efter, at han havde absolveret Adgangsexamen ved Universitetet i Sommeren 1874. I Henhold til det filosofiske Fakultets Erklæring forkastedes Andragendet ved Ministeriets Skrivelse af 19de September 1873.

— Tvende Andragender fra 2 studerende, der i Sommeren 1873 havde taget examen artium, om i Januar Maaned 1874 at maatte indstille sig til den filosofiske Prøve, bevilgedes efter Fakultetets Anbefaling ved Ministeriets Skrivelse af 3dje Oktober 1873, saaledes at de skulde lade sig examinere af Professor Nielsen i det af ham holdte Forelæsningskursus til den nævnte Prøve i dens nu gjældende Form.

— Et lignende Andragende forkastedes i Henhold til Fakultetets Erklæring ved Ministeriets Skrivelse af 20de Oktober 1874, da der ikke i Andragendet var oplyst nogen Omstændighed, der kunde nødvendig gjøre en saadan tidligere Prøve.

— Et Andragende fra en studerende om Tilladelse til at underkaste sig en særlig Prøve i filosofisk Propædeutik i Februar 1874 forkastede Ministeriet ved Skrivelse af 28de Februar 1874 i Henhold til den i denne Anledning af det filosofiske Fakultet afgivne Erklæring.

— Nogle studerende androge i Maj 1875 om, at de, som ønskede at deltage i Studentertoget til Upsala, maatte underkaste sig den filosofiske Prøve i Slutningen af samme Maaned. I det filosofiske Fakultet, hvis Erklæring i denne Anledning begjæredes, viste der sig at være Dissents, idet Professor Nielsen, hvem denne Sag nærmest angik, ikke skjønnede, at der var nogen Grund til at gjøre Forandring i den fastsatte Examenstid, af Hensyn til en Lysttour, der kunde være endt inden Examen sluttedes, en Opfattelse, der deltes af Professor Brøchner og Docent Smith, hvorimod Professor Holm henledede Opmærksomheden paa, at det i 1869,

da en lignende Tour foretoges til Christiania, blev indrømmet de studerende at begynde den filosofiske Examen noget tidligere. Konferentsraad Madvig og Professor Ussing med Dekanus (Professor Mehren) frembøvede især det mislige i, at Ansøgerne efter Tilbagekomsten fra Rejsens Adspredelser skulde underkaste sig den filosofiske Prøve. Ved Skrivelse af 24de Maj 1875 bevilgede Ministeriet, at de studerende, som i Henhold til Andragendet ønskede at deltage i Studenteretoget til Upsala, maatte underkaste sig den filosofiske Prøve i Slutningen af samme Maaned.

3. Forelæsninger og Øvelser under det theologiske Fakultet.

Afgjørelser af enkelte Tilfælde.

Stud. theol. N. N. forhindredes ved Sygdom i at tilendebringe den theologiske Embedsexamen i Sommeren 1874, og ansøgte derfor om Tilladelse til uanset Bekj. 18de Maj 1847 atter at maatte indstille sig til den nævnte Examen $\frac{1}{2}$ Aar efter, hvorhos han tillige androg om Fritagelse for paa ny at erlægge Examensgebyr. I Henhold til Fakultetets i denne Anledning afgivne Erklæring bevilgede Ministeriet under 10de November 1874 Andragendet, for saa vidt det gik ud paa en Dispensation fra Bekj. 1847, hvorimod det ikke fandt Anledning til at fritage ham for at erlægge Examensgebyr.

— Ligeledes har Ministeriet under 6te Juni 1874 afslaaet et Andragende om Fritagelse for at erlægge Examensgebyr for en Student, der tidligere havde indstillet sig til theologisk Embedsexamen.

— Ved Skrivelser af 30te December 1873, 7de April, 4de og 30te Maj samt 30te Juni 1874 har Ministeriet efter Fakultetets anbefaling meddelt Tilladelse til at aflægge den befalede homiletiske Prøve, skjønt Andragerne enten slet ikke eller kun til Dels havde deltaget i Pastorseminariets Øvelser.

— I tvende Tilfælde har Fakultetet meddelt 2 studerende, hvis Helbreds-tilstand efter de fremlagte Lægeerklæringer var af en saadan Beskaffenhed, at de vanskelig kunde taale vedholdende aandelig Anstrængelse, Tilladelse til at aflægge den skriftlige Prøve af theologisk Embedsexamen med et Fag daglig*).

— En studerende, der ved Sygdom forhindredes i at deltage i den skriftlige Examen, erholdt af Fakultetet Tilladelse til at stedes til en særlig skriftlig Examen, der afholdtes, før den mundtlige Examen begyndte.

4. Forelæsninger og Examina under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

Om de statsvidenskabelige Kandidaters Adgang til Ansættelse i Ministerierne.

Det er i Lindes Meddelelser for 1849—56 S. 133—34 omtalt, at der forud for Udstedelsen af Bekj. 10de Juni 1851 gik en Brevvexling med forskjellige Forvaltningsdepartementer om de statsvidenskabelige Kandidaters Adgang til Statstjenester.

*). Lindes Medd. 1857—63 Side 75.

Herom bestemmer den nævnte Bekjendtgjørelses Nr. 5: „Der tilsikres ikke dem, der have underkastet sig den statsvidenskabelige Examen, nogen udelukkende Ret til visse Embeder; men derimod vil denne Examen betragtes som indeholdende en særdeles Anbefaling til Ansættelse i alle saadanne Embeder i og under de forskjellige Ministerier, der anses at kræve Kundskab i Lov og Ret, uden at den fuldstændige juridiske Examen er gjort til Betingelse for deres Opnaaelse, Retsskriverembeder og Sagførerbestillinger dog undtagne. Navnlig ville de, der have underkastet sig denne Examen, kunne gjøre sig Haab om fortrinlig Adgang til saadanne administrative Embeder, ved hvilke i Forening med hin Indsigt i Lov og Ret den øvrige ved denne Examen prøvede Kundskab maa erkjendes for vigtig.“ I Følge den ovenmeldte Brevvexling forudsattes det, at der kunde indrømmes de statsvidenskabelige Kandidater lige Adgang med andre til Kontorembederne under Marineministeriet samt, som det syntes, ogsaa under Finantsministeriet; end videre gik man ud fra, at den statsvidenskabelige Examen vilde være et anbefalende Moment ved den første Indtrædelse paa Embedsbanen under Udenrigsministeriet samt Finantsministeriet, og endelig udtaltes det i Indenrigsministeriets Skrivelse af 20de November 1849 samt Generalpostdirektionens Skrivelse af 28de Oktober 1848, at der kunde indrømmes de statsvidenskabelige Kandidater lige Adgang med de juridiske til Posterne i selve Indenrigsministeriet og til Sekretariatskontorerne under Generalpostdirektionen.

Da det efter de her i Landet stedfindende Forhold maa anses for nødvendigt for at skaffe Studiet af en hvilken som helst Videnskab en passende Tilgang og en almindeligere Udbredelse, at der er givet de Kandidater, som tilfredsstillende have bestaaet en Prøve i samme, Adgang til Opnaaelse af et vist Antal Statsembeder, samt da den statsvidenskabelige Examen nu havde været afholdt gennem en Aarrække, androg det rets- og statsvidenskabelige Fakultet under 28de Marts 1874 hos Ministeriet paa at erholde nøjere Oplysning om, hvorvidt de statsvidenskabelige Kandidater virkelig havde fundet Adgang til de Stillinger, der i Følge den nævnte Bekjendtgjørelse forudsattes at kunne være tilgængelige for dem. Særlig ansaa Fakultetet det for at være af Betydning at faa oplyst, hvorvidt disse Kandidater ved Siden af de juridiske havde fundet Ansættelse i Indenrigsministeriet, hvorunder nu ligeledes den tidligere Generalpostdirektions Kontorer ere henlagte. Medens Fakultetet gik ud fra, at de statsvidenskabelige Kandidater ogsaa i Fremtiden vilde kunne vente Ansættelse der, hvor de hidtil havde været benyttede, udtalte det det ønskelige i, med Hensyn til dem blandt de fornævnte Bestyrelsesgrene, i hvilke Kandidater med statsvidenskabelig Examen enten aldeles ikke eller dog saa godt som ikke maatte være blevne ansatte, at erholde Oplysning om Grunden hertil, og om den stod i Forbindelse med Ordningen af det statsvidenskabelige Studium og den sig dertil sluttende Prøve. I denne Anledning udbad Kultusministeriet sig fornødne Oplysninger fra Finantsministeriet, Udenrigsministeriet, Marineministeriet og Indenrigsministeriet.

I Skrivelse af 18de Maj 1874 meddelte derefter Finantsministeriet, at der for Tiden var ansat 35 statsvidenskabelige Kandidater i Embeder og Bestillinger, der sorterede under Finantsministeriet, nemlig under:

	Finansernes Central- bestyrelse.	Generaldirekto- ratet for Skattevæsenet.	Revision og Decision.	Toldvæsenet.	Livsforsikrings- og Forsørgelses- anstalten.	Kolonierne Central- bestyrelse.	Kolonierne i Vestindien.
3 Kontorchef	2	1	»	»	»	»	»
5 Fuldmægtige	1	»	3	»	1	»	»
2 Kancellister	2	»	»	»	»	»	»
15 Assistenten	2	10	1	»	1	1	»
3 Volontærer	3	»	»	»	»	»	»
2 Toldforvaltere	»	»	»	1	»	»	1
1 Toldkontrollør	»	»	»	1	»	»	»
4 Toldassistenter	»	»	»	4	»	»	»
I alt 35.	10	11	4	6	2	1	1

og at end videre 21 statsvidenskabelige Kandidater tidligere havde haft saadan Ansættelse, nemlig under

	Finansernes Central- bestyrelse.	Kolonierne Central- bestyrelse.	Kolonierne i Vestindien.	Generaldirek- toratet for Postvæsenet.	Postvæsenet.
1 Departementschef	1	»	»	»	»
1 Kontorchef	»	»	»	1	»
6 Fuldmægtige	2	»	2	2	»
1 Kancellist	»	1	»	»	»
9 Assistenten	6	»	»	3	»
1 Postmester	»	»	»	»	1
1 Postexpediter	»	»	»	»	1
1 Postexpedient	»	»	»	»	1
I alt 21.	9	1	2	6	3

Af disse 21 havde 7 ophørt at sortere under Finansministeriet som Følge af Postvæsenets Henlæggelse under Indenrigsministeriet, 1 var ansat under Udenrigsministeriet, 4 gaaede over til private Stillinger og 9 vare døde. I alt havde saaledes 56 statsvidenskabelige Kandidater eller c. 39 pCt. af det samlede Antal (145) fundet Ansættelse under Finansministeriet.

Udenrigsministeriet nævnte i Skrivelse af 6te Maj 1874 de af sammes nuværende og forhenværende Embedsmænd, der havde underkastet sig den statsvidenskabelige Examen. Disse vare 2 Gesandter, 1 Chargé d'affaires, 2 Legationssekretærer og 1 Kancellist, hvilken sidste tillige var Cand. juris.

Marineministeriet meddelte 29de Maj, at kun 1 statsvidenskabelig Kandidat havde haft Ansættelse under Ministeriet, og paa yderligere Forespørgsel om Grunden hertil, at kun denne ene vidstes at have søgt Ansættelse.

Indenrigsministeriet svarede under 2den Juni, at Adgangen til Kontoret for Kommune- og Næringssager, Landvæsenkontoret og Kontoret for offentlige Arbejder kun stod aaben for dem, der havde absolveret den fuldstændige juridiske Examen med bedste Karakter, hvorimod ogsaa statsvidenskabelige Kandidater havde Adgang til Ministeriets øvrige Kontorer, i hvilke for Tiden 5 statsvidenskabelige Kandidater

vare ansatte, nemlig i Kontorerne for Post- og Telegrafvæsenets Overbestyrelse 2 som Fuldmægtige og 2 som Assisterter, og i Matrikulskontoret 1 som Assistent. Da Kultusministeriet herefter udbad sig Oplysning om Grunden til, at der uden for Kontorerne for Post- og Telegrafvæsenets Overbestyrelse kun var ansat 1 statsvidenskabelig Kandidat i Indenrigsministeriet, nemlig i Matrikulskontoret, meddelte bemeldte Ministerium 15de Juli, at der i alt Fald siden 1860 kun aldeles undtagelsesvis fra statsvidenskabelige Kandidater var indkommet Ansøgning om Ansættelse i de omspurgte Kontorer, hvilket antoges begrundet i, at det havde været disse Kandidater bekjendt, at Adgangen dertil ikke stod dem aaben. For øvrigt laa det i Forholdets Natur, at kun et forsvindende Antal af dem, der erholdt Ansættelse i de offentlige Kontorer, kunde ønske at forblive der, hvorimod de fleste efterhaanden fandt Ansættelse navnlig i Øvrigheds- og Overøvrighedsembeder; men fra disse Embeder, til hvilke der erhvervedes en gavnlig Fordannelse ved Arbejde i Ministeriet, vare de statsvidenskabelige Kandidater efter de gjældende Regler udelukkede, idet der, som Forholdet for Tiden var ordnet, som Betingelse for Ansættelse i de nævnte Embeder i Almindelighed udkrævedes, at den paagjældende havde absolveret den fuldstændige juridiske Examen.

Disse Erklæringer tilstillede Ministeriet Fakultetet med Skrivelse af 25de Juli 1874. I en Skrivelse af 10de Oktober næst efter udtalte Fakultetet, at de i Indenrigsministeriets Erklæringer fremsatte Anskuelse om visse Stillinger under samme, fra hvilke statsvidenskabelige Kandidater skulde være udelukkede, ikke syntes stemmende med de Forudsætninger, hvorfra man ved den statsvidenskabelige Examens Indretning gik ud. Under de Forhandlinger, der gik forud for Bekj. 10de Juni 1851 angaaende den statsvidenskabelige Examens Indretning m. v., havde Kirke- og Undervisningsministeriet ved Skrivelse af 31te Oktbr. 1849 til Indenrigsministeriet begjært sig underrettet om, hvorvidt der maatte kunne indrømmes de statsvidenskabelige Kandidater dels udelukkende Adgang til visse af de under Indenrigsministeriet henhørende Embeder, dels lige Berettigelse med juridiske Kandidater. Herpaa svarede den daværende Indenrigsminister i Skrivelse af 20de November s. A., efter først at have udtalt sine Betæneligheder ved at gaa ind paa Indrømmelsen af nogen udelukkende Berettigelse for statsvidenskabelige Kandidater, selv om de tillige maatte have underkastet sig den fuldstændige juridiske Examen: „Derimod kan jeg ikke have noget imod, at de statsvidenskabelige Kandidater, ogsaa uden nys berørte Betingelse, erklæres lige berettigede med juridiske Kandidater med Hensyn til alle Poster i selve Ministeriet“. I de statsvidenskabelige Kandidaters Interesse henlede Fakultetet Ministeriets Opmærksomhed paa denne Uoverensstemmelse mellem Indenrigsministeriets Udtalelser og henstillede derhos, om Ministeriet ikke af Hensyn til samme maatte finde sig foranlediget til at æske en yderligere Erklæring fra Indenrigsministeriet, om og hvorfor bemeldte Ministerium nu maatte have fraveget de Anskuelse, som det havde udtalt i 1849, og som hørte med til de Forudsætninger, i Henhold til hvilke Bekj. 10de Juni 1851 var blevet udstedt.

Kultusministeriet begjærede 31te Oktober 1874 en saadan yderligere Erklæring fra Indenrigsministeriet, der under 17de November bemærkede, at de under Indenrigsministeriets Forretningsomraade henhørende Sager vare af en saadan Beskaffenhed, at det dels var en ligefrem Nødvendighed, at de, hvem det skulde kunne betros at deltage i disse Sagers Behandling, vare i Besiddelse af grundige juridiske

Kundskaber, — hvilket navnlig gjaldt om største Delen af de Sager, der behandlede i Ministeriets 1ste Departement —, og dels maatte anses for i alt Fald særdeles ønskeligt, om end ganske vist ikke ubetinget nødvendigt, at et juridisk uddannet Personale havdes til Raadighed. Ligesom der derfor under ingen Omstændigheder vilde kunne forundes andre, end de juridiske Kandidater, Ansættelse i de Kontorer, i hvilke de først nævnte Sager behandlede, saaledes vilde der, hvad Ministeriets øvrige Afdelinger angik, i alt Fald først kunne blive Spørgsmaal om i samme at ansætte statsvidenskabelige Kandidater eller overhovedet Ikke-Jurister, saafremt det maatte vise sig, at brugbare juridiske Kandidater ikke kunde faas; men som bekjendt havde Forholdene nu allerede i lang Tid stillet sig saaledes, at Ansættelser i Indenrigsministeriet attraaedes af et langt større Antal juridiske Kandidater, end der havdes Brug for. Det var formentlig i Betragtning heraf, at den i Indenrigsministeriets Skrivelse af 20de November 1849 udtalte Opfattelse ikke, i alt Fald ikke i Praxis, var blevet godkendt af nogen senere Indenrigsminister. For saa vidt Fakultetet havde begrundet sin Forespørgsel ved en Henvisning til de statsvidenskabelige Kandidaters Interesse, bemærkede Indenrigsministeren, at det i den her omhandlede Sammenhæng hverken kunde være de juridiske eller de statsvidenskabelige Kandidaters Interesse, men alene Hensynet til Statstjenestens Tarv og Forretningernes bedst mulige Besørgelse, hvorpaa det maatte komme an.

Efter at være blevet bekjendt med denne Erklæring, udtalte Fakultetet den 16de Januar 1875, at de af Indenrigsministeriet anførte Grunde mod Ansættelse af statsvidenskabelige Kandidater dels ikke skyldtes senere indtraadte Omstændigheder, men vare saadanne, der alt i 1849 havde maattet være tilstede, dels hvidder saa en Sammenstilling af statsvidenskabelige Kandidater med Ikke-Jurister, lede paa meget mindre kunde erkjendes for rigtig, som selve Bekj. 10de Juni 1851 § 5 karakteriserede de statsvidenskabelige Kandidater som værende i Besiddelse af Kundskab og Indsigt i Lov og Ret. Indenrigsministeriets Erklæring, der havde faaet forøget Betydning derved, at de under den tidligere Generalpostdirektør sorterende Kontorer i den seneste Tid vare inddragne umiddelbart under Indenrigsministeriet, gjorde en meget betydelig Indskrænkning i og stod i utvivlsom Strid med det Tilsagn om Befordring, som var givet de statsvidenskabelige Kandidater ved den nævnte Bestemmelse, der ingen Sinde var forandret eller ophævet. Fakultetet gjentog, at det under de her værende Forhold var en Livsbetingelse for et hvert Studium, at dets Dyrkere havde Adgang til visse Statsemployer, og udtalte en Frygt for, at Indenrigsministeriets Standpunkt vilde medføre de fordærligste Følger for det statsvidenskabelige Studium, da det udelukkede dem, der havde bestaaet den befalede Examen, fra Ansættelse i en Mængde Stillinger, hvortil de i Følge Bekj. af 1851 vare adgangsberechtigede eller endog særlig kvalificerede. Fakultetet nedlagde derfor i det statsvidenskabelige Studiums Interesse, som hvis Talsmand Fakultetet selvfølgelig alene var optraadt i denne Sag, en Indsigelse mod Indenrigsministeriets Erklæring som stridende mod Bekj. af 1851, og idet Fakultetet udtalte det Ønske, at Ministeriet vilde meddele Indenrigsministeriet Fakultetets Skrivelse, henstillede det til Ministeriet at foretage saadanne Skridt, som det maatte anse for hensigtsmæssige til under de foreliggende Omstændigheder at værne om det statsvidenskabelige Studium.

Denne Skrivelse meddeltes Indenrigsministeriet af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

5. Forelæsninger og Examina under det lægevidenskabelige Fakultet.

a. Om en ordnet Samvirken mellem Universitetet og Hospitalerne til den lægevidenskabelige Undervisnings Fremme.

Efter at Professor Panum i Aaret 1867 havde indgivet en Forestilling til Ministeriet om en Omordning af det lægevidenskabelige Studium og Examensvæsen, og efter at han paa Foranledning af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet havde udarbejdet en Fremstilling af dets daværende Ordning, med Betegnelse af de med denne Ordning forbundne Ulemper og Forslag til deres Afhjælpning, blev Sagen underkastet en Drøftelse af det lægevidenskabelige Fakultet, Komiteen for den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen og Konsistorium. Hvad angik Spørgsmaalet om Examensvæsenets Ordning, fandt Sagen til Dels sin Afslutning ved Bekj. af 12te Juli 1870 om nogle Forandringer ved Forberedelsesexamen for Lægestuderende og ved den lægevidenskabelige Embedsexamen. Med Hensyn derimod til de studerendes praktiske Uddannelse og den Maade, hvorpaa Studiet er knyttet til Hospitalerne blev det anset for rettest, at der blev nedsat en kombineret Kommission, hvori alle Interesser, der kunde komme i Betragtning, vare repræsenterede, for at Forslag til en bedre Ordning af disse Forhold kunde blive fremsatte og drøftede i den. Denne Kommission blev, da Hospitalernes Interesse krævede den stærkeste Repræsentation, nedsat af Justitsministeriet som disse Instituters øverste Autoritet, og det kgl. Kommissorium herom blev udfærdiget under 27de August 1870. For saa vidt saaledes Sagen havde fundet sin foreløbige Afslutning med Kommissionens Nedsættelse, ligger den forud for det Tidsrum, der omhandles i nærværende Hæfte af Aarbogen. Her skal derimod dens Udvikling og delvise Afslutning efter Afgivelsen af Kommissionens Betænkning fremstilles.

I Marts 1871 havde Kommissionen, der bestod af Overpræsident, Kammerherre Rosenørn, Borgmester, Etatsraad Gammeltoft, Professor, Dr. med. Panum, Professor, Dr. med. Schmidt, Professor, Dr. med. With, Professor Dr. med. Reisz, Professor, Dr. med. Hornemann, Professor, Dr. med. Brandes, Professor, Borgerrepræsentant J. Thomsen, Overlæge, Dr. med. Engelsted og Højesteretsadvokat, Borgerrepræsentant Henrichsen, endt sine Arbejder og indsendte sin Betænkning trykt til Justitsministeriet. Blandt de positive Forslag, den heri opstillede, var det, at den overordnede Styrelse af Frederiks Hospital og af den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse skulde overgaa fra Justitsministeriet til Undervisningsministeriet, se neden for. Da begge de paagjældende Ministerier heri vare enige, blev denne Forandring efter Justitsministeriets Indstilling bifaldet ved kgl. Resol. af 30te Juni 1871, hvorefter det altsaa var Undervisningsministeriet, der tog Sagens Gjennemførelse i sin Haand. Idet nu her den ommeldte Betænkning skal meddeles, maa dog bemærkes, at den Del deraf, som angaar Forslaget om en obstetricisk Klinik for studerende, allerede har fundet sin Behandling i Aarbogen for 1871—73, Side 69—71, og den udelades derfor her. Betænkningen lyder saaledes:

„Efter den nu gjældende Ordning af Universitetsforholdene i det hele, saaledes som de hos os og i de fleste evropæiske Stater gennem lange Tider ere blevne hævdede, fremtræder Universitetet ikke blot som den under Statens Auspicier staaende videnskabelige Højskole, men tillige som den Institution, gennem hvilken Staten tilstræber at skaffe sig Sikkerhed for, at de Kandidater, hvilke den efter endt Examen selv anerkjender og paatrykker sit Stempel som særligt uddannede til visse Livsstillinger, — at disse Kandidater virkelig besidde den fornødne Grad af Kundskab og Duelighed.

I Henhold hertil frembyder altsaa ogsaa den os foreliggende Sag en dobbelt Side: det er ikke blot selve Studiets Tarv, som maa have for Øje, og som stiller sine Krav til en saa vidt muligt omfattende Undervisning, men ogsaa Statens Krav paa fornøden Betyggelse maa gjøres gjældende, efter som ikke blot — i det mindste til en vis Grad — Skaden, men ogsaa Ansvarer til sidst falder tilbage paa den, saafremt dens egne Institutioner ikke ere i Stand til at fydestgjøre det tilsigtede Øjemed, saafremt den Garanti er utilstrækkelig, som den selv paatager sig ved at stemple de Mænd, hvem den giver Adgang til at udøve Lægevirkksomhed. — Vi skulle altsaa i det følgende ikke blot have Statens Forpligtelse, men ogsaa dens Krav for Øje, og det er netop især det sidst nævnte Hensyn, der har ledet os til at foreslaa, at der gives de studerende visse bestemte Paalæg, som vi maaske ikke i saadan Form vilde have anset for nødvendige eller ubetinget hensigtsmæssige, hvis der alene havde været Spørgsmaal om selve det frie, videnskabelige Studiums Tarv. Men dette Punkt kræver ingen nærmere Motivering, eftersom det i Principet er anerkjendt ved selve Examensinstitutionen. Allerede Examen i og for sig paalægger jo den studerende, som attraar de af Studiet flydende Rettigheder, visse Baand, visse bestemte Forpligtelser, og saafremt det maatte findes, at den engang foreskrevne Duelighedsprøve i visse Henseender ikke afgiver fuld Garanti, saa byder en simpel Konsekvents at udfylde den ved Opstilling af yderligere Fordringer. For den lægevidenskabelige Embedsexamens Vedkommende er dette allerede sket med Hensyn til et enkelt Fag, nemlig Fødselslæren, hvori der foruden den theoretiske Examensprøve, endnu kræves gennemgaaet et praktisk Kursus, forinden Kandidaten kan erholde Ret til at udøve Praxis som Fødselshjælper*).

Men vi have oven for hentydet til Statens Forpligtelse som flydende deraf, at den selv har taget Universitetsundervisningen og Prøverne i sin Haand, og vi kunne ikke forlade dette Punkt uden at berøre det under Kommissionens Forhandlinger fremdragne Spørgsmaal, om Forpligtelsen til at skaffe den fornødne Adgang til Uddannelse i Lægevidenskaben bør anerkjendes over for et ubegrænset Antal af studerende, eller kun bør strække sig saa vidt, som Hensynet til den tilstrækkelige Forsyning med Lægekrafter fordrer. — Uden at ville forsøge paa at besvare Spørgsmaalet i sin Almindelighed, skulle vi her indskrænke os til at paapege

*) Det bør dog ikke tabes af Syne, at der ogsaa tilkommer Examen og enhver anden Fordring, som sideordnes denne, en vigtig Betydning som regulerende for Studiet, idet den til en vis Grad forbyder den studerende for tidligt at kaste sig ensidigt over enkelte Fag med Til sidesættelse af andre, der dog høre med som nundværlige Led i en sand og fyldig videnskabelig Dannelse; hensigtsmæssig indrettet leder den ham til et rigtigt og alsidigt Studium.

Kjendsgjæringer, som forekomme os at godtgjøre, at det Punkt under alle Omstændigheder endnu ikke er naaet, hvor der fra Statens Side maatte kunne være Grund til at tilstræbe en Begrænsning og Indskrænkning af Adgangen til det lægevidenskabelige Studium. Endnu viser der sig ved gjentagne Lejligheder stor Vanskelighed ved at faa Embeder i Kolonierne og endogsaa i de mere afsides liggende Distrikter af Landet selv besatte med dueelige Læger, og vi fejle næppe ved at sige, at det i Krigstilfælde ogsaa vilde vise sig vanskeligt at skaffe tilstrækkelige Lægekræfter til Veje for Hæren og Flaaden; endnu bære de aarligt fra hele Landet indkommende Medicinalberetninger stadigt Vidne om, at navnlig i Landdistrikterne et meget stort, ja maaske det største Antal af Sygdomstilfælde — og deriblandt selv meget alvorlige og dødelige Tilfælde — kun meget utilstrækkeligt eller endogsaa slet ikke komme under Lægebehandling, væsenligt paa Grund af den vanskelige Adgang til Lægen, — en Omstændighed, som, selv uden Hensyn til privates Tarv, ogsaa umiddelbart for Staten medfører Ulemper, hvoraf vi her kun eksempelvis skulle nævne den ene, at der til den for hele Sundhedsplejen saa vigtige Statistik over Landets epidemiske Sygdomsforhold umulig kan tilvejebringes et paalideligt Materiale; endnu er der vigtige offentlige Foranstaltninger, som f. Ex. et almindeligt Ligsyn ved Læger, hvis Gjennemførelse man ikke har kunnet paaregne, fordi i det mindste visse Egne af Landet, i Følge bestemte Udtalelser fra Fysikaterne, ikke ere tilstrækkeligt forsynede med Læger dertil.

Hvorledes nu altsaa Svaret paa det oven for berørte Spørgsmaal end principielt maatte komme til at lyde, saa tro vi det dog tilstrækkelig godtgjort, at Staten fra sit Standpunkt endnu kun kan ønske at række Haand til Uddannelsen af alle de studerende, som attraa at blive praktiske Læger, uden i alt Fald at se hen til nogen anden Begrænsning end den, som maatte ligge i Umuligheden af at aabne Adgang til det for deres Uddannelse fornødne Materiale. Men at Grænsen heller ikke i denne Henseende er naaet med det nuværende, store Antal af studerende, derom mene vi, at der ikke kan rejses nogen begrundet Tvivl, naar kun Adgangen til Undervisning bliver hensigtsmæssigt ordnet. Og naar vi i det følgende ville komme til at fremdrage ikke blot de studerendes Adgang til at modtage, men ogsaa Universitetets Adgang til at give Undervisning, saa tro vi derved at være i fuld Samklang med selve Principerne for Statens egne Institutioner. Selvfølgelig er det nemlig hermed ingenlunde vor Mening, at kun den af Staten ansatte Universitetslærer i og for sig skulde kunne anses for skikket til at virke som Lærer; men det forekommer os dog, at naar Staten vælger og ansætter en Mand med det udtrykkelige Formaal, at han paa dens Vegne skal undervise de studerende, at han skal gjøre denne Virksomhed til en væsentlig Livsopgave, saa kan den ikke selv ønske, at den vigtigste Side af Undervisningen glider ud af hans Haand, saa maa den ogsaa, saa vidt dens Myndighed rækker, ville give ham Raadighed over det til Undervisningens Fremme og til hans egen fortsatte Uddannelse fornødne Materiale.

I Følge den foreliggende Sags særlige Beskaffenhed har denne almindelige Sætning imidlertid sin bestemte Begrænsning: — det „Materiale“, hvorom der her er Tale, maa søges i Hospitalernes Sygestuer, og selvfølgelig træder her et andet Hensyn frem i første Række, — Hensynet til de syges Helbredelse, til Hospitalernes hele humane Formaal. Men dog maa det erindres, at ogsaa det er et i

Sandhed humant Formaal, at den syge, saa vidt det uden Skade for ham selv kan ske, maa blive Middel til Indhøstning af en Erfaring og Kundskab, som kan komme mangfoldige andre syge til Gavn. Men, som sagt, ved enhver Foranstaltning, som tilsigter Undervisningens og Studiets Tilknnytning til Hospitalerne, maa det Forbehold ikke tabes af Syne, at den ikke maa gjøre Indgreb i Hospitalernes virkelige Tarv som saadanne, og at den ikke maa medføre Skade for de syge. Og vi mene, at der ogsaa for Studiets egen Skyld maa tillægges dette Forbehold en betydelig Vægt, eftersom den under en samvittighedsfuld Overlæges Ledelse bestandige Træden i Forgrunden af Hensynet til de syge og deres Pleje udgjør et værdifuldt Led i den unge studerendes hele Opdragelse og Forberedelse til sit vorde Kald.

-De af Hovedstadens Hospitaler, som for Tiden, om ikke udelukkende, saa dog i en langt overvejende Grad, spille en Rolle for vore studerendes Uddannelse, og om hvilke der overhovedet i den foreliggende Sag væsentlig maa blive Tale, ere det Kgl. Frederiks Hospital og Kommunehospitalet; men hvert af disse indtager sin særegne Stilling i Henseende til ydre Forhold, som herved paa ingen Maade kunne lades ude af Betragtning. Af let iøjnefaldende Grunde maa det erkjendes, at der til Kommunehospitalet ikke fra nogen Side kan gjøres Fordring om Hensyntagen til andre Formaal end dem, som ved selve dets Stiftelse havdes for Øje, eller om, at der i slige Formaalets Interesse skulde gives nogen uden for staaende Autoritet Adgang til Indgriben i dets indre Ordning og Styrelse; det maa erkjendes, at alt, hvad der fra dette Hospitals Side med Rette kan ventes og kræves for Undervisningen af de studerende, ikke kan gaa ud over den velvillige Imødekommen og frivillige Overenskomst, og selv denne kun inden for saadanne Grænser, at der ikke sker noget virkeligt Indgreb i dets Bestyrelses fulde Raadighed. Imidlertid vil dog Kommunehospitalet med sit rige Materiale altid vedblive at være af meget væsentlig Betydning for det lægevidenskabelige Studium hos os, og efter den nuværende Ordning af vore Hospitalsforhold maa endogsaa Adgangen til Studiet af visse Sygdomsformer saa godt som udelukkende søges der. For saa vidt som dette er Tilfældet, have vi, med den nævnte Begrænsning for Øje, ogsaa ment at kunne gjøre Regning paa dette Hospital i vore Forslag til officielle Bestemmelser.

Anderledes forholder Sagen sig med Hensyn til det Regeringen underlagte kongelige Frederiks Hospital, hvor der allerede for længe siden er indrømmet Undervisningen en anerkjendt Plads, som til en vis Grad er sikkert den ved umiddelbart dertil sigtende, af Regeringen truffne Bestemmelser. Det synes da at maatte være den naturlige Vej, at udvide disse Bestemmelser, saafremt det maa erkjendes, at de allerede foretagne Skridt ikke ere tilstrækkelige til Opnaaelsen af Øjemedet. Vistnok maa herved Hospitaletsfundatsen ikke tabes af Syne; men vi kunne dog ikke antage, at dette Hensyn vil kunne lægge uovervindelige Vanskeligheder i Vejen, eftersom der jo i ethvert Tilfælde ikke vil kræves noget Indgreb i Fundatsens Grundbestemmelse, som udtaler Stiftelsens humane Øjemed: „til Antagelse, Pleje, Læge og Underholdning for fattige, syge Mennesker“.

Naar der altsaa skal paapeges officielle Foranstaltninger, som skulle tilsikre Studiet af og Undervisningen i Lægevidenskab ved Universitetet en fast Adgang til den aldeles uundværlige Benyttelse af tilstrækkeligt omfattende Hospitals-

afdelinger, saa maa disse Foranstaltninger nærmest og fortrinsvis søges knyttede til det kongelige Frederiks Hospital.

— Efter disse foreløbige Betragtninger skulle vi nu vende os til det for Kommissionens hele Opgave fundamentale Spørgsmaal: om der ved den nuværende Ordning af det lægevidenskabelige Studium med tilhørende Embedsexamen klæber saadanne Mangler, at det overhovedet vil blive nødvendigt at søge bødets derpaa ved særlige Foranstaltninger med Hensyn til Studiets Tilknytning til Hospitalerne?

Det er fra alle Sider erkjendt, at Hovedformaålet for Universitetsundervisningen i Lægevidenskaben bør være det, at uddanne de studerende til at blive duelige praktiske Læger, og eftersom Erhvervelsen af Testimonium for bestaaet „lægevidenskabelig Embedsexamen“ umiddelbart giver Ret til Udøvelsen af Lægevirksomhed, maa det ogsaa forudsættes, at Testimoniet kun meddeles de Kandidater, for hvis praktiske Uddannelse der haves den fornødne Sikkerhed. Men med den allerede nævnte Undtagelse, Fødselslæren, fordres der nu af Kandidaten intet som helst særligt Bevis for, at han virkelig har deltaget i saadanne Øvelser, som ved Siden af det theoretiske Studium ere ubetinget nødvendige for at opnaa det tilsigtede Maal, en praktisk Uddannelse, og den eneste Sikkerhed, som nu haves for tilstrækkelig Modenhed i denne Henseende, ligger i Udfaldet af selve Examen. Vistnok er ved denne de to kliniske Prøver beregnede paa at bringe netop den praktiske Modenhed for Dagen, og ved en for nylig gennemført Bestemmelse har man derfor ogsaa tilstræbt at hævde disse to Prøver en vis særlig Vægt, for at naaynlig et slet Udfald af dem ikke altfor let skal tabe sin Betydning ved i den endelige Beregning af Hovedkarakteren at opvejes af et heldigere Udfald af de talrige, mere theoretiske Specialprøver. Det ligger imidlertid i Sagens Natur, at netop Indretningen af en praktisk Prøve frembyder særegne Vanskeligheder, og i sin nuværende Skikkelse, som en Times Examination ved Sygesengen, trænger den vistnok til at støttes ved yderligere Fordringer. Erkjendelsen heraf finde vi ogsaa udtrykt ved den i sin Tid trufne Bestemmelse, at ingen kan stedes til Examen uden at have gennemgaaet et klinisk Kursus paa Frederiks Hospital; men denne Bestemmelse er faktisk i en lang Aarrække ikke blevet overholdt, og vilde da ogsaa efter de nuværende Forhold i det hele kun være af liden Betydning. Hvad der forstodes ved „et klinisk Kursus“, var eller kunde i det mindste være indskrænket til Deltagelse i de i hin Tid nogle Gange ugentlig af Universitetets kliniske Lærere afholdte examinerende Kliniker, og med det nuværende store Antal af studerende vilde hver enkelt Deltager i et saadant Kursus i alt næppe et Par Gange komme til Examination ved Sygesengen, saa at den Øvelse, som han her igjennem vilde kunne erhverve sig i at undersøge og behandle syge, kun vilde blive meget utilstrækkelig.

Det maa saaledes indrømmes, at der paa dette Punkt er en Mangel i Ordningen af Adgangsprøven til Udøvelse af Lægevirksomhed, og om end denne i tidligere Tid kan have haft mindre at betyde, saa kan man dog under de nuværende Forhold ikke undlade at tillægge den Vægt.

Ved en tidligere Tids ringere Antal af studerende kunde Hospitalsbesøget og Hospitalstjenesten for hver enkelt af disse blive mere frugtbringende, saa meget mere, som der da af Hospitalerne selv i det hele blev stillet større Fordringer til Tjeneste af deres Volontører. Dette i Forbindelse med den forholdsvis mindre betydelige Vægt, som tillagdes de mere theoretiske og fundamentale Fag af Læge-

videnskaben, affødte en almindelig Studieretning, hvori de strengt praktiske Fag afgjort spillede Hovedrollen, og det kan vistnok siges, at i de Tilfælde, hvor Studiet ikke bar moden Frugt, laa Forsømmelsen i Reglen for en væsentlig Del paa de theoretiske og fundamentale Fags Side. End videre kunde i hin Tid et forholdsvis større Antal, og af de dygtigere studerende endogsaa det langt overvejende Flertal opnaa yderligere Uddannelse igjennem Hospitalernes Kandidatposter. Om end altsaa Institutionerne ogsaa da gjorde det muligt, at Ret til Lægevirksomhed kunde erhverves uden Gjennemgaaelsen af en praktisk Skole, saa medførte dog Forholdene en vis Betyggelse for, at dette i det mindste vilde høre til de sjældnere Undtagelser.

Men nu for Tiden ere Forholdene i væsentlige Henseender forandrede. Det større Antal af studerende gjør selvfølgelig Hospitalsbesøget mindre frugtbringende, idet ikke blot Undervisningen og Vejledningen vanskeligere og kun i ringere Maal kan udstrækkes til hver enkelt iblandt dem, — hvad den i Følge selve Studiets Natur nødvendig maa blive, for at kunne bære fornøden Frugt, eftersom det her jo ikke alene gjælder om at høre Lærerens Ord, men tillige om at se og paa anden Maade prøve Fænomenerne selv —, men ogsaa, og vel fuldt saa meget, fordi Adgangen til selvstændig Øvelse for hver især bliver mere indskrænket og mindre let. Fra selve Hospitalernes Side fordres der i visse Henseender mindre Tjeneste af deres Volontører, og for et enkelt Hovedfag, nemlig Kirurgi, Vedkommende er dette blevet saa meget mere fremtrædende, som der med den nu brugelige Behandlingsmaade for en Del gjøres meget mindre Krav end tidligere til dagligt Tilsyn og Forbinding. Ved Siden heraf stilles der i Studiet nu, og med Rette, absolut mere end tidligere Krav til Uddannelse i de fundamentale og theoretiske Fag, et Forhold, som Videnskabens Fremskridt ikke blot hos os men overalt har ført med sig. Sammenstiller man nu disse sidst nævnte større Krav med det forholdsvis ringere Udbytte, som kan høstes af Besøget i Hospitalernes Sygestuer, saa er det ikke vanskeligt at forklare sig Grunden til, hvad der efter tilvejebragte Oplysninger maa antages at finde Sted, at en Del af de studerende skjænke, om end ikke de kliniske Forelæsninger, saa dog selve Hospitalsbesøget mindre Opmærksomhed og ofre det en ringere Tid, end ønskeligt er, og dette tilmed saaledes, at de netop i Almindelighed tilsidesætte det paa et Trin af deres Studium, hvor det, efter indvundne Forkundskaber, mest vilde være dem gavnligt, et Misforhold, der, som vi senere skulle paavise, ikke blot ikke modvirkes, men endog begunstiges ved den bestaaende Ordning af Adgangen til Hospitalstjenesten, idet denne paa den ene Side til en vis Grad nøder de studerende til tidligt at lade sig indtegne som Volontører, men paa den anden Side tillader dem Forsømmelsen, naar de have naaet et modnere Trin, — et Misforhold endelig, der falder saa meget mere i Øjnene, som den Grund, der af de paagjældende studerende sædvanlig anføres for Afbrydelsen af Hospitalstjenesten, netop er Nødvendigheden af at bruge Tiden til at indhente de Forkundskaber, som vilde have gjort dem Tjenesten mere frugtbringende, hvis de havde haft dem, førend de begyndte derpaa.

De nuværende Forhold virke saaledes i det hele taget hen til at fremkalde en Studieretning, hvori den praktiske Uddannelse ikke kommer til sin Ret, og det maa fastholdes, at selv den studerende, som ivrigst attraaer fyldig praktisk Uddannelse, i denne Henseende møder større Vanskelighed og mindre tilstrækkelig

Vejledning og Hjælp, end i nogen anden Retning af Studiet. Ved Ansættelse i Hospitalernes „Kandidatposter“ — den i de vigtigste Henseender bedste Skole for praktisk Uddannelse — kan der vel bødes paa, hvad der i denne Retning under det egentlige Universitetsstudium er blevet forsømt; men det er nu for Tiden meget langt fra, at alle medicinske Kandidater kunne opnaa Ansættelse i disse Poster, selv ganske afset fra den bestaaende Ordning, hvorved Adgangen dertil ikke engang staar aaben for dem alle, eftersom der nemlig til eventuel Besættelse af Kandidatposterne bliver udvalgt et begrænset Antal — de saakaldte „faste Volontører“ — af de ved hvert Hospital indtegnede Volontører, en Fremgangsmaade, der vitterligt kan have til Følge, at enkelte udelukkes, som baade ere kvalificerede til og ivrigt attraa at blive ansatte.

Her maa endnu omtales den i det foregaaende allerede berørte Omstændighed, at visse bestemte Sygdomsformer i Følge Fundatsen for det kgl. Frederiks Hospital ere udelukkede fra dette, og for saa vidt altsaa en studerende kun her har søgt sin Uddannelse, vil denne, selv om den saa vidt muligt er gennemført, dog endnu til en vis Grad blive mangelfuld.

Som Resultat af den foregaaende Betragtning af Forholdene fremgaar det altsaa, at nu ikke blot, som tidligere, enkelte Kandidater ville kunne forlade Universitetet, for i Kraft af deres erhvervede Testimonium at nedsætte sig som praktiserende Læger, uden at have den fornødne praktiske Uddannelse, — den de da først igjennem selve deres Praxis maa tilkæmpe sig, ofte ganske afskaarne fra den Vejledning og Hjælp, som de endnu haardt kunde behøve, — men at et maaske ikke ringe Antal ligefrem maa komme til at gjøre det, og hvad enten man nu, i Henhold til vore første indledende Bemærkninger, betragter Sagen med Studiets eller med Statens Krav for Øje, maa det erkjendes, at der er Mangler tilstede, paa hvilke der saa vidt muligt bør og maa raades Bod. Og Vejen hertil forekommer os — i Overensstemmelse med, hvad vi tidligere have udtalt om Examenfordringernes dobbelte Betydning som prøvende for Dueligheden og regulerende for Studiet, — i al Almindelighed at maatte blive den samme, som allerede for Fødselslærens Vedkommende er indslaaet og til Dels ogsaa paa andre Punkter har været tilstræbt, altsaa denne: Foruden den egentlige Examenprøve bør der som Betingelse for Erhvervelsen af Testimonium stilles den Fordring til den studerende, at han godtgjør, i det mindste i en vis bestemt Udstrækning, at have gennemgaaet en virkelig praktisk Skole, d. e. en saadan Skole, hvorigjennem han maa antages at have erhvervet sig tilstrækkelig Øvelse i at undersøge syge, i at skjelne og erkjende Sygdomsformerne og i at lede Behandlingen. Naar der ved Siden af, eller rettere som Forudsætning for denne Fordring, træffes saadanne Foranstaltninger, som sikre de studerende Adgangen til at opfylde den, Adgangen altsaa til at gennemføre deres Studium ogsaa i denne, den vigtigste Retning, til at udfylde det Savn, som i det mindste en stor Del iblandt dem efter foreliggende Vidnesbyrd selv have følt, saa tør det antages, at Maalet vil blive naaet.

Det næste Spørgsmaal bliver derefter dette: hvori skal en saadan Skole bestaa? og paa hvilket Trin af Studiet overhovedet skal den gennemgaaes, nemlig under det egentlige Universitetsstudium i snævrere Forstand, altsaa forud for Embedsexamen, eller efter denne?

Vi have oven for betegnet „Kandidattjenesten“ ved Hospitalerne som den i de vigtigste Henseender bedste Skole for praktisk Uddannelse, og det ligger da

nær at undersøge, om det ikke vilde være rigtigst at fastsætte, at Kandidattjeneste af en vis Varighed skulde være Betingelse for Erhvervelsen af jus practicanii. Vi mene imidlertid, at dette ubetinget maa besvares benægtende af flere Grunde, blandt hvilke vi i første Række skulle nævne Hensynet til selve Hospitalernes Tarv. Kandidaterne kunne ikke undværes i Hospitalerne; de ere og bør vedblive at være disses lønede Embedsmænd, hvis Gjerning har deres Krav for Øje og kontrolleres af dem. Hospitalerne maa da gjøre Fordring paa at ordne disse Poster først og fremmest efter deres egen Interesse. Skulde Posterne være nødvendige Gjennemgangsled i alle Lægers Uddannelse og altsaa efterhaanden kunne optage alle de studerende paa et ikke altfor sent Tidspunkt efter Examen, saa maatte enten deres Antal udvides ud over, hvad der for Hospitalerne var tjenligt, selv om de, alle eller til Dels, bleve ulønnede, eller ogsaa maatte Ansættelsesvarigheden indskrænkes betydeligt, hvorved atter Hospitalerne vilde gaa glip af den ikke uvigtige Fordel, altid at have ældre og mere erfarne Kandidater til Oprykning i Reservelægeposterne. Selvfølgelig maa ogsaa Hospitalerne ønske, at deres Kandidater, som jo i fornødent Fald skulde kunne handle selvstændigt, allerede forinden Ansættelsen ere saa vidt muligt praktisk uddannede. Hertil kommer nu, at det for mange, maaske de fleste studerende, vilde blive uoverkommeligt, efter Examen endnu at opholde sig en længere Tid i Hovedstaden, for at aftjene Hospitalstiden, især hvis dette maatte ske i en ulønnet Stilling, og det vilde være ubilligt at fordre et saadant Offer af den studerende, som allerede før sin Examen havde vidst at erhverve sig praktisk Duelighed. Endelig kan det ikke være Meningen at ville nivellere Uddannelsen overhovedet til et almindeligt Jævnmaal, hvorpaa jo en saadan Foranstaltning vilde være rettet, som lod alle studerende gennemgaa en Kandidattjeneste af indskrænket Varighed; men Opgaven maa derimod være den, at der paa den ene Side af alle bliver fordret et vist begrænset Minimum, medens paa den anden Side Vejen, saa vidt Forholdene tilstede det, holdes aaben for dem, som ønske at trænge videre frem. Vi kunne imidlertid ikke forlade dette Punkt, uden at udtale os for Ønskeligheden af, at Antallet af Kandidatposter maa blive udvidet saa meget, som Hensynet til Hospitalernes eget Tarv overhovedet tillader. Med fuld Anerkjendelse af, hvor frugtbringende fremfor alt Kandidattjenesten paa Kommunehospitalet kan være, og hvor meget det derfor vil være at ønske, at saa mange som muligt faa Adgang dertil, mene vi, at det vilde være rigtigt, paa Kommunehospitalet at indskrænke Kandidattjenestens Varighed til det samme Maal, som nu er fastsat paa Frederiks Hospital, nemlig til to Aar, i Stedet for tre, idet vi dog erkjende, at det kan være baade i Hospitalets og i Studiets Interesse, under særegne Omstændigheder at bevilge en Forlængelse af Tiden, saaledes for de Kandidater, som fortrinligt egne sig til og attraa Reservelægeposter. I øvrigt forbeholde vi os, endnu fra en anden Side at komme tilbage til Hospitalernes Kandidatposter og Ordningen af Adgangen dertil.

Men naar det altsaa ikke kan anses for rigtigt at gjøre Kandidattjenesten som saadan til en tvungen Sag for alle, som ville være Læger, eller overhovedet at henlægge den praktiske Skole, som skal fordres gennemgaaet, i hele sin Udstrækning til Tiden efter Examen, da maa det saa meget desto mere anbefales at knytte denne Skole til selve Universitetsstudiet, og navnlig paa en saadan Maade,

at dens Gjennemgaaelse gjøres til Betingelse for Adgangen til Embedsexamen, — i Principet altsaa en Gjenoptagelse af, hvad der alt tidligere har været tilsigtet.

Den kliniske Undervisning for de studerende meddeles nu, afset fra Forbindinger og desl. paa de kirurgiske Servicer og fra, hvad der lejlighedsvis under selve Stuegangen forefalder, i Hovedsagen paa tre forskjellige Maader, nemlig som Foredrag og Fremvisning ved Sygesengen, som examineriske Kliniker og endelig som de hos os almindeligt saakaldte Praktikantklinikker. De to første ere uundværlige i en vel ordnet videnskabelig Undervisning og kunne i visse Henseender og for visse Sygdomsformers Vedkommende gjøre tilstrækkelig Fyldest; men med vort særlige Formaal for Øje maa vi her dog fornemmelig henpege paa den sidst nævnte. Ved den „examineriske Klinik“ maa Studenten under Lærers Opsyn og Vejledning udspørge og undersøge den syge, stille Sygdommens Diagnose o. s. v. samt angive Behandlingsmaaden, og her ere altsaa ganske vist de væsentligste Træk af den „praktiske Skole“, hvis Formaal vi oven for have antydnet. Men dog er dette i Hovedsagen endnu kun en forberedende Skole, der bliver saa meget desto mindre tilstrækkelig, naar det paa Grund af de studerendes store Antal bliver umuligt, at Touren til Examination ret ofte kan komme til hver især. Adgangen til mere selvstændigt at anvende det lærte mangler endnu, og desuden faar Studenten ad denne Vej alene ikke Lejlighed til at følge Sygdommens og Behandlingens videre Gang. Ved „Praktikantklinikken“, som allerede forudsætter en vis Modenhed hos Studenten, maa han paa egen Haand undersøge de ham anviste syge og skrive Journalerne, som derefter kontrolleres af Overlægen, under hvis Opsyn og Vejledning han nu fremdeles daglig tilser de syge og leder Behandlingen.

Det vil af denne korte Fremstilling formentlig være klart, at den sidst omtalte Undervisnings- og Øvelses-Methode i det hele er vel skikket til Opnaaelsen af vort tilsigtede Maal, idet den studerende, som under kyndig Vejledning har gennemgaaet et saadant Kursus af ikke altfor indskrænket Varighed, vel maa antages derigjennem at have tilegnet sig en vis Grad af virkelig praktisk Uddannelse, at have erhvervet sig netop den Art af Øvelse, som vi oven for have paapeget som den, der maatte fordres. Men om vi ogsaa forudsætte, at Studenten ved et slikt Kursus i hver af de to almindeligt anerkjendte Hovedretninger af Lægevidenskaben, den medicinske og kirurgiske, for saa vidt havde opnaaet den tilstrækkelige Øvelse, saa vilde han dog alene derigjennem endnu ikke have kunnet erhverve sig et tilstrækkeligt omfattende Kjendskab til de forskjellige Sygdomsformer. Selvfølgelig kan det ikke være Meningen, at han skal have haft Lejlighed til at iagttage alle de forskjellige Sygdomme, som overhovedet kunne forekomme; men med Hovedformerne maa han være bekendt gennem Iagttagelsen af de vigtigste, til hver især hørende Sygdomme, og for saa vidt nu i vore Hospitaler visse Hovedformer ere eller maatte blive henlagte under særskilte Servicer, for saa vidt bør altsaa Studenten for disse Sygdomsformers Vedkommende gennemgaa særskilte kliniske Kursus ved Siden af de nævnte, mere almindelige. Vi skulle ikke her indlade os paa en Undersøgelse af, hvorvidt det fra Videnskabens og Studiets Standpunkt overhovedet kan anses for rigtigt eller nødvendigt at udstrække en saadan Udsondring af visse Specialfag; med vort Formaal for Øje forekommer det os, at den ledende Tanke maa være den, at Ordningen af Undervisningen i saa Henseende bør følge Hospitalerne, dog under alle Omstændigheder med den Begrænsning, at for saa vidt der er Tale om at

paabyde de studerende Deltagelse i bestemte Kursus, saa maa dette kun gjælde saadanne Specialfag, i hvilke der til selve Indbegrebet af lægevidenskabelig Dannelse nødvendigvis hører nogen særskilt Erfaring og Øvelse. Men idet vi her have omtalt „kliniske Kursus“ i visse udsondrede Specialfag, har det ikke været vor Mening, at ogsaa disse netop skulde have Formen af „Praktikantklinikker“, hvilket tvært imod vilde være overflødig og til Dels endogsaa uigjennemførligt. Metoden kan eller maa for hvert enkelt Fag blive forskjellig, saa at en almindelig Regel ikke vilde lade sig opstille; dens Valg maa overlades til Læreren selv, i et hvert Tilfælde efter Samraad med Fakultetet.

Herved mene vi altsaa at burde blive staaende: det bør gjøres de studerende til Pligt forinden de indstille sig til Embedsexamen, og som Betingelse for at dette kan tillades dem, først i en vis Tid at have deltaget i medicinske og kirurgiske Praktikantklinikker, samt at have gennemgaaet kliniske Kursus i visse særegne Specialfag, nemlig foruden Fødselslæren i Forbindelse med de spæde Børns Sygdomme, tillige Syfilis og Hudsygdomme samt Øjensygdomme. Men selvfølgelig hører der til Gjennemførelsen af en saadan Foranstaltning først og fremmest Adgang til de fornødne Hospitalsafdelinger, hvis Overlæger altsaa maa være saaledes stillede, at det som en Del af deres Embedspligt kan paalægges dem at lede Undervisningen, og idet vi nu gaa over til i Enkelthederne at fremsætte vore Forslag, skulle vi derfor først vende os mod denne Side af Sagen.

— Naar Talen er om en officielt paabudet klinisk Undervisning for studerende, saa maa Tanken først falde paa Universitetets faste kliniske Lærere som de naturlige Forstandere for denne, og det synes at maatte være selvfølgeligt, at netop disses Stilling er saaledes ordnet, at de ikke blot kunne ofre Undervisningen Tid og Kræfter, men at der ogsaa er sikret dem Raadighed over det til Undervisningen fornødne Materiale.

Det ligger ligefrem i Sagens Natur, at ingen kan være klinisk Lærer, uden tillige at være Overlæge for en Hospitalsafdeling, og naar Staten udnævner en Mand til klinisk Lærer ved Universitetet, maa det altsaa forudsættes, at han med det samme udnævnes til Overlæge, hvortil han jo ogsaa efter de Kvalifikationer, som overhovedet have betinget hans Valg, maa antages at være særligt skikket. Skulde han desuagtet vise sig uskikket til at være Overlæge, saa kan han heller ikke vedblive at være klinisk Lærer, og for saa vidt der ikke maatte være Brug eller Plads for ham i en anden Lærerpost ved Universitetet, maatte han følgerigtigt med det samme træde af fra dette. Hans Hospitalsservice bør være stor nok til at fyldestgjøre Undervisningens Krav, men ikke større, end at han kan overkomme at opfylde sin Embedspligt i begge Retninger, nemlig som Læge og Lærer, uden overvættes Arbejde, hvorved han for tidligt vil oplides og trættes. Det bliver da ikke to særskilte Embeder, han beklæder, og allermindst bør hans Stilling være ordnet som omfattende to Embeder, der henhøre under forskjellige Autoriteter, hvoraf den ene, uafhængig af den anden, kan lade ham træde tilbage fra det ene eller det andet af Embederne, den ene f. E. lade Overlægen træde af, medens den anden beholder Læreren, berøvet Muligheden til at undervise i sit Fag. Men naar det saaledes er et eneste Embede, som omfatter begge Sider af hans Virksomhed, bliver der paa den anden Side heller ingen Grund til, at han skal oppebære to særskilte Lønninger; idet han er lønnet som fast klinisk Lærer ved Universitetet, maa han antages med det samme at være lønnet som Overlæge

paa den til Posten uadskilleligt hørende Hospitalsservice, medens dog flere Hensyn tale for, at der anvises ham Embedsbolig i Hospitalet.

Vi tro ikke, at der kan gjøres nogen grundet Indvending imod Rigtigheden af disse almindelige Regler; men, som bekjendt, ere de to kliniske Lærerposter ved vort Universitet ikke ordnede i Overensstemmelse med dem. Tvært imod indeholder den nuværende Ordning Spiren — og mere end Spiren — til saa alvorlige Forviklinger og Vanskeligheder, at det forekommer os ganske nødvendigt at komme bort derfra, og vi se da ikke andet, end at der i det væsentlige kun er Valget imellem to Alternativer: Enten maa de kliniske Lærerpøster ordnes efter de oven for fremsatte Regler, i det mindste i Hovedsagen, saa at der til hver af dem uadskilleligt bliver knyttet en passende Hospitalsservice, eller ogsaa maa Planen for det lægevidenskabelige Fakultets Sammensætning ændres saaledes, at det slet ikke beholder normerede kliniske Lærerposter. Det maa jo nemlig dog indrømmes at være en iøjnefaldende Mangel paa sammenhængende Plan, at paa den ene Side Staten ved Universitetet ansætter Mænd med det bestemte Formaal, at de skulle være kliniske Lærere, og dette endogsaa efter ved særlige Prøver at have vejet deres Duelighed netop i denne Retning, medens der paa den anden Side i Følge officielle Bestemmelser tilkommer den af Universitetet ganske uafhængige Direktion for det paagjældende Hospital Myndighed til, efter eget Skjøn at vælge til Overlæger, og derved tillige til Lærere, enten disse eller andre Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet, til Dels endogsaa til at vælge Mænd, som slet ikke ere ansatte i Universitetets Tjeneste, og paa hvis hele Virksomhed dette ikke retlig besidder nogen Indflydelse; — at fremdeles den ved Universitetet fast ansatte kliniske Lærer, selv om han, ved af Direktionen at være valgt til Overlæge, virkelig er blevet sat i Stand til at virke i sit af Staten betroede Embede, saa dog hvert sjette Aar paa ny skal ansøge Direktionen om at kunne vedblive dermed, uden at Universitetet eller Staten overhovedet i mindste Maade tager Del i Afgjørelsen. Saaledes er hos os den faktiske, aabenbart principielt urigtige Ordning, og vi gjentage altsaa, at et af de oven for nævnte Alternativer maa vælges. Men det sidste Alternativ, et lægevidenskabeligt Fakultet uden normerede kliniske Lærere, vilde være en vistnok temmelig ene staaende Abnormitet, som kun slet vilde stemme med det for Universitetsundervisningen anerkjendte Formaal, at udanne de studerende til at blive praktisk duelige Læger, og ligefrem vilde staa i Strid med Universitetsfundatsens Bestemmelser; det vilde ufejlbarlig føre til, at den kliniske Undervisning, baade i Henseende til Udøvelse og Kontrol, kom til at ligge fuldstændig uden for Universitetets Omraade, og det maatte da betinge en gennemgribende og vidt gaaende Omordning af selve Adgangen til Udøvelse af Lægevirkomhed. Af Erfaringer, som andetsteds ere indhøstede, tro vi tilmed at turde paastaa, at en saadan Omordning ingenlunde vilde vise sig heldig. Det forekommer os derfor utvivlsomt, at Valget bør træffe det første Alternativ, at der til hver af de to faste kliniske Lærerposter uadskilleligt bliver knyttet en passende Hospitalsservice, en Ordning, der efter alt, hvad vi indse, ikke vil kunne medføre uheldige Følger for Hospitalet som saadant, naar man fastholder det oven for i de almindelige Regler fremsatte Forbehold med Hensyn til Lærerens Kvalifikationer som Overlæge, og naar hans Virksomhed i denne Egenskab kontrolleres af en Direktion, som er sat til at vaage over Hospitalets Tarv, som kan give ham

Tilhold i dettes Interesse og i fornødent Fald til Regeringen gjøre Indstilling om hans Afskedigelse.

Naar der paa denne Maade er sikret Universitetet en fast og under alle Omstændigheder paaregnet Grundvold for den kliniske Undervisning i Hovedfagene, saa vil den Udvidelse af Lærerkrafterne, som vil være nødvendig til Gjennemførelsen af den tilsigtede Foranstaltning, kunne ske ved at tilkalde Mænd, der kun midlertidigt træde i Forhold til Universitetet, nemlig saa længe de som Overlæger paa passende Servicer have Raadighed over det fornødne Materiale, — en Forholdsregel, der for Universitetets Vedkommende vil have Hjemmel i Bestemmelserne i det nye Normalreglement af 13de Novbr. 1844 § 5. Disse midlertidige Docenter maatte da paa den ene Side som saadanne lønnes ved et aarligt Honorar af Universitetet, men paa den anden Side selvfølgelig i deres Lærervirksomhed indordne sig under den af dette fastsatte Undervisningsplan, og for saa vidt denne vedrører, maatte de da ogsaa tilkaldes til og deltage i Fakultetets Forhandlinger, medens de for øvrigt ikke vare Medlemmer af Fakultetet eller underkastede nogen af de dermed følgende Forpligtelser, som f. Ex. Deltagelse i Examensarbejdet, være sig som Examinatorer eller som Censorer. Men skal der med Hensyn til Undervisningen kunne bygges faste Foranstaltninger paa en saadan Medvirkning af Overlægerne ved visse Hospitalsafdelinger, der ikke ligefrem ere knyttede til Universitetet, og skal det altsaa ved deres Ansættelse som Overlæger tillige paalægges dem som Pligt at deltage i Undervisningen — en Pligt, som allerede nu paahviler Overlægerne ved Frederiks Hospital, selv om de ikke ere Universitetslærere —, saa maa der følgerigtig ogsaa ved selve deres Udnævnelse tages Hensyn, ikke blot til deres praktiske Duelighed, men ogsaa til deres Kvalifikationer som videnskabelige Lærere; da det nu tilmed vel kan forudsættes, at disse Overlægeposter, i det mindste for en Del, ville kunne blive Gjennemgangsled til Besættelsen af de faste kliniske Lærerposter, synes det at maatte være meget at anbefale, at der indrømmes Universitetet en vis Indflydelse ved Valget af de paa-gjældende Overlæger. Med sin nuværende Sammensætning tæller det lægevidenskabelige Fakultet blandt sine Medlemmer, foruden den medicinske og kirurgiske Kliniker, endnu en Docent i hvert af disse to Hovedfag; disse Docenters nærmeste Opgave er at holde theoretiske Forelæsninger, Kirurgen dog tillige operative Øvelser o. desl.; men det ligger i Sagens Natur, at de ved Siden heraf ikke blot maa have gennemgaaet, men ogsaa vedblivende maa ofre sig for den praktiske Udevelse af deres Fag. Forholdene kunne vel til en given Tid betinge, at det ikke vilde være ønskeligt, at det overdroges nogen af disse to Docenter at forestaa en Hospitalsservice med dertil knyttet Medvirken i den kliniske Undervisning ved Siden af den Lærerpost, hvori de specielt ere ansatte; men lige saa vist vil ofte en saadan Kombination netop kunne være baade i Hospitalets og i Studiets sande Interesse og derhos attraas af Docenten selv, og i saa Fald bør den da ogsaa kunne iværksættes i Stedet for den oven for berørte Ordning med midlertidige Docenter.

Vi anse det ikke for fornødent her at gjenkalde Gangen i de Forhandlinger, som ved tidligere Lejligheder have fundet Sted om Universitetets Forhold til det Kgl. Frederiks Hospital, men skulle nu fremsætte vore Forslag til en saadan Ordning af dette Hospitals Servicer og Overlægeposter, som, i Henhold til, hvad der i det foregaaende er udviklet, forekommer os at være vel skikket til at fremme

Undervisningens Tarv, uden paa den anden Side at komme i Strid med Hospitalets egne Interesser:

1. Den nuværende kirurgiske Afdeling deles i to, og ved Sammenlægning af passende Stuer, saa vel fra disse som fra de to medicinske Afdelinger, oprettes endnu en mindre Service, bestemt til Optagelsen af Øjensyge.

Vi skulle hertil bemærke, at, selv bortset fra, hvad der for Undervisningen vilde vindes, anse vi en Deling af den kirurgiske Service af flere Grunde for at være ønskelig i og for sig, og for Hospitalet turde i saa Henseende bl. a. ogsaa det Hensyn fortjene at komme i Betragtning, at der med to kirurgiske Overlæger haves en yderligere Betyggelse mod de mislige Forhold, som vilde kunne indtræde ved Overkirurgens Sygdomsforfald paa en Tid, da den ansatte Reservekirurg endnu maatte være ung og mindre erfaren, ligesom der for Overlægerne selv vil flyde den ikke uvæsentlige Fordel, at de lettere for en Tid ville kunne rive sig løs fra Hospitalet, f. Ex. for at foretage Rejser i videnskabeligt eller andet Øjemed, hvorved de da tillige vilde være betryggede mod Overanstængelse ved uafbrudt, byrdefuldt Arbejde. At den i sin Tid foretagne Deling af Hospitalets medicinske Afdeling har vist sig fordelagtig, derfor foreligger der Udtalelser fra Hospitalsdirektionen, hvilket her sikkert ogsaa bør tages i Betragtning, ligesom vi fremdeles skulle henpege paa, at selve Tanken om en Deling af den kirurgiske Service ingenlunde er ny. — Med Hensyn til Oprettelsen af en Service for Øjensyge skulle vi kun bemærke, at mange, baade videnskabelige og praktiske Grunde tale for en saadan Foranstaltning, hvad der nu vistnok fra alle Sider erkjendes. Af de i Aaret 1853 førte Forhandlinger om dette Punkt, som da syntes sin Afslutning nær, fremgaar det noksom, at selve Hospitalsdirektionen allerede den Gang havde et aabent Øje for det rigtige deri, og det er os bekjendt, at Iværksættelsen deraf ogsaa i den senere Tid har været paatænkt. Det vil ikke være vanskeligt at udpege de til en saadan Service passende Sygestuer; men herom finde vi det ikke fornødent at udtale os nærmere, lige saa lidt som vi mene at burde foreslaa detaillerede Bestemmelser for Størrelsen af de enkelte Servicer og, hvad der forresten maatte blive at anordne med Hensyn til Belæggelsen af disse og andet deslige. Dersom vore Forslag i Principet blive tagne til Følge, ville slige Bestemmelser vistnok uden alvorlig Vanskelighed kunne træffes efter Samraad mellem Direktionen og Fakultetet.

Efter dette Forslag vil altsaa Hospitalet i alt have fem Servicer, nemlig to medicinske, to kirurgiske og en for Øjensyge.

2. a) Overlægen paa den ene medicinske og den ene kirurgiske Afdeling skal være den tilsvarende faste kliniske Docent ved Universitetet, som altsaa tiltræder Overlægeposten, saa snart han er udnævnt til klinisk Lærer, og vedbliver at fungere, indtil han ved Regeringens Foranstaltning gaar over i en anden Docentpost, eller træder ud af Universitetets Tjeneste. Hospitalsdirektionen er bemyndiget til, saafremt hans Forhold maatte give Anledning dertil, da at gjøre Indstilling til det vedkommende Ministerium om hans Fjernelse fra Hospitalet. Der anvises ham Embedsbolig i Hospitalet, men for øvrigt oppebærer han af dette ingen Løn.

I Tilfælde af længere Vakance, som vil nødvendiggjøre Konstitution af en midlertidig Stedfortræder, tilkommer det Universitetet i saa Henseende at gjøre de fornødne Skridt, overensstemmende med de Regler, som ellers følges ved Vakance

i dets Lærerposter. Indtil Stedfortræderen i saadant Fald er blevet udnævnt, og i Tilfælde af Overlægens kortvarige Forfald, Fraværelse eller deslige, som ikke fra Universitetets Side ville udkræve nogen midlertidig Besættelse af Posten, træffer Hospitalsdirektionen fornøden Bestemmelse om Tjenestens Ordning efter de for Hospitalet i Almindelighed gjældende Regler.

b) Overlægerne for de tre øvrige Afdelinger udnævnes efter indgivet Ansøgning for et Tidsrum af 6 Aar, hvorefter Posten atter bekendtgjøres ledig. Dog kan Gjenvalg finde Sted, saa ofte det efter Forholdene maatte anses for ønskeligt. De udnævnes af Hospitalsdirektionen, efter indhentet Betænkning af det lægevidenskabelige Fakultet. Paa samme Maade forholdes med Hensyn til Gjenvalg. De kunne vælges blandt Medlemmerne af det lægevidenskabelige Fakultet eller uden for dets Midte. Det paahviler dem at deltage i den kliniske Undervisning efter den ved Universitetet fastsatte Plan, og for saa vidt de ikke ellers ere ansatte i Lærerposter ved Universitetet, træde de, efter de oven for fremsatte Regler, i Forhold til dette som midlertidige Docenter. Af Hospitalet nyde de den for Overlægerne fastsatte Løn, og af Universitetet, — dog kun for saa vidt de ikke ellers ere ansatte ved dette, — et aarligt Honorar, hvis Beløb bliver nærmere at bestemme.

I Tilfælde af længere Vakance, som maatte nødvendiggjøre Konstitution, sker denne af Direktionen, efter indhentet Betænkning af Fakultetet.

3. Det forbeholdes Hospitalsdirektionen at gjøre nærmere Indstilling til Ministeriet om den Forøgelse af det underordnede Lægepersonale, som vil blive nødvendig gjort ved det større Antal af Servicer. Den ved Forøgelsen foranledigede Udgift vil være at afholde af Universitetet.

Med de økonomiske Hensyn for Øje skulle vi hertil bemærke, at en saadan Udvidelse af de underordnede Lægeposter efter vort Skjøn kun vil udkræves efter en ringe Maalestok. Hvis der alene var Tale om Studiets Tarv, kunde vi kun gjentage, hvad der allerede er sagt, nemlig at en Udvidelse i og for sig vil være meget at ønske. For Hospitalet vil Iværksættelsen af vore Forslag ikke medføre forøget Udgift til Lønning for Lægepersonalet, eftersom de to faste kliniske Lærere derefter ikke skulle lønnes af dette.

— Ved Gjennemførelsen af de oven for foreslaaede Bestemmelser vilde Vejen for en væsentlig Del være banet for Iværksættelsen af den tilsigtede Foranstaltning, en udvidet klinisk Undervisning, hvori det blev de studerende paalagt at deltage; der vilde derved med Sikkerhed kunne paaregnes det fornødne Materiale og de fornødne Lærerkrefter for den medicinske og kirurgiske Praktikantklinik, samt for de kliniske Kursus i Øjensygdomme. Men endnu vilde der ikke være sørget for de øvrige nævnte Specialfag, og af disse skulle vi nu først vende os til det, som omfatter Syfilis og Hudsygdomme.

Det er noksom bekendt, hvor vigtig en Rolle disse Sygdomme spille, og af hvor stor Betydning for Samfundet som for den enkelte Lægens Virksomhed netop paa dette Omraade kan blive, og det maa tilføjes, at næppe i noget andet Fag kræver Lægens Uddannelse mere end dette en gennem Selvsyn indvundet Erfaring ved Siden af det theoretiske Studium. Enhver, der skal virke som Læge, bør have indhentet en saadan Erfaring. Efter de nuværende Forhold kan denne imidlertid ikke hentes paa Frederiks Hospital. Rigtignok indeholder Reskr. af 30te Decbr. 1841 den Bestemmelse, at der, uanset Fundatsens udtrykkelige Forbud, i dette

Hospital kan optages „nogle enkelte veneriske Patienter“; men hermed fyldestgøres ikke Undervisningens Krav, idet netop disse Sygdomme kunne optræde under saa talrige og vexlende Former, at tilstrækkelig Erfaring kun kan erhverves gennem Iagttagelse af et større Antal af Sygdomstilfælde, og paa den anden Side vilde Optagelsen af et større Antal af slige Patienter ingenlunde være uden følelig Ulempe for Hospitalet selv. For de af Syfilis, saa vel som af Hudsygdomme lidende syge behøves der ikke blot ofte egne Lokaler, eftersom deres Behandling ofte kræver egne Betingelser og Fordeling i Hospitalet efter særegne Principer, men ogsaa et i andre Henseender, f. Ex. Badeapparater o. desl., særegt Udstyr. Hensynet til de syges og Hospitalernes Tarv kræver derfor i fortrinlig Grad særegne Afdelinger for disse Sygdomme, og det vilde ikke blot af økonomiske, men ogsaa af praktiske Grunde være urigtigt, for Frederiks Hospitals Vedkommende at tilstræbe en saadan Udvidelse af det oven for nævnte Reskript, saa meget mere som selve Undervisningen, for hvis Skyld den skulde ske, vil kunne finde et fyldigere Materiale ved Tilknytning til den nu bestaaende og vel gennemførte Hospitalsordning. En passende og omfattende Afdeling for de her omhandlede Sygdomme findes for Tiden paa Kommunehospitalet.

Vort Forslag gaar derfor ud paa: at rette den Opfordring til Kommunalbestyrelsen,

at det maa blive indrømmet og ved eventuel ny Besættelse blive paalagt Overlægen for den paagjældende Afdeling, saa længe han beklæder denne Stilling, at forestaa den kliniske Undervisning for sit Specialfags Vedkommende, imod derfor at oppebære et aarligt Honorar af Universitetet, til hvilket han overhovedet træder i det oven for udviklede Forhold som midlertidig Docent, og

at Bestyrelsen ved eventuel Vakance vil give Universitetet Lejlighed til at erklære sig over Ansøgnernes Kvalifikationer, forinden den træffer sit endelige Valg blandt disse.

— Saafremt nu de i det foregaaende fremsatte Forslag blive satte i Værk, saa maa det ganske vist erkjendes, at der allerede derved i og for sig vil være sket et meget væsentligt Fremskridt. Ikke blot vil nemlig selve Omraadet for Undervisningen være blevet udvidet i enkelte Retninger; men der vil være aabnet en efter vore Forhold tilstrækkelig Adgang for de studerende til fyldig Vejledning og Øvelse i de praktiske Fag, og en ordnet Plan for Studiet og Undervisningen overhovedet vil kunne bygges paa et fast og sikkert Grundlag. Der vil da ogsaa kunne skrives til Gjennemførelsen af den Foranstaltning, som vi have paavist som Vej til at raade Bod paa de under de nuværende Forhold fremtrædende Mangler.

Men idet vi nu i det enkelte skulle angive de Kursus og Øvelser, som det bør paalægges de studerende at have gennemgaaet, forinden der kan tilstedes dem Adgang til Embedsexamen, maa vi dog udtrykkeligt bemærke, at det formentlig ingenlunde ubetinget bør fordres, at disse Kursus skulle være gennemgaaede netop under Vejledning af de af Universitetet, være sig som faste eller midlertidige Docenter, lønnede Overlæger. Kliniske Kursus af den Art, som vi have ment at burde foreskrive, holdes til Dels ogsaa nu af Overlæger paa Hospitalsafdelinger, som vi ved den faste Ordning ikke have taget med i Beregning, saaledes navnlig paa Kommunehospitalet, og Hospitalsbestyrelsen har ved Ansættelsen af Overlægerne opfordret dem til at virke for de studerendes Undervisning; men disse

Kursus holdes kun, og kunne kun holdes for et indskrænket Antal af Deltagere, eftersom Servicernes Størrelse sætter Grænse for den Tid, som Overlægerne kunne ofre derpaa, og det ligger jo tilmed i Sagens Natur, at der fra Universitetets Side lige saa lidt kan stilles Fordring om eller gjøres sikker Regning paa Medvirken af disse Lærere, som af andre Privatdocenter, med hvilke de nærmest maa stilles i Klasse. Selvfølgelig kan dog denne Medvirken paa mange Maader være af stor Værdi for Studiet, og bør derfor med fuld Anerkjendelse modtages; det vil være baade naturligt og ønskeligt, at et ad denne Vej vel erhvervet Navn som klinisk Lærer maa give fortrinlig Adgang til Universitetets faste Lærerposter. For saa vidt altsaa slige private Kursus blive holdte i en Retning og Udstrækning, som svare til de Fordringer, der fra Universitetets Side maa stilles til de studerende, for saa vidt bør der ogsaa tillægges dem fuld Betydning, og en Attest for at have gennemgaaet et saadant Kursus bør tages for god.

Med denne Forudsætning og for øvrigt i Henhold til, hvad der i det foregaaende er udviklet, foreslaa vi altsaa, at de studerende, forinden der kan tilstedes dem Adgang til Embedsexamen, ved Attester fra de paagældende Overlæger og Docenter maa godtgjøre at have gennemgaaet følgende Kursus:

1. Medicinsk Praktikantklinik i et Semester.
2. Kirurgisk Praktikantklinik i et Semester.
3. Et klinisk Kursus i Hudsygdomme og Syfilis i et Semester.
4. Et klinisk Kursus i Fødselslæren og de spæde Børns Sygdomme i et Semester.
5. Et klinisk Kursus i Øjensygdomme.

For det sidst nævnte Kursus have vi ikke foreskrevet nogen bestemt Varighed, eftersom forskjellige Hensyn her maa kunne gjøre sig gjældende, som f. Ex. Antallet af de til et enkelt Halvaar indtegnede Deltagere, der muligvis vil kunne nødvendiggjøre en Deling i flere Hold. Naar for øvrigt Varigheden gennemgaaende er fastsat til et Semester, maa det bemærkes, at kun de to først nævnte Kursus forudsætte daglig Stuegang og Øvelse, medens derimod de øvrige tre kun ville udkræve visse — flere eller færre — ugentlige Timer, hvorfor der ikke kan opstilles nogen almindelig Regel. Disse bestemte Timer ville da kunne henlægges til forskellige Dage, til Dels til forskellige Tider paa Dagen, saa at den studerende samtidigt vil kunne deltage i forskellige Kursus i et og samme Semester. Han vil i ethvert Tilfælde kunne gennemgaa dem alle i Løbet af fire Semestre, og ved en vel ordnet Studieplan vil han under almindelige Betingelser kunne være moden til at begynde dem 2¹/₂ à 3 Aar efter at have taget den medicinske Forberedelsesexamen. Som Regel ville de foreskrevne Kursus falde i de to sidste Aar af Studiet ved Universitetet.

Selvfølgelig have vi ved oven staaende Forslag haft den tidligere udtalte almindelige Sætning for Øje, at medens der af alle studerende maatte fordres et vist begrænset Minimum, burde paa den anden Side Vejen holdes aaben for dem, som ønske at trænge videre frem, og vi forudsætte det som givet, at Undervisningen ikke bliver indrettet udelukkende paa at fyldestgjøre de her opstillede Fordringer, men at der af Universitetets kliniske Lærere fremdeles, ligesom hidtil, vil blive holdt kliniske Foredrag o. s. v. ved Sideu af de paabudne Øvelser, og vi forudsætte det ligeledes som givet, at for den studerende, som ønsker at deltage i de afholdte Kursus ud over det foreskrevne Maal, skal Adgangen hertil saa vidt

mulig staa aaben. Fremdeles betragte vi det som en Selvfølge, at Adgangen til Deltagelse i alle de paa Universitetets Vegne afholdte Kursus og Øvelser ligesom hidtil maa staa aaben for de medicinske studerende, uden at der kræves nogen Indtegning som Volontører paa det Hospital, hvor Øvelserne blive holdte.

Men ved Siden af de Foranstaltninger, som umiddelbart ere beregnede paa Undervisningen, staar endnu Hospitalstjenesten, der altid maa vedblive at udgjøre et meget væsentligt Led i de studerendes Uddannelse. Vi mene imidlertid, at der i Henseende til denne, hvis Betydning og Væsen vi her ikke nærmere skulle udvikle, ikke bør gives de studerende noget Paalæg fra Universitetets Side, men at det bør vedblive at være en frivillig Sag, hvorvidt de ville indtræde i et saadant Forhold til Hospitalet, som da stiller sine Fordringer om Tjenesteydelse af de som dets „Volontører“ indtegnede Studenter. Dog bør det i ethvert Tilfælde forudsættes, at disse Hospitalernes Fordringer ikke maa komme til at gribe forstyrrende ind i Gjennemgaelsen af de paabudne Kursus. Hospitalstjenesten bør vedblive at være Vejen til at opnaa Ansættelse som „Kandidat“, og vi ville i saa Henseende finde den Bestemmelse passende, at ingen kunde blive Kandidat, uden i det mindste i 3 Aar at have været indtegnet som Volontør. Men vi have allerede tidligere antydet, at den nuværende Ordning af hele dette Forhold ikke kunde anses for ganske heldig, navnlig for saa vidt angaar Valget af de „faste Volontører“, for hvilke alene Adgangen til Kandidatposterne nu staar aaben. For at blive valgt til fast Volontør udkræves der efter de nu gjældende Bestemmelser en vis Anciennitet i Hospitalets Tjeneste, ligesom atter selve Ancienniteten i de faste Volontørers Række kommer i Betragtning ved Udnævnelsen til Kandidat, og for ikke i saa Henseende at komme til at staa for langt tilbage blandt Kammeraterne, nødes nu de studerende til at begynde deres Hospitalsgang paa et saa tidligt Trin af deres Studium, at de endnu ikke, paa Grund af manglende Forkundskaber, kunne drage den fulde Nytte deraf. Vistnok kan der være forskellige Anskuelser om, hvorvidt dette tidlige Hospitalsbesøg principmæssigt maa anses for forkasteligt, eller ikke; men indrømmes maa det dog, at Institutionerne under ingen Omstændigheder bør bidrage til at fremtvinge det, om det end paa den anden Side heller ikke vil være rigtigt, eller i det mindste ikke nødvendigt, ligefrem at forbyde eller afskære det. Vi anse det end videre ikke for heldigt, at Adgangen til Kandidatposterne paa et givet Hospital udelukkende staar aaben for de studerende, der have gjort Volontørtjeneste netop ved det samme Hospital; tvært imod mene vi, at det vil være baade i Hospitalernes og de studerendes Interesse, at denne Regel ikke bliver ufravigelig, eftersom den, for at nævne et Exempel, vil kunne afskære Hospitalet fra i et givet Tilfælde at vælge den Kandidat, som netop var særligt fremragende og særligt attraaede en Post, der kunde give ham Adgang til videre gaaende Studium af et alene i dette Hospital repræsenteret Specialfag, og eftersom det af flere Grunde overhovedet vil være ønskeligt, at Hospitalerne og deres Besætninger saa lidet som muligt staa fremmede og afsondrede over for hinanden. Ved at fravige Reglen, vil man desuden sikrere kunne undgaa det uheldige Forhold, som især i en tidligere Tid stundom indtraadte, at Kandidatposter maatte besættes med uexaminerede.

Med disse Betragtninger for Øje skulle vi derfor foreslaa følgende Bestemmelser for Hospitalstjenestens Ordning:

1. Adgangen til at indtegnes som Volontør paa et Hospital staar aaben for

Studenten, saa snart han har taget den medicinske Forberedelsesexamen, imod at han underkaster sig de Forpligtelser, som Hospitalsbestyrelsen foreskriver.

2. Der tiltaas Volontererne Permission fra Hospitalet, for saa vidt det udkræves ved deres Deltagelse i noget af de paabudne Kursus i et andet Hospital.

3. Kun de, der have bestaaet Embedsexamen og derhos i mindst tre Aar have været indtegnede som Hospitalsvolonterer, kunne faa fast Ansættelse som „Kandidater“. Ledige Kandidatposter opslaas vakante, og kunne søges af enhver, som opfylder disse Betingelser, uden Hensyn til, om han har gjort Volontærtjeneste paa det paagældende eller et andet Hospital. Udnævnelsen sker af Hospitalsbestyrelsen efter Indstilling af Overlægerne ved det paagældende Hospital. Kandidat-tjenestens Varighed er to Aar; dog kan der under særegne Omstændigheder og efter enstemmig anbefaling af Overlægerne tiltaas Forlængelse af indtil et halvt Aar. Valget af „faste Volonterer“ bortfalder.

— Foruden de i det foregaaende omhandlede Fag er der endnu andre Sider af den lægevidenskabelige Undervisning, som stille Krav til „en ordnet Samvirken mellem Universitetet og Hospitalerne“, og altsaa staa i den nærmeste Sammenhæng med den Kommissionen forelagte Opgave, men som vi hidtil ikke have berørt, fordi vi for deres Vedkommende ikke have fundet tilstrækkelig Grund til at give de studerende særegne Paalæg. Som saadanne skulle vi her fremdrage Undervisningen i Sindssygdommene og i den patologiske Anatomi.

Hvad Sindssygdommene angaar, da maa der i selve Hovedstaden fornemmelig søges hen til Kommunehospitalet, for at finde Adgang til Iagttagelse af denne Sygdomsform, der, med al sin Ejendommelighed i visse Henseender, dog paa ingen Maade maa betragtes som liggende uden for Omraadet af almindelig lægevidenskabelig Dannelse. Selv ganske bortset fra den egentlige praktiske Lægevirksomhed behøve vi kun at henpege paa forefaldende retslige Sager, for at paavise Betydningen af, at ogsaa denne Side af Studiet bliver tilstrækkelig paaagtet. I saa Henseende er der vel i de senere Aar fra Hospitalernes Side blevet truffet den hensigtsmæssige Ordning, at alle deres Kandidater kunne komme til i en Del af deres Tjenestetid at fungere paa et af de store Sindssygeasyler; men dette kommer selvfølgelig ikke det store Antal af studerende til gode, som ikke opnaa Ansættelse som Kandidater, og selv for disse vilde Tjenesten i Asylerne medføre større Nytte, hvis de i Forvejen havde indhøstet nogen Erfaring. Fra Universitetets Side er Studiet i denne Retning indtil den seneste Tid saa godt som fuldstændigt blevet forsømt, og de Forhandlinger, som Sundhedskollegiet, i Erkjendelsen af dette væsentlige Savn, i Aaret 1862 indledede med Københavns Magistrat om Etableringen af en psykiatrisk Klinik for studerende paa St. Hans Hospital, førte ikke til noget praktisk Resultat. Et Fremskridt skete der ved den for et Par Aar siden foretagne delvise Omordning af Lærerposterne i det lægevidenskabelige Fakultet, for saa vidt som det da udtrykkelig blev overdraget til den nye Docent i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne, tillige at foredrage Psykiatrien, der saaledes nu kan betragtes som optaget blandt de faste Lærefag. Men ved denne Ordning klæbde der endnu den samme følelige Mangel, som altid maa gjøre sig gjældende ved en rent theoretisk Undervisning i et væsentlig praktisk Fag, Manglen af et klinisk Materiale, som ikke stod til Raadighed for Universitetet. I Følelsen af denne Mangel søgte og erholdt den paagældende Docent, der tillige midlertidigt blev ansat som Prosektor ved Kommunehospitalet, af dettes Bestyrelse Tilladelse til at

holde kliniske, psykiatriske Forelæsninger i Hospitalets Celleafdeling. Denne Foranstaltning er nu paa tredje Aar i Gang, og efter at dens Gjennemførelighed og utvivlsomme Værdi for Undervisningens Fremme derved i Gjerning har vist sig, maa det fra Studiets og Universitetets Side anses for særdeles ønskeligt, at den ogsaa fremdeles maa kunne holdes ved lige.

Vi foreslaa derfor: at rette den Anmodning til Kommunalbestyrelsen, at der ogsaa for Fremtiden maa blive indrømmet den Universitetsdocent, til hvis Lærefag Psykiatrien henhører, Adgang til at give klinisk Undervisning i Hospitalets Celleafdeling.

Med Hensyn dernæst til den pathologiske Anatomi, behøve vi ikke at paa-vise den væsentlige Betydning, der tilkommer dette Fag i rent videnskabelig Henseende, men skulle her kun minde om, ved hvor mange Lejligheder det i Lægens, og fremfor alt i Retslægens Virksomhed kan blive af Vigtighed, at hans Uddannelse heller ikke i denne Henseende staar tilbage. Undervisningen lider imidlertid ogsaa i denne Retning under Trykket af meget følelige Mangler, som det ved de nuværende Forhold ikke staar i Universitetets Magt at afhjælpe. Ogsaa dette Fag kræver nemlig med Nødvendighed et Materiale, som kun kan søges i Hospitalerne, eftersom det kun er ved Sektionsbordet, at der kan gives Vejledning i at udføre Sektioner; men dertil er der ikke sikret den paagjældende Docent nogen som helst Adgang. Ogsaa herpaa maa der altsaa raades Bod, for at Undervisningen kan blive tilfredsstillende ordnet, og vi maa i saa Henseende atter henvise til Frederiks Hospital. Men den der værende Sektionsstue er saa indskrænket og overhovedet saa mangelfuldt udstyret, at en Udvidelse og bedre Indretning deraf vil være ganske nødvendig.

Vi foreslaa altsaa: at det overdrages Docenten i pathologisk Anatomi, efter Aftale med vedkommende Overlæge, at forestaa de paa det kgl. Frederiks Hospital forefaldende Sektioner, saa at der gives ham Raadighed over det paagjældende Materiale og dets Benyttelse til Undervisningens Fremme, samt at der foretages den fornødne Udvidelse og en hensigtsmæssig Indretning af Hospitalets Sektionslokaler.

— For en væsentlig Del tilsigtes der ved den i det foregaaende fremsatte Række af Forslag en nærmere Tilknytning mellem Universitetet og det kgl. Frederiks Hospital, hvorved der i dette vilde sikret et fast Grundlag for den lægevidenskabelige Undervisning, med fuld Anerkjendelse af de paa dennes Vegne stillede Krav som Berettigede ved Siden af Hospitalets oprindelige Formaal, der dog selvfølgelig lige fuldt og uden virkelig Indskrænkning skulde vedblive at staa ved Magt, — et Forhold altsaa af lignende Art som det, der bestaar mellem Universitetet og den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse, — et Forhold i øvrigt, som i den daglige Tjenestegang i Hospitalet ikke i og for sig vilde medføre nogen stor, ja næppe nogen mærkelig Afvigelse fra, hvad der allerede nu finder Sted. Som tidligere berørt har denne Sag jo allerede oftere været gjort til Gjenstand for Forhandlinger, hvor under der fra de forskjellige Sider er blevet debatteret for og imod; flere Foranstaltninger ere trufne i Studiets Interesse, men en endelig og tilfredsstillende Løsning er ikke bragt til Veje, og indtil denne er vundet, vil Spørgsmaalet nødvendigvis stadig paa ny dukke frem, saa vist som Universitetsstudiet overhovedet, og ikke mindst det lægevidenskabelige, ikke bør og ikke kan tilfældigt at stille Krav imod Krav, indtil det har opnaaet, hvad der uden Tilside-sættelse af vigtigere eller ligeberettigede Formaal kan indrømmes det af Midler til

at udfolde sig. Det vil imidlertid være klart, at vi ingenlunde have tilsigtet en fuldstændig Indordning af Hospitalet under Universitetet, idet vi tvært imod overalt have forudsat en af Universitetet uafhængig Direktion, som fra sin Side skulde have at hævde de nødvendige Hensyn ikke blot til de økonomiske og øvrige administrative Forhold, men ogsaa til selve Sygeplejen. Vi forudsatte saa meget mere Bibeholdelsen af en slig, ved Hospitalsfundatsen anordnet Direktion, som det maa erkjendes, at hverken Universitetet eller det lægevidenskabelige Fakultet som saadant vilde kunne anses for vel skikket til at overtage Hospitalets Bestyrelse, og som det derhos maa erkjendes for rigtigt, at der haves fuld Betyggelse imod, at Sygeplejen bliver gjort Undervisningen underordnet. I og for sig ligger det uden for Kommissionens Opgave at undersøge, hvorvidt den i Fundatsen foreskrevne Sammensætning af Direktionen, der dog faktisk ikke nu i alt er taget til Følge, principielt kan anses for heldig eller ikke, og vi skulle derfor ikke udtale os nærmere om dette Punkt, hvor der jo for øvrigt allerede tidligere har været paatænkt en Forandring af det bestaaende, som det fremgaar af de i Aaret 1856 fra Justitsministeriets Side indledede Forhandlinger, der dog den Gang bleve uden Resultat. Men hvorledes end Direktionens Sammensætning maatte blive, vilde der dog efter vore Forslag i ethvert Tilfælde tilkomme Universitetet, ikke blot Indflydelse paa og til Dels selvstændig Ret til Besættelsen af Overlægeposterne, men overhovedet et berettiget Indseende med Undervisningens Ordning og Gang i Hospitalet, og ved mange Lejligheder vilde dette da nødvendigt maatte medføre gjensidige Overvejelser og gjensidig Paavirkning mellem Universitetet og Direktionen, saa meget mere som det sikkert kan ventes, at Hensynet til Studiets Fremme i Tidens Løb vil kunne kræve, at der atter paa visse Punkter sker Forandring i den indførte Ordning. Med dette for Øje vil det da være i høj Grad at ønske, at den gjensidige Paavirkning saa meget som muligt bliver lettet, og vi tro at den Erfaring, som er indhentet gennem Forholdet til Fødsels- og Plejestiftelsen, — med Hensyn til hvilken disse vore Bemærkninger ogsaa i fuld Udstrækning ere gjældende, — at denne Erfaring noksom har vist, hvor lidet den hidtil fulgte Forretningsgang med sine skriftlige, gennem en Række af Autoriteter gaaende Forhandlinger er hensigtsmæssig for Sagernes hurtige Afgjørelse, ja endogsaa for deres virkelig grundige Behandling og omhyggelige Droftelse i begge Siders Interesse. Vi anse det for utvivlsomt, at der maa kunne opnaas en bedre Ordning, og det vilde i saa Henseende allerede være et væsentligt Fremskridt, om ikke en nødvendig første Betingelse, at den overordnede Styrelse for de nævnte Stiftelser i et og alt, for Undervisningens som for Administrationens og alle øvrige Forholds Vedkommende, blev henlagt under et og samme Ministerium, hvor der da ved enhver forefaldende Sag kunde have et fyldigt og samlet Overblik over dens forskjellige Sider — øjensynligt, som det forekommer os, den rigtige Vej til at sikre ikke blot en lettere og hurtigere Afgjørelse, men ogsaa Enhed i Foranstaltningerne og ligeligt Hensyn til alt, hvad der bør tages i Betragtning og tillægges Vægt. Efter Sagens Natur maatte denne samlede Styrelse da nærmest tilfalde Kirke og Undervisningsministeriet, fra hvis Omraade ingen enkelt Del af Universitetsordningen bør udrydes, medens det paa den anden Side ikke kan siges, at de to Stiftelser i Følge deres Væsen maa henhere under Justitsministeriet, saa meget mindre, som dette jo dog i og for sig ikke besidder nogen særlig Sagkundskab i lægevidenskabelige Forhold; i Sager, hvis Afgjørelse maatte kræve en særlig Fagkundskab, staar

det i lige Grad i begge Ministeriers Magt at fordre Betænkning af den vedkommende medicinale Autoritet.

Vi foreslaa altsaa, at den overordnede Styrelse af det kgl. Frederiks Hospital og af den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse henlægges under Kirke- og Undervisningsministeriet.

— Idet vi hermed have sluttet vore Forslag til en blivende Ordning, kunne vi dog ikke afvise den Betragtning, at der jo under alle Omstændigheder maa hængaa nogen Tid, forinden disse i de væsentligste Punkter ville kunne blive satte i Værk, og at det vilde være meget ønskeligt, om der ogsaa for denne Overgangstid ved midlertidige Foranstaltninger kunne raades Bod paa de vigtigste Ulemper, saa meget mere som disse netop for nærværende Tid, paa Grund af den stærke Tilgang af studerende, ere særdeles følelige.

Under Henviisning til, hvad der allerede tidligere er udviklet, skulle vi i saa Henseende fornemmelig fremdrage den store øjeblikkelige Trang, som for Kirurgiens Vedkommende er tilstede for de studerendes praktiske Uddannelse ved Hospitalerne. Med den ene kirurgiske Service, som for Tiden staar til Raadighed for Undervisningen, men derhos ved sin Størrelse stiller betydelige Krav til Lærerens Virksomhed som Overlæge, vil en tilstrækkelig Udvidelse af den kliniske Undervisning, og navnlig Etableringen af en for alle studerende tilgængelig Praktikant-klinik, lige saa lidt midlertidigt som blivende kunne finde Sted. Indtil den foreslaaede Deling af denne Service kan blive gennemført, maa vi derfor tilraade:

at Kommunalbestyrelsen anmodes om at indrømme, at den nuværende Overlæge paa Kommunehospitalets kirurgiske Afdeling midlertidigt maa deltage i Ledelsen af den kliniske Undervisning i Kirurgien, indtil den definitive Ordning kan iværksættes, og

at der herfor tillægges den nævnte Overlæge et aarligt Hononar af Universitetet, til hvilket han da træder i Forhold som midlertidig Docent.

Fremdeles skulle vi henpege paa, at allerede en stor Del af de nuværende yngre Kandidater og ældre studerende, som under Studietiden have maattet føle Trykket af de stedfindende Mangler, ikke ville kunne vente at faa Ansættelse som Hospitalskandidater og saaledes ogsaa ville komme til at savne denne fortrinlige Adgang til Erhvervelsen af praktisk Uddannelse. Herpaa vil der kun kunne raades Bod ved Imødekommen fra Hospitalernes Side. Det kan imidlertid selvfølgelig ikke ventes, at disse skulde ville ansætte lønnede Kandidater ud over det for deres eget Tarv nødvendige eller tjenlige Antal, og der kan altsaa kun være Tale om at aabne en videre Adgang for dem, som kunne og ville gjøre Tjeneste uden Løn og vel endogsaa uden Bolig i Hospitalet, eftersom heller ikke denne, i det mindste med den for Tiden stedfindende stærke Belægning, vil kunne paaregnes indrømmet. Men paa saadanne Vilkaar antage vi, at der uden væsentlig Ulempe vil kunne gives examinerede Kandidater Adgang til, i en begrænset Tid — vi antage et halvt Aar for passende — at deltage i Tjenesten i Hospitalet, alt efter Regler, som fra dettes Side ville blive nærmere at fastsætte. Vi foreslaa altsaa:

at Hospitalsbestyrelserne anmodes om, at der indtil videre maa blive tilstedet examinerede Kandidater Adgang til at gjøre Tjeneste i Hospitalerne som „surnumerære Kandidater“ uden Fordring paa Gage eller andre Emolumenter.

Over de i denne Betænkning fremsatte Forslag begjærede Ministeriet under 24de Juli 1871 Erklæringer fra Kjøbenhavns Kommunalbestyrelse og Direk-

tionen for Frederiks Hospital, for saa vidt det vedkom disse Myndigheder. Direktionen for Frederiks Hospital afgav først sin Erklæring om Forslaget om Oprettelsen af surnumerære Kandidatposter, under 17de Oktober 1871, og bemærkede, at det intet havde at indvende mod, at slige Kandidatposter indtil videre oprettedes, naar disses Antal indskrænkedes til 3*), men tilføjede, at denne Foranstaltning medførte den Ulempe, at den Bolig, som det paa Grund af Vagttjenesten var anset for nødvendigt at tilstaa de paagjældende Kandidater, for Tiden kun kunde skaffes til Veje ved at disponere over et af de til Hospitalets Officiantpatienter bestemte Værelser. Den udførlige Erklæring om de øvrige Forslag afgaves under 17de Februar 1872. Direktionen bemærkede heri, at den ikke vilde erklære sig imod, at der erhvervedes en kongelig Resolution for, at den nuværende kirurgiske Afdeling blev delt i to; men naar Forslaget end videre gik ud paa at oprette endnu en mindre Service, bestemt til Optagelsen af Øjensyge, saa den sig ikke i Stand til at billige et saadant Forslag. Det maatte nemlig anses for afgjort, at største Delen af de Øjensyge ikke vilde have Adgang til at blive indlagt paa Hospitalet, fordi deres Sygdom var af en saadan Beskaffenhed, at den ikke egnede sig til Hospitalsbehandling, men derimod til at behandles ved den ambulatoriske Klinik, og Undervisningen, for hvilken en saadan Service ene og alene agtedes oprettet, vilde af Mangel paa Materiale ikke komme til at høste nogen virkelig Gavn af en saadan Foranstaltning, ligesom Nyttens heller ikke vilde komme til at staa i noget passende Forhold til den dermed forbundne forøgede Udgift. Hertil kom end videre, at det var uden for al Tvivl, at den Læge, der havde Øvelse i at foretage Øjenoperationer, ogsaa maatte være uddannet som Operatør i andre Retninger, og at det saaledes alene af den Grund vilde være unødvendigt at ansætte en særskilt Overlæge ved denne Afdeling. Direktionen foreslog derfor: „Den nuværende kirurgiske Afdeling deles i to, saaledes at den kirurgiske kliniske Afdeling normeres til c. 100 Senge; ved Siden af den oprettes en mindre kirurgisk Afdeling paa 50—60 Senge, af hvilke et vist Antal, som foreløbig fastsættes til c. 20, bestemmes for Øjensyge. Ved Afdelingen ansættes, foruden en Overlæge, en Reservelæge, hvem der gives Bopæl paa Hospitalet. Den i Hospitalet bestaaende offentlige kirurgiske Konsultation (den ambulatoriske Klinik) henvises til denne Afdeling.“ — Med Hensyn til Forslaget om Udnævnelsen af Overlægerne paa den ene medicinske og den ene kirurgiske Afdeling, af hvilke Overkirurgens Udnævnelse i Følge Hospitalets Fundats og kgl. Resol. 13. Juni 1844 stedse havde været overladt Direktionen, ligesom den anden Overlæge i Henhold til kgl. Resol. 12. April 1851 kun „ordentligvis“ skulde være et af det lægevidenskabelige Fakultets Medlemmer, havde Direktionen ingen væsentlig Indvending mod samme; men for saa vidt det end videre var foreslaaet, at de paagjældende Overlæger skulde vedblive at fungere som saadanne, indtil de ved Regeringens Foranstaltning gik over i en anden Docentpost eller traadte ud af Universitetets Tjeneste, maatte Direktionens Flertal (Bang, Larsen, Bonnesen og Hansen) samtidig med, at Direktionen gav Afkald paa dens fundatsmæssige Ret til selv at vælge i alt Fald Overkirurgen nære en ikke ringe Betænkelse ved at gaa ind paa denne Del af Forslaget.

*) I Følge en Skrivelse vedlagt Afskrift af en Erklæring fra Overlægerne udtalte disse sig for Ansættelsen af en surnumerær Kandidat ved enhver af Hospitalets Afdelinger.

Denne Betænkelse grundede sig ikke paa en løs Formodning om det mere eller mindre skadelige, en saadan Ansættelsesmaade vilde medføre for Hospitalet, men paa den i Tidernes Løb indvundne Erfaring, der havde vist ikke alene, at en videnskabelig dannet og dygtig Universitetslærer ikke altid var i Besiddelse af de Egenskaber, som ved Siden af den videnskabelige Dannelse vare en absolut Betingelse for, at en Overlæge og maaske navnlig en Overkirurg og Operatør med Held kunde bestyre en større en Hospitalsafdeling, men ogsaa at Forholdene kunde være saaledes, at Direktionen ikke kunde ønske vedkommende Overlæge gjenvalgt, uden at de derfor vare af en saadan Beskaffenhed, at de kunde tjene til Basis for en Indstilling om hans Fjernelse, en Forandring, som for alle Parter Vedkommende paa en meget lettere og naturligare Maade lod sig fuldføre, naar Overlægen som hidtil var ansat paa 6 Aar, end som foreslaet paa Livstid. Flertallet maatte saa meget mere fastholde den hidtil fulgte Ansættelsesmaade, som denne i intet tidligere Tilfælde havde haft skadelige Følger eller vist sig at have medført Ulemper for Universitetet eller Undervisningen. Mindretallet (Rosenørn, Gammeltoft og Djørup) tiltraadte derimod Kommissionens Forslag, idet det dog ønskede, at der efter Ordene: „Hospitalsdirektionen er bemyndiget“ tilføjedes „og forpligtet“. — Direktionen havde intet at indvende mod Forslaget om, at der skulde tilstaaes de 2 Overlæger Embedsbolig, men ingen Løn af Hospitalet, en Forandring i det bestaaende Forhold, som dog formentlig først kunde finde Sted ved indtrædende Vakance, lige saa lidt som mod Forslaget om Posternes Bestridelse under en længere Vakance eller i Tilfælde af Overlægernes kortvarige Forhold eller Fraværelse. — Forslagene om Overlægerne for de tre øvrige Afdelinger tiltraadte Direktionen. Særligt med Hensyn til Forslaget om i Tilfælde af Valg eller Gjenvalg at indhente Betænkning fra det lægevidenskabelige Fakultet bemærkede den, at den dog ansaa det for en Selvfølge, at den ikke paa nogen Maade skulde anse sig bundet ved den, men at den i ethvert Tilfælde af Vakance maatte være berettiget til at udvælge den af Ansøgerne, som efter dens Skjøn afgav de bedste Garantier for Dygtighed til at beklæde Posten, uanset om han var Medlem af Fakultetet eller ikke. Skulde der tillægges Fakultetets Betænkning en anden eller større Betydning, vilde Direktionens frie Valgret til de her omhandlede Overlægeposters Besættelse blive aldeles illusorisk, og det vigtigste Hensyn, Hensynet til at erholde den i praktisk Henseende dygtigste Overlæge, vilde muligt komme til at lide derunder. — Hvad angik Forslaget om en Foregelse af det underordnede Lægepersonale som Følge af det større Antal af Servicer, bemærkede Direktionen, at Bestemmelsen herom først vilde kunne tages, naar Servicernes Antal m. m. definitivt var fastsat. Dog vilde det, under Forudsætning af, at den kirurgiske Afdeling overensstemmende med Forslaget kun deltes i en klinisk-kirurgisk og en kirurgisk-ofthalmologisk Afdeling, formentlig kun blive nødvendigt at ansætte en Reservelæge mere, navnlig ved den ofthalmologiske Afdeling, hvorimod det nuværende Antal af 8 Kandidater vistnok vilde vise sig tilstrækkeligt. — Direktionen tiltraadte Forslagene om Hospitals-tjenestens Ordning Nr. 1 og 2, hvorimod den kun kunde bifalde Nr. 3 med den Modifikation, at der efter Ordet „derhos“ udgik Ordene „i mindst tre Aar have været indtegnede“ og i deres Sted indsattes „have gjort tilstrækkelig Tjeneste“. Forholdene kunde nemlig stille sig saaledes, f. Ex. ved en betydelig Formindskelse af de medicinske studerendes Tal eller ved en fleraarig Krigsperiode, at det vilde blive umuligt for Hospitalet at erholde det fornødne Antal af Kandidater, saafremt

Bestemmelsen om en saa langvarig tvungen Volontærtjeneste skulde overholdes, hvorimod det paa den anden Side maatte forudsættes, at saa vel Hospitalets som de studerendes Tarv fyldestgjørende vilde blive iagttaget, naar kun den af Ansegerne, som efter Direktionens og Overlægerne Skjøn havde gjort tilstrækkelig Volontærtjeneste, valgtes til Kandidat. — Med Hensyn til Forslaget om Undervisning i at foretage Sektioner bemærkede Direktionen, at Tilladelsen til at foretage Sektioner allerede fra Aaret 1863 havde været meddelt Læreren i pathologisk Anatomi i saa stor Udstrækning, som det kunde ske. Yderligere at udvide denne Tilladelse, og give vedkommende Embedsmand en ubetinget Ret til at foretage Sektioner af hvilket som helst Lig, og uden Hensyn til den Grad, i hvilken Liget derved mutileredes, eller, som det i Forslaget hedder „saa at der gives ham Raadighed over det paagjældende Materiale og dets Benyttelse til Undervisningens Fremme“, maatte Direktionen lige over for Hospitalets Patienter og paarørende anse Hospitalet for aldeles uberettiget til, ligesom det paa den anden Side ej heller burde kunne nægtes Hospitalets Overlæger selv at foretage en Sektion, som de af særlige Grunde maatte ønske. Endelig Bestemmelse om dette Punkt kunde saaledes først tages, efter at der var udfærdiget et bestemt og af Direktionen vedtaget Regulativ, som vedkommende Docent maatte være pligtig at følge, og hvorved det fremdeles paalagdes Overlægen at paase Overholdelsen af Bestemmelserne om, hvilke Lig der ikke maatte obduceres. Med Hensyn til Udarbejdelsen af et saadant Regulativ burde formentlig Overlægerne ved Hospitalet og Docenten i pathologisk Anatomi træde sammen og i Forening udarbejde et Udkast, som dernæst forelagdes Direktionen til Bedømmelse og endelig Afgjørelse. —

Da det af Direktionen opstillede Forslag om Delingen af den kirurgiske Afdeling paa flere Maader greb væsentlig ind i den af Kommissionen foreslaaede Undervisningsplan, idet Servicerne for den kirurgiske Pratikantklinik indskrænkedes, og en Forandring blev nødvendig i de Kursus, som det efter Kommissionens Btænkning skulde paalægges de studerende at gennemgaa, anmodede Ministeriet under 16de August 1872 det lægevidenskabelige Fakultet om at tage under Overvejelse, hvilke Ændringer i den af Kommissionen udkastede sammenhængende Plan den af Hospitalsdirektionen foreslaaede Ordning af Servicerne vilde medføre og i denne Retning at meddele Ministeriet de nærmere Forslag til Benyttelse ved Sagens endelige Afgjørelse. Ogsaa i et andet Punkt maatte der for Frederiks Hospitals Vedkommende kræves en Tilføjelse til Kommissionens Forslag, nemlig med Hensyn til Fakultetets nuværende faste kliniske Docenters Stilling til den nye Ordning. Kommissionen foreslog nemlig, at Overlægen ved den ene medicinske og ved den ene kirurgiske Afdeling skulde være den tilsvarende faste kliniske Docent ved Universitetet, mod at der herfor tilstodes enhver af dem Embedsbolig i Hospitalet, men ingen Lønning af dette, samt saaledes, at deres Fjernelse fra Overlægeposten bevirkede deres Afgang fra Universitetet, saafremt der ikke kunde anvises dem en anden Lærerstilling i Fakultetet, og hertil havde Hospitalsdirektionen foreslaaet tilføjet en Bestemmelse om, at denne Forandring først traadte i Kraft ved indtrædende Vakance. Dette ansaa Ministeriet for at være en Selvfølge, saaledes at ikke blot Overlægelønningen ved Hospitalet for disse Afdelingers Vedkommende først bortfaldt, naar de nuværende Overlægers Funktionstid var udløbet, men at ogsaa den de kliniske Docenter som saadanne i Følge Forslaget paahvilende Forpligtelse til at overtage Overlægefunktionen først indtraadte ved den første Vakance

i disse Lærerposter. Med Hensyn hertil begjærede Ministeriet Fakultetets Erklæring om, hvorledes Forslaget for Tiden vilde kunne lade sig iværksætte med de 2 nuværende kliniske Docenter ved den første i Overlægeposterne indtrædende Vakance, og om de midlertidige Bestemmelser, der for disse Docenters Vedkommende vilde behøves, for saa vidt de ikke maatte være villige til uden Forbehold at underkaste sig den Forandring i deres Embedsstilling, som den nye Tingenes Orden medførte.

Under 9de Oktober 1872 afgav det lægevidenskabelige Fakultet sin Erklæring. Med Hensyn til Spørgsmaalet om en Deling af den kirurgiske Afdeling paa Frederiks Hospital havde ingen fuldkommen Enighed kunnet opnaas i Fakultetet. Flertallet (Panum, With, Schmidt, Reisz, Stadfeldt, Warncke, Gædeken, Plum) kunde ikke erkjende Rigtigheden af de Grunde, som havde bevæget Hospitalsdirektionen til at foreslaa en Ordning, der afveg fra Kommissionens Forslag. Flertallet var enigt med Direktionen i den Betragtning, „at største Delen af de Øjensyge ikke vilde have Adgang til at blive indlagt paa Hospitalet, fordi deres Sygdom var af en saadan Beskaffenhed, at den ikke egnede sig til Hospitalsbehandling, men derimod til at behandles ved den ambulatoriske Klinik“; med andre Ord, Undervisningen maatte fortrinsvis søge sit Materiale i den ambulatoriske Klinik. Men denne Grund forekom netop Flertallet at tale mod Oprettelsen af en saadan blandet, dels af almindelige kirurgiske, dels af Øjensyge sammensat Afdeling; thi den vilde paa ingen Maade frembyde et blot nogenlunde tilstrækkeligt Materiale til en Undervisning i Øjensygdom. Det vilde, som Direktionen selv bemærkede, være tvivlsomt, om Tilgangen af Øjensyge, som søgte Indlæggelse paa Hospitalet, vilde være betydelig, ja det kunde vel være tvivlsomt, om de foreslaaede 20 Senge nogenlunde stadig vilde være belagte; men selv om dette var Tilfældet, vilde det være aldeles utilstrækkeligt. Skulde en Undervisning i Øjensygdom give Udbytte, saa maatte den fornemmelig støtte sig til den ambulatoriske Klinik, ved hvilken et langt større, idelig veksende Antal syge kunde forventes at indfinde sig. Det var imidlertid en Kjendsgjerning, at Behandlingen af Øjensyge havde udsondret sig fra den øvrige Kirurgi som en egen Specialitet; der fandtes nu overalt i de større Stæder Læger, der udelukkende helligede dette Fag deres hele Virksomhed, og som derved erhvervede sig en særlig Færdighed og Erfaring i denne Retning. Dette var en bekjendt Sag, og man saa derfor overalt, ligesom hos os, at de Øjensyge, saa vel betalende, som ikke betalende, særligt søgte Raad hos Øjenlægerne. Oprettede man derfor en Afdeling, som den foreslaaede, saa vilde dens ambulatoriske Klinik ikke faa nogen Tilgang af Øjensyge, med mindre Overlægen ved denne blandede Afdeling var en særlig i Ofthalmologien uddannet Specialist; men dette vilde efter Flertallets Mening være uheldigt for de andre kirurgiske Tilfælde, som skulde behandles paa samme Afdeling. Naar Direktionen ytrede, at den Læge, som havde Øvelse i at foretage Øjenoperationer, ogsaa maatte være uddannet som Operatør i andre Retninger, nærrede Flertallet en bestemt Tvivl herom. Forholdene havde nu engang udviklet sig saaledes, at Specialisten hurtigt gik fuldstændigt op i sit særlige Kald, uden at han fik Tid eller Lejlighed til at fortsætte sin videre Uddannelse i den almindelige Kirurgi. Det vilde derfor ikke være heldigt at vælge en Øjenlæge til Overlæge paa en saadan blandet Afdeling; thi dette vilde kunne føre til, at den større Halvdel af de syge bleve behandlede med mindre Interesse og Dygtighed, end

ønskeligt. Selv om man ved et tilfældigt heldigt Valg fik en Overlæge, som var Kirurg, og tillige, uden dog at være Specialist, havde tilstrækkelig Færdighed i Øjenoperationer, saa vilde han dog mangle det Navn som Specialist i denne Retning, som i vore Dage var nødvendig for at samle et større Antal Øjensyge i den ambulatoriske Klinik; men kunde han ikke dette, saa vilde Undervisningen savne sin væsentligste Støtte. Dette kunde kun opnaas ved, at en anerkjendt dygtig Specialist fik en lille, udelukkende for Øjensyge bestaaende Afdeling; thi da vilde Tilstrømningen uden Tvivl til den med en saadan forbundne ambulatoriske Klinik blive meget stor, og frembyde i det mindste et ligesaa rigt Materiale, som det, flere af vore Øjenlæger nu havde paa deres private Kliniker. De Udgifter, som maatte være forbundne med Oprettelsen af en saadan lille Afdeling paa Frederiks Hospital, skulde jo i Følge Kommissionens Forslag ikke falde Hospitalet til Last, hverken med Hensyn til Overlægens eller det underordnede Personales Lønning, og det Rum, som dertil maatte behøves, vilde rimeligvis kunne skaffes til Veje ved at formindske de øvrige større Afdelinger med nogle faa Senge (eftersom 20 Pladser efter Direktionens egen og vistnok rigtige Formening vilde være tilstrækkelige), saa meget mere, som det af Direktionen for hele den kirurgiske Afdeling betegnede Antal Senge (150—160) formentlig var mindre, end den Belægning, som Hospitalets kirurgiske Afdeling i tidligere Aar oftere havde haft. Dertil kom, at denne Afdeling vilde kunde udvides en Del ved den efter Branden foretagne Ombygning. Paa den anden Side vilde en Afdeling, som den foreslaaede, bestaaende af 50—60 Senge, naar derfra droges de 20 Senge, som forbeholdes Øjensyge, blive saa indskrænket, at den ikke kunde afgive et tilstrækkeligt Materiale for en fyldig Undervisning ved en Praktikantklinik. Den foreslaaede Ordning forekom derfor Flertallet uheldig, saa vel i den ene, som i den anden Retning, og den maatte udtale som sin bestemte Overbevisning, at den af Kommissionen foreslaaede Ordning var langt at foretrække for Direktionens Forslag. Skulde det imidlertid vise sig, at Kommissionens Forslag ikke lod sig gennemføre, kunde Flertallet subsidiært — i Betragtning af, at en hurtig Gjennemførelse af den hele foreliggende Kommissionsbetænkning var af stor Vigtighed for det lægevidenskabelige Studium, — tilraade den af Direktionen foreslaaede Deling af den kirurgiske Afdeling i en større, paa henvend 100 Senge, og en mindre paa 50—60, hvortil da den ambulatoriske Klinik knyttedes, men dog kun under den Forudsætning, at der ikke tilføjedes nogen Bestemmelse om, at en Del af Sengene paa den mindre Afdeling forbeholdtes Øjensyge. Ved en saadan Ordning vilde Trangen til en kirurgisk Praktikantklinik afhjælpes; men der vilde intet gøres for at tilfredsstille de Krav, som bestemt maatte stilles til Undervisningen i Ophthalmologien, og Flertallet vilde derfor ved første Lejlighed indgaa til Ministeriet med Forslag om Oprettelsen af en Øjenklinik. Indtil en saadan selvstændig og særlig ophthalmologisk Klinik kunde opnaas, foreslog det, at den Fordring til de studerende, at de skulle have gennemgaaet et Kursus i Øjensygdom, sattes i Bero.

Mindretallet (Bang og Saxtorph) foretrak i enhver Henseende Hospitalsdirektionens Forslag for den af Kommissionen projekterede Ordning med en særlig ophthalmologisk Service. Det samstemmede fuldkommen med Direktionen i de Anskuelser, som vare anførte som Motiver til Ordningen, og anbefalede denne, navnlig fordi det troede, at det vilde være til stor Gavn for den danske Lægestand, at man modarbejdede de Specialiteter, der paa en utilberlig Maade søgte at trænge

sig frem med Prætension om at betragtes som særegne Videnskaber og at fødre særegne Servicer og Docenter. Hertil bemærkede Flertallet, at Uddannelsen af Specialister i Almindelighed og af Specialister i Ofthalmologien i Særdeleshed, skjønt den formentlig ikke burde være ganske udelukket fra den Uddannelse, Universitetets lægevidenskabelige Fakultet burde kunne yde, dog ingenlunde var Formaålet for det i Udvalgsbetænkningen med Hensyn til Ofthalmologien stillede Forslag. Dette tog tvært imod netop fortrinsvis Hensyn til, at enhver Læge, navnlig ogsaa de, som kom til at virke paa Landet og i Smaabyerne, burde have en forsvarlig Uddannelse ogsaa i de Fag, for hvilke der i de store Stæder fandtes Specialister. Men en saadan forsvarlig Uddannelse i Ofthalmologien, der svarede til Videnskabens nuværende Standpunkt, opnaaedes efter Flertallets Overbevisning for Tiden ikke ved Universitetet, og den vilde ikke kunne opnaas, før der her som andetsteds oprettedes en af en Specialist i dette Fag ledet Øjenklinik, allerede af den oven nævnte Grund, at det fornødne Undervisningsmateriale ikke vilde kunne opnaas paa nogen anden Maade. — Med Hensyn til de nuværende faste kliniske Docenter, var hele Fakultetet enigt med Ministeriet og Direktionen i, at deres Stilling, for saa vidt som den foreslaaede Ordning berøvede dem en Del af deres Indtægter, ikke kunne eller burde forandres. Fakultetet antog ikke, at det var nødvendigt at træffe midlertidige Bestemmelser til denne Sags Ordning.

Denne Erklæring foranledigede Ministeriet til atter under 22de Oktober 1872 at begjære yderligere Erklæring fra Hospitalsdirektionen om nogle enkelte Punkter. Med Hensyn til Ordningen af Servicerne forekom det Ministeriet i høj Grad magtpaaliggende, at Kommissionens Forslag kom til Udførelse. Det skjønnede ikke, at der herimod frembød sig afgjørende Vanskeligheder for Hospitalets Vedkommende, naar Foranstaltningen iværksattes paa den af Fakultetets Flertal tænkte Maade; det syntes tvært imod at maatte være i Hospitalets egen Interesse at knytte denne ambulatoriske Klinik til sin Virksomhed, og Ministeriet ønskede derfor dette Punkt gjort til Gjenstand for en fornyet Overvejelse. Dernæst opstod der nogle økonomiske Spørgsmaal med Hensyn til Overlægeposterne. Efter den af Direktionen foreslaaede Tilføjelse til Kommissionens Forslag vilde Forandringen først træde i Kraft ved indtrædende Vakance. Saa længe altsaa Professorerne Saxtorph og With beholdt deres nuværende Lærefag i Fakultetet, vilde Overlægeposterne ved de to Hospitalsafdelinger, der efter Forslaget skulde overtages af de tilsvarende kliniske Docenter ved Universitetet, være at besætte af Hospitalsdirektionen, efter de hidtil gjældende Regler paa 6 Aar, og at aflægge med den hidtil værende Lønning af Hospitalet. For Tiden udrededes der af Hospitalet Overlægelønning 600 Rd. til 3 Overlæger, nemlig ved de to medicinske og ved den kirurgiske Afdeling, foruden 200 Rd. i Erstatning for Bolig til Overlægen ved den ene medicinske Afdeling eller i alt 2000 Rd. aarlig. Efter Kommissionens Forslag vilde der blive at lønne en Overlæge ved den ene medicinske og en Overlæge ved den ene kirurgiske Afdeling samt en Overlæge ved den særlige ofthalmologiske Afdeling, i alt 1800 Rd. Dertil vilde der midlertidig, indtil Forslaget ved Vakance i de nuværende kliniske Docenters Stilling i Fakultetet kunde træde i Kraft, komme Overlægelønninger for de to Afdelinger, der i Embeds Medfør eventuelt skulde overtages af disse, eller en Udgifts Forøgelse af 1200 Rd. aarlig. Imidlertid syntes det i Fakultetets Erklæring at være forudsat, at der til Overlægen ved den ofthalmologiske Afdeling ikke vilde behøves anden Lønning, end det Honorar, der i Følge Kommissionens Forslag blev

at tilstaa ham af Universitetet som midlertidig Docent ved Fakultetet. Ministeriet ansaa det derfor for ønskeligt, at Direktionen traadte i umiddelbar Forhandling med Fakultetet, saa vel med Hensyn til Lønningen for Overlægen ved den ofthalmologiske Afdeling, som om Indretningen af denne Service overhovedet. — Hvad angik Forøgelsen af det underordnede Personale, som vilde blive nødvendiggjort ved det større Antal af Servicer, havde Direktionen indskrænket Forlangendet til en Reservelæge ved den ofthalmologiske Afdeling. Herom ønskede Ministeriet efter det senere fremkomne en yderligere Udtalelse, og navnlig ønskede det særligt opgivet Størrelsen af den Udgift, som vilde medgaa til Lønningen af den eller de Reservelæger, hvis Ansættelse den paatænkte Ordning vilde udkræve ud over det Antal, som nu fandtes ved Hospitalet.

Under 22de November 1872 meddelte Hospitalsdirektionen, at den havde valgt sine 2 medicinske Medlemmer, Etatsraad, Dr. med. Hansen og Stabslæge, Dr. med. Djerup til at træde i Forhandling med det lægevidenskabelige Fakultet med Hensyn til Lønningen for Overlægen ved den foreslaaede ofthalmologiske Afdeling samt om Indretningen af denne Service overhovedet. Hvad angik Udredelsen af den forøgede Udgift, som vilde bevirkes derved, at den foreslaaede Omregulering af Lønningsforholdene først paatænkte ordnet ved indtrædende Vakance i de nuværende kliniske Docenters Stilling ved Universitetet, haabede Direktionen, at den definitive Ordning, for saa vidt vedkom den medicinske Overlæge, vilde kunne træde i Kraft til Oktober Flyttedag 1873, til hvilken Tid den medicinske Overlæge, der ikke var ansat ved Universitetet, forventedes at fratæde, og den kliniske Docent, der var Overlæge, kunde erholde Bolig i Stedet for Gage. Der vilde saaledes kun blive Spørgsmaal om en forøget Udgift, for saa vidt angik den kliniske Docent i Kirurgien, der nu som Overlæge baade havde Bolig og Gage, og Direktionen havde derfor troet at kunne gaa ind paa, at det paagældende Beløb, saafremt det efter de paatænkte Forhandlinger viste sig fornødent, udrededes af Hospitalets Kasse, uanset det dermed for Hospitalet forbundne pekuniære Offer.

Det lægevidenskabelige Fakultet valgte paa sin Side Professor Reisz og Lektor Plum til at forhandle med Hospitalsdirektionens delegerede, og dette Fællesudvalg vedtog da, „at den kirurgiske Afdeling paa Frederiks Hospital, deles i en større klinisk Afdeling, paa omtrent 100 Senge, og en mindre kirurgisk Afdeling paa henved 60 Senge, paa hvilken de Øjensyge, der søge Optagelse paa Frederiks Hospital indlægges“. Dette Forslag bifaldtes af Hospitalsdirektionen og Fakultetet, hvormed disse Autoriteter gjorde Indberetning henholdsvis under 23de December og 13de December 1872. Fakultetet bemærkede, at de i Kommissionsbetænkningen betegnede Formaal herved for saa vidt vilde kunne opnaas, som den kliniske Praktikantundervisning nu vilde kunne gennemføres paa Frederiks Hospital paa to i Undervisningens Tjeneste staaende Servicer, altsaa i Overensstemmelse med Fakultetets subsidiære Forslag, kun med den uvæsentlige Modifikation, at de faa Øjensyge, der søge Optagelse paa Frederiks Hospital, af administrative Hensyn indlagdes paa den mindre Afdeling. Hospitalsdirektionen bemærkede med Hensyn til et forøget Antal af Reservelæger, at det under Forudsætning af, at Sagens endelige Ordning skete paa den foreslaaede Maade, kun vilde blive nødvendigt at ansætte en Reservelæge til, der efter de hidtil for Hospitalet gjældende Regler vilde erholde en aarlig Løn af 300 Rd. samt fri Bolig, bestaaende af 2 møblerede Værelser, Brændsel, Lys og Opvartning, hvilket Vederlag, i Forbindelse med den forøgede Udgift, en fjerde Over-

læge vilde medføre, vilde udgjøre et samlet Udgiftsbeleb af c. 600 Rd. aarlig foruden, hvad der af Hospitalet bekostes paa Indretningen af Lokaler og deres Forsyning med Møbler. Det skal endnu her kun bemærkes, at Fakultetet, da Hospitalsdirektionen ikke vilde gaa ind paa dets principale Forslag om Indretningen af en særlig ofthalmologisk Service, med det samme Flertal som tidligere fremkom med et Forslag om at søge Formaalet opnaaet uden Frederiks Hospitals Medvirkning, nemlig ved en privat Overenskomst med Øjenlæge, Dr. med. Edmund Hansen. Dette Forslag gik ud paa, at Dr. Hansen udnævntes til midlertidig Docent, at der som et Vederlag for de med Øjenklinikken for Lokale, Apparater og Instrumenter forbundne Udgifter ydedes ham en aarlig og fast Subvention af 1000 Rd., hvorfor han tillige var pligtig til at holde 3 Senge til frit liggende Patienter, og at Overenskomsten med ham sluttedes paa et vist Aaremaal, f. Ex. 5 Aar, saaledes at den derefter kunde fornyes. Dette Forslag modsatte Mindretallet sig, og da Ministeriet ligeledes fandt Betænkelighed ved for Tiden at søge et saadant Specialkursus indrettet, skete intet Skridt i den omhandlede Retning.

Hermed var da altsaa den Side af Sagen, som vedrørte Forholdet til Frederiks Hospital, bragt til Afslutning. Det staar tilbage, forinden den kgl. Resolution herom meddeles, at give en Udsigt over de Forhandlinger, der førtes med Kjøbenhavns Magistrat.

I Skrivelse af 8de Februar 1872 udtalte Kjøbenhavns Magistrat sig om Kommissionsbetænkningen, efter at saa vel den samlede Magistrat som Stadens Borgerrepræsentation efter indhentede Erklæringer fra Kommunehospitalets Lægeraad og Stadslægen havde taget Sagen under Behandling. Kommunalbestyrelsen vedtog at tiltræde Kommissionens Forslag om Undervisning i Syfilis og Hudsygdomme, om Hospitalstjenestens Ordning, om midlertidig Ordning af den kliniske Undervisning i Kirurgi samt om midlertidig Oprettelse af surnumerære Kandidatposter, dog med følgende Forandringer og Tillæg. Med Hensyn til den sidste Del af Forslaget, om Undervisning i Syfilis og Hudsygdomme, forbeholdt Kommunalbestyrelsen udtrykkelig Magistratens uindskrænkede Ret til Besættelsen af Overlægeposten paa Hudsygeafdelingen, som den udøvede paa Kommunalbestyrelsens Vegne, ligesom den ogsaa udtalte, at dette Forslags Vedtagelse ikke kunde være Kommunalbestyrelsen til Hinder i frit og uafhængig af den trufne Ordning at foretage Forandringer med Hensyn til Hospitalets Inddeling i Servicer og Udsondring af visse Klasser af Patienter af det. Hvad angik Forslaget om Hospitalstjenestens Ordning fandt Kommunalbestyrelsen ikke nogen Betænkelighed ved at indskrænke Kandidattiden fra det nu tilladte Tidsrum af $2\frac{1}{2}$ à 3 Aar til 2 à $2\frac{1}{2}$ Aar, men forbeholdt sig, at Hospitalets Tary lige over for Volontærtjenesten sikredes ved, at der i dette Forslags Nr. 2 under behørig Omredaktion tilføjedes, „for saa vidt som Hospitalstjenestens Tary tillader det“, og at der i Forslagets Nr. 3 i Stedet for „været indtegnede som Hospitalsvolontører“ sattes „fyldstgjort den af Hospitalerne krævede Hospitalstjeneste“, hvorhos Kommunalbestyrelsen ligeledes forudsatte, at der ikke vilde være noget til Hinder med Hensyn til en tidligere Benyttelse af de medicinske studerende som Volontører, naar Hospitalets Tjeneste maatte gjøre det fornødent paa Grund af en væsentlig Indskrænkning i de medicinske studerendes Antal. De tvende sidst nævnte Forslag havde Kommunalbestyrelsen ingen Betænkelighed ved at gaa ind paa, naar det fastholdtes, at de foreslaaede Forandringer kun vare midlertidige, hvorhos det bemærkedes, at man ansaa det som en Selv-

følge, at de surnumerære Kandidater, skjønt de ansattes uden Fordring paa Gage eller andre Emolumenter, dog maatte underkaste sig Bestemmelserne for Kandidattjenestens Udevelse og ikke kunde fungere ved St. Hans Hospital, hvor Emolumenterne paa Grund af Hospitalets Beliggenhed vare uadskillelige fra Tjenesten. Med Hensyn til Forslaget om en klinisk Undervisning i Psykiatri havde Stadens Borgerrepræsentation paa Forslag af et enkelt Medlem af et i Sagen kombineret Udvalg, bestaaende af 2 af Magistratens og 3 af Borgerrepræsentationens Medlemmer, vedtaget ikke at kunne gaa ind derpaa, væsentligst af Hensyn til de i den vedkommende Sygeafdeling henliggende Patienter, idet det befrygtedes, at deres Benyttelse til klinisk Undervisning paa Grund af deres Sygdoms Beskaffenhed vilde have en skadelig Indvirkning paa dem. Magistraten delte ikke denne Betænkelse, og vilde overensstemmende med de af Stadslægen og Kommunehospitalets Lægeraad i Sagen afgivne Erklæringer ikke finde nogen væsentlig Hindring for, at den tidligere trufne Ordning midlertidig kunde fortsættes, indtil en fyldigere klinisk Undervisning i Psykiatri med Benyttelsen af en Sindssygeanstalt ved Universitetets Foranstaltning kunde træde i Stedet, naar kun deraf ikke udledes nogen Forpligtelse for Hospitalet til at udrede noget Honorar til den paagældende Docent, og det derhos stedse havdes for Øje, at Patienternes hurtige Forsendelse til de respektive Sindssygeanstalter ikke derved forhøledes. Imidlertid antog den ikke, at yderligere Forhandlinger om dette Punkt med Borgerrepræsentationen for Tiden vilde lede til et andet Resultat, og vilde derfor ikke forhale Sagens Afgjørelse for dette formentlig mindre vigtige Spørgsmaals Skyld.

I Henhold til denne Skrivelse anmodede Ministeriet under 23de August 1872 Magistraten om at træffe følgende Foranstaltninger eller nærmere Bestemmelser:

1. at det tillades den nuværende Overlæge for Kommunehospitalets Afdeling for Syfilis og Hudsygdomme og ved ny Besættelse af denne Post eventuelt paalægges Overlægen, saa længe han beklæder denne Stilling, at forestaa den kliniske Undervisning for sit Specialfags Vedkommende, imod derfor at oppebære et aarligt Honorar af Universitetet, til hvilket han træder i Forhold som midlertidig Docent, saaledes at han ved den ham overdragne Undervisning har at følge den ved Universitetet fastsatte Plan;

at Kommunalbestyrelsen ved eventuel Vakance i Overlægeposten giver Universitetet Lejlighed til at erklære sig over Ansøgenes Kvalifikationer, forinden den træffer sit endelige Valg blandt disse, dog saaledes, at det er en Selvfølge, at Magistraten desuagtet forbeholdes uindskrænket Ret til Besættelse af Overlægeposten ved Hudsygeafdelingen, og at de saaledes tagne Bestemmelser ikke ere Kommunalbestyrelsen til Hinder i frit og uafhængigt af den trufne Ordning at foretage Forandringer med Hensyn til Hospitalets Inndeling i Servicør og Udsondring af visse Klasser af Patienter af det;

2. at det midlertidig, indtil den nye Ordning af den kliniske Undervisning ved det kgl. Frederiks Hospital kan fuldstændig gennemføres, maa tillades den nuværende Overlæge ved Kommunehospitalets kirurgiske Afdeling at deltage i Ledelsen af den kliniske Undervisning i Kirurgien mod et aarligt Honorar af Universitetet, til hvilket han saa længe træder i Forhold som midlertidig Docent, og saaledes, at han har at følge den ved Universitetet for Undervisningen fastsatte Plan.

3. at der vedtages følgende forandrede Bestemmelser for Hospitalstjenestens Ordning:

a.) Adgangen til at indtegnes som Volontør paa Hospitalet staar aaben for Studenten, saa snart han har taget den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen, imod at han underkaster sig de Bestemmelser, som Hospitalsbestyrelsen foreskriver.

b.) Der tiltaas Volontererne Permission fra Hospitalet, saafremt det udkræves ved deres Deltagelse i noget af de paabudne Kursus i et andet Hospital, dog kun, for saa vidt Hospitalstjenestens Tarv tillader det.

c.) Kun de, der have bestaaet Embedsexamen og have fyldestgjort den af Hospitalerne udkrævede Hospitalstjeneste, kunne faa fast Ansættelse som „Kandidater“. Ledige Kandidatposter opslaas vakante og kunne søges af enhver, som opfylder disse Betingelser, uden Hensyn til, om han har gjort Volontørtjeneste paa det paagældende eller et andet Hospital. Udnævnelsen sker af Hospitalsbestyrelsen efter Indstilling af Overlægerne ved det paagældende Hospital. Kandidattjenestens Varighed er 2 à 2½ Aar; dog kan der under særegne Omstændigheder og efter enstemmig Anbefaling af Overlægerne tiltaas Forlængelse af indtil et halvt Aar. Valget af faste Volonterer bortfalder.

4. at der som en midlertidig Foranstaltning indtil videre maa blive tilstedet examinerede Kandidater for en Tid af et halvt Aar ad Gangen Adgang til at gjøre Tjeneste i Hospitalerne som „surnumerære Kandidater“, uden Fordring paa Løn eller andre Emolumenter, saaledes at disse, skjønt ulønnede, have at underkaste sig Bestemmelserne for Kandidattjenestens Udøvelse. Dog undtages herfra St. Hans Hospital, hvor disse Kandidater paa Grund af, at Emolumenterne ere uadskillelige fra Tjenesten dersteds, ikke kunne fungere.

Med Hensyn til Kommissionens Forslag om klinisk Undervisning i Psykiatri havde Ministeriet i Mellemtiden modtaget en Skrivelse fra det lægevidenskabelige Fakultet, hvori dette ytrede, at det maatte anse det for særdeles ønskeligt, at denne kliniske Undervisning for det lægevidenskabelige Studiums Skyld ogsaa fremdeles holdtes ved lige, og derfor anmodede Ministeriet om at virke hen til, at Kommissionens Forslag blev antaget, hvorved et hidtil ikke uvæsentligt Savn i den lægevidenskabelige Undervisning vilde afhjælpes. Fakultetet tilføjede, at det ikke kunde indse, hvorledes dette Savn for Tiden skulde kunne afhjælpes paa nogen anden Maade. Ministeriet henstillede derfor i Sagens Interesse, om Magistraten ikke i Betragtning af den øjeblikkelige Mangel paa ethvert Middel til at erholde denne Del af den kliniske Undervisning givet, maatte finde Føje til allerede nu at gjenoptage Forhandlingerne om dette vigtige Anliggende med Borgerrepræsentationen. Sluttelig tilføjede Ministeriet, med Hensyn til de Honorarer, som der efter den vedtagne Ordning af den kliniske Undervisning vilde blive at udrede til Kommunehospitalets Overlæger som midlertidige Docenter ved Universitetet, at det var sindet derom at optage det fornødne Forslag i Finantslovudkastet for 1873—74, og at det, for saa vidt Bestemmelserne iværksattes saa betids, at Overlægerne allerede i Finantsaaret 1872—73 kom til at overtage den kliniske Undervisning efter de nye Bestemmelser, var betænkt paa at søge det dem for bemeldte Finantsaar tilkommende Honorar bevilget ved Tillægsbevillingsloven til Finantsloven for samme Aar.

Under 23de Decbr. næst efter meddelte derefter Magistraten, at, efter at Spørgsmaalet om Undervisning i Psykiatri paa ny havde været forelagt Kommunalbestyrelsen, havde denne vedtaget, at der indrømmedes den Universitetsdocent, til hvis Lærefag Psykiatrien henhører, Adgang til at give den ommeldte Undervisning i Kommunehospitalets Celleafdeling, dog at dette kun var at anse som en midlertidig Foranstaltning, indtil en fyldigere klinisk Undervisning i Psykiatri med Benyttelsen af en Sindssygeanstalt ved Universitetets Foranstaltning kunde træde i Stedet. Magistraten tilføjede derhos, at den havde truffet Foranstaltning til, at den nye Ordning kunde træde i Kraft fra den 1ste Januar 1873, for saa vidt angik Kommunehospitalet, i Overensstemmelse med de af Kommunalbestyrelsen saa vel med Hensyn til det omtalte Spørgsmaal, som med Hensyn til de øvrige i Sagen fremsatte Forslag vedtagne, og af Ministeriet billigede Beslutninger.

Efter at Sagen saaledes fra alle Sider var blevet forhandlet og oplyst, blev der af Ministeriet nedlagt allerunderdanigst Forestilling om Deling af den nuværende kirurgiske Afdeling paa det kgl. Frederiks Hospital i 2 Afdelinger samt om Foranstaltninger til en ordnet Samvirken mellem Universitetet og det kgl. Frederiks Hospital til den lægevidenskabelige Undervisnings og Uddannelses Fremme, med Hensyn til de Punkter, der krævede en Bevilling ved Finantsloven, dog saaledes, at deres Træden i Kraft betingedes af dennes Erhvervelse, og ved kgl. Resol. af 22. Jan. 1873 blev det derefter bifaldet:

1. Den nuværende kirurgiske Afdeling paa det kgl. Frederiks Hospital deles i en større klinisk Afdeling paa omtrent 100 Senge, og en mindre kirurgisk Afdeling paa omtrent 60 Senge, paa hvilken sidste de Øjenpatienter, der søge Op-tagelse paa bemeldte Hospital, blive at indlægge. Ved den mindre kirurgiske Afdeling ansættes en Overlæge og en Reservelæge.

2. a) Overlægen for Hospitalets ene medicinske Afdeling og Overlægen for den ene kirurgiske Afdeling skal være den tilsvarende faste kliniske Docent ved Universitetet, som tiltræder Overlægeposten, saa snart han er udnævnt til klinisk Lærer, og vedbliver at fungere, indtil han ved Regeringens Foranstaltning gaar over i en anden Docentpost, eller træder ud af Universitetets Tjeneste. Hospitalsdirektionen er ikke alene bemyndiget, men forpligtet til, saafremt nogen af disse Overlægers Forhold maatte give Anledning dertil, at gjøre Indstilling til Kirke- og Undervisningsministeriet om hans Fjernelse fra Hospitalet. — Der tilstaas enhver af de omhandlede Overlæger Embedsbolig i Hospitalet, men for øvrigt oppebære de ingen Lønning af Hospitalet. Disse Bestemmelser træde i Kraft ved indtrædende Vakance i de paagjældende Embedsstillinger.

I Tilfælde af længere Vakance, som vil nødvendiggjøre Konstitutionen af en midlertidig Stedfortræder, tilkommer det Universitetet i saa Henseende at gjøre de fornødne Skridt, overensstemmende med de Regler, som ellers følges ved Vakancer i dets Lærerpøster. — Indtil Stedfortræderen i saadant Fald er blevet udnævnt, og i Tilfælde af Overlægens kortvarige Forfald, Fraværelse eller desl., som ikke fra Universitetets Side vil udkræve nogen midlertidig Besættelse af Posten, træffer Hospitalsdirektionen fornøden Bestemmelse om Tjenestens Ordning efter de for Hospitalet i Almindelighed gjældende Regler.

b) Overlægerne for de to øvrige Afdelinger udnævnes efter indgivet Ansøgning for et Tidsrum af 6 Aar, hvorefter Posten atter bekendtgjøres ledig. Dog kan Gjenvalg finde Sted saa ofte, som det efter Forholdene maatte anses ønskeligt.

De udnævnes af Hospitalsdirektionen, efter indhentet Betænkning af det lægevidenskabelige Fakultet. Paa samme Maade forholdes med Hensyn til Gjenvalg. De kunne vælges blandt Medlemmerne af det lægevidenskabelige Fakultet eller uden for dettes Midte. Det paahviler dem at deltage i den kliniske Undervisning efter den ved Universitetet fastsatte Plan, og for saa vidt de ikke ellers ere ansatte i Lærerposter ved Universitetet, træde de, efter de oven for fremsatte Regler, i Forhold til dette som midlertidige Docenter. Af Hospitalet nyde de den for Overlægerne fastsatte Lønning, og af Universitetet, dog kun for saa vidt de ikke ellers ere ansatte ved dette, et aarligt Honorar. I Tilfælde af længere Vakancer, som maatte nødvendiggjøre Konstitution, sker denne af Hospitalets Direktion, efter indhentet Betænkning fra det lægevidenskabelige Fakultet.

Om de Bevillinger ved Finantsloven, der staa i Forbindelse med denne Resolution, henvises til Ministeriets neden for meddelte Skrivelse af 27de Maj 1873.

Ligeledes nedlagde Ministeriet Forestilling for Kongen om de kliniske Kursus, som de lægevidenskabelige studerende skulle gennemgaa forinden de stedes til Embedsexamens 2den Del, og i Henhold hertil blev det ved kgl. Resol. af 29. Jan. 1873, bekendtgjort under 31te Maj s. A., bifaldet, at de lægevidenskabelige studerende, forinden der tilstedes dem Adgang til at underkaste sig den lægevidenskabelige Embedsexamens 2den Del, skulle ved Attester fra de paagjældende Overlæger og Docenter godtgjøre at have gennemgaaet følgende Kursus:

1. Medicinsk Praktikantklinik i et Halvaar,
2. Kirurgisk Praktikantklinik i et Halvaar,
3. Et klinisk Kursus i Hudsygdomme og Syfilis i et Halvaar,
4. Et klinisk Kursus i Fødselslæren og de spæde Børns Sygdomme i et Halvaar, saaledes at disse Bestemmelser træde i Kraft ved Afholdelsen af 2den Del af bemeldte Embedsexamen i Sommeren 1875.

Med Hensyn til de Foranstaltninger, der for Frederiks Hospitals Vedkommende vilde være at træffe til Tilvejebringelsen af en ordnet Samvirken mellem Universitetet og Hospitalerne til den lægevidenskabelige Uddannelses Fremme, meddelte Ministeriet derefter under 27de Maj 1873 Direktionen følgende: Hvad angik Kommissionens Forslag om, at det skulde overdrages Docenten i pathologisk Anatomi efter Aftale med vedkommende Overlæge at forestaa de paa Hospitalet forefaldende Sektioner, saa at der gaves ham Raadighed over det paagjældende Materiale og dets Benyttelse til Undervisningens Fremme, maatte Ministeriet tiltræde Direktionens Betænkning ved yderligere at udvide den Læreren i pathologisk Anatomi allerede siden Aaret 1863 givne Tilladelse til at foretage Sektioner, og navnlig erkjende, at der ikke kunde indrømmes Universitetslæreren en ubetinget Ret til at foretage Sektioner af hvilket som helst Lig, lige saa lidt som det paa den anden Side burde kunne nægtes Hospitalets Overlæger selv at foretage en Sektion, som de af særlige Grunde maatte ønske. Ministeriet var derfor enig med Direktionen i, at der af denne burde vedtages de fornødne Bestemmelser om dette Punkt, som vedkommende Docent havde at følge, og hvorved det fremdeles paalagdes Overlægerne at paase Overholdelsen af Bestemmelserne om, hvilke Lig der ikke maatte obduceres. Naar disse Bestemmelser vare udarbejdede af Overlægerne ved Hospitalet og Docenten i pathologisk Anatomi og approberede af Direktionen, begjærede Ministeriet sig underrettet om dem for at meddele dem til det lægevidenskabelige Fakultet. Kommissionens Forslag om Hospitalstjenestens

Ordning havde Direktionen i det hele tiltraadt, kun med den Modifikation, at der ikke opstilledes nogen udtrykkelig Fordring om at have været i 3 Aar indtegnet som Hospitalsvolonter for at faa fast Ansættelse som „Kandidat“ paa Hospitalet. Ministeriet bifaldt derfor, at Bestemmelser om Hospitalstjenesten i Overensstemmelse hermed vedtoges af Direktionen, og begjærede sig underrettet om, fra hvilken Tid de skulde træde i Kraft. Med Hensyn til Ansættelsen af surnumerære Kandidater bemærkede Ministeriet i Anledning af Direktionens Skrivelse af 17. Oktbr. 1871, at da Overlægerne i deres Erklæring vare gaaede ud fra, at der kunde antages en surnumerær Kandidat ved enhver af Hospitalets Afdelinger, syntes heraf at følge, at der maatte kunne gives Adgang for 4 Kandidater efter Oprettelsen af en ny kirurgisk Afdeling. Med Hensyn til det yderligere fornødne Kandidatværelse forventede Ministeriet, at der i Forbindelse med den paatænkte større Bygningsforandring ved Hospitalet i dette Øjemed vilde kunne skaffes Lejlighed, uden Indskrænkning af Officiantpatienternes Lokaler. Ogsaa herom begjærede Ministeriet nærmere Erklæring med Oplysning om Tidspunktet, fra hvilket denne midlertidige Foranstaltning kunde sættes i Værk. Hvad endelig Sagens finantsielle Side angik, bemærkede Ministeriet, at der ved Finantsloven for 1873—74 efter Direktionens Forslag var bevilget 3,000 Rd. en Gang for alle af Universitetets Midler til Lokalers Indretning og Montering i Anledning af den foretagne Ordning af den kliniske Undervisning for de studerende paa Frederiks Hospital. Fremdeles var der ved Finantsloven, ligeledes efter Direktionens Indstilling, bevilget 300 Rd. til Lønning for en Reservelæge ved den nye kirurgiske Afdeling samt 300 Rd. til at dække de Udgifter, som vilde foranlediges ved Ansættelsen af den nye Overlæge ved den ene kirurgiske Afdeling og af en ny Reservelæge, til Lys, Brændsel, Opvartning og de øvrige med Opholdet paa Hospitalet forbundne Fornødenheder. Derimod var der ved Finantsloven blevet nægtet særlig Bevilling af Honorar til de to som midlertidige Universitetsdocenter fungerende Overlæger ved den ene medicinske Afdeling og den eventuelle nye, mindre kirurgiske Afdeling, hvilke Honorarer af Ministeriet vare foreslaaede til 1,000 Rd. aarlig til hver, idet Rigsdagen var gaaet ud fra, at disse Honorarer, saaledes som Ministeriet ved sit Forslag havde betegnet, at Eventualiteterne efter al Sandsynlighed vilde stille sig ved den første Besættelse af Overlægestillingerne, vilde være overflødige indtil videre. Ministeriet havde nemlig i Forbindelse med sit Forslag udtalt det som rimeligt, at begge Stillingerne ved den nu forestaaende Besættelse vilde tilfalde Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet, i hvilket Tilfælde intet Honorar af Universitetet skulde udredes. Med Hensyn hertil vilde Ministeriet afvente den forestaaende Besættelse af Stillingerne, inden nogen Beslutning toges om, hvorledes der blev at forholde i det Tilfælde, at nogen af Stillingerne mod Formodning skulde blive beklædt med en Mand uden for Fakultetet.

I Forbindelse med denne Skrivelse meddelte Ministeriet under 30te Maj Underretning om de Foranstaltninger, det havde truffet i Anledning af, at der ikke ved Finantsloven for 1873—74 var bevilget nogen særlig Godtgørelse for det Indtægtstab, som den ene af de medicinske Overlæger, Professor With, som Universitetets faste kliniske Docent vilde lide ved at overgaa til den ved Etatsraad Dahlerups Afgang ledig blevne Overlægeplads; men herom er det fornødne bemærket i Aarbogen for 1871—73, Side 141.

I Skrivelse af 30. Septbr. 1873 meddelte Direktionen i Gjensvar af Ministeriets oven nævnte Skrivelse af 27. Maj, at den havde besluttet at lade Bestemmelserne om Hospitalstjenestens Ordning og om Ansættelse af surnumerære Kandidater træde i Kraft fra 1ste Januar 1874 at regne, idet den dog i sidst nævnte Henseende bemærkede, at den ansaa det for rettest foreløbig og, indtil den paatænkte Deling af den kirurgiske Afdeling fandt Sted, at indskrænke Antallet af de surnumerære Kandidater til 3. Herom underrettedes Fakultetet ved Ministeriets Skrivelse af 8. Oktbr. 1873. Under 24. Novbr. næst efter meddelte den, at den efter et af Hospitalets Overlæge og Docenten i pathologisk Anatomi derom indgivet Forslag havde approberet følgende Bestemmelser, vedkommende Obduktionen af Ligene af de paa Hospitalet afdøde Patienter:

1. Sektionen af Ligene fra alle det kgl. Frederiks Hospitals Servicer foretages i Reglen af Fakultetets Docent i pathologisk Anatomi, dog først efter at vedkommende Services Overlæge ved skriftlig Meddelelse har underrettet Docenten om, at der intet er til Hinder for at foretage Obduktionen.

2. Undtagne fra at obduceres af Fakultetets Docent ere Ligene i nedenstaaende 3 Tilfælde:

- a. naar vedkommende Overlæge af en bestemt Grund ønsker selv at udføre Sektionen,
- b. naar den afdødes paarørende eller Værger vægre sig ved at give Tilladelse dertil,
- c. naar det paa Grund af Dødsarsagen maa antages nødvendigt, at der foretages en legal Obduktion.*)

Herom underrettedes Fakultetet ved Ministeriets Skrivelse af 29. Novbr. næst efter.

Den fastsatte Deling af den kirurgiske Service paa Frederiks Hospital har maattet udsættes, dels af Hensyn til den ringere Patientbelægning, som Hospitalet i længere Tid har haft, dels fordi der skulde foretages forskjellige Bygningsforandringer, som i Anledning af den Hospitalet overgaaede Ildebrand maatte udføres efter en helt forandret Plan, end den oprindelig vedtagne. Ved Skrivelse af 21. Decbr. 1874 udtalte Direktionen, at der med Hensyn til Hospitalets Lokaler sandsynligvis intet vilde være til Hinder for, at den kunde træde i Kraft fra 1. Juni

*) For at imødekomme det af Kommissionen udtalte Ønske om en Udvidelse af Sektionslokalet havde Direktionen ladet udarbejde en Plan, der forelagdes Hospitalets Overlæger samt Professorerne With og Reisz. Overlægerne fandt intet herimod at erindre; men da Universitetslærerne ønskede større Udvidelser, blev dels en Plan til et nyt og større Lighus udarbejdet, dels Forandringer foretagne i den oprindelige Plan. En saadan Udvidelse eller Ombygning havde Direktionen ingen Grund til i Hospitalets Interesse at ønske, og mente derfor, at Udgifterne, der for et nyt Lighus vilde udgjøre c. 11,000 Rd., og for en Udvidelse i Henhold til den ændrede Plan c. 2,500 Rd., maatte falde Universitetet til Last. Ministeriet fandt imidlertid ingen Anledning til at søge noget yderligere Bidrag udvirket af Universitetets Midler, end hvad der alt var bevilget til Bygningsforandringerne ved Hospitalet ved Finansloven for 1873—74, og overlod det derfor til Direktionen paa den hensigtsmæssigste Maade at drage Omsorg for Indretningen af Sektionslokalet m. v. for den dertil bevilgede Sum.

1875, men paa Grund af den ringere Patientbelægning var dette dog ikke sket ved Udgangen af det akademiske Aar 1874—75.

Efter Ministeriets Paalæg har det lægevidenskabelige Fakultet udarbejdet en Kundgjørelse for de medicinske studerende om, hvad det for deres Vedkommende er fornødent at vide angaaende Ordningen af samtlige oven for omhandlede Forhold med Hensyn saa vel til deres Studier til Embedsexamen, som til Hospitals-tjenesten. Den er udstedt under 16. Oktbr 1873 og undertegnet af samtlige Fakultetets Lærere. Den lyder saaledes:

Kundgjørelse

for de medicinske studerende angaaende nogle til en ordnet Samvirken mellem
Universitetet og Hospitalerne sigtende Bestemmelser.

For at tilvejebringe en bedre Ordning af det lægevidenskabelige Studium, for saa vidt det er knyttet til Hospitalerne, har Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet truffet en Række Foranstaltninger, blandt hvilke følgende vedkomme de medicinske studerende, dels med Hensyn til deres Examenstudier, dels med Hensyn til deres Hospitalstjeneste, og derfor i Følge Ministeriets Befaling herved bringes til deres Kundskab.

Ved kgl. Resol. af 29. Jan. (bekjendtgjort 31. Maj) 1873 bestemmes: at de lægevidenskabelige studerende, forinden der tilstedes dem Adgang til at underkaste sig den lægevidenskabelige Examens 2den Del, skulle ved Attester fra de paa-gjældende Overlæger og Docenter godtgjøre at have gennemgaaet følgende Kursus:

- 1) Medicinsk Praktikantklinik i et Halvaar,
- 2) Kirurgisk Praktikantklinik i et Halvaar,
- 3) Klinisk Kursus i Hudsygdomme og Syfilis i et Halvaar,
- 4) Klinisk Kursus i Fødselslæren og de spæde Børns Sygdomme i et Halvaar,

saaledes at disse Bestemmelser træde i Kraft ved Afholdelsen af 2den Del af bemeldte Embedsexamen i Sommeren 1875.

Med Hensyn til Gjennemførelsen af denne Foranstaltning har Fakultetet efter vedkommende Universitetsdocenters Forslag vedtaget følgende nærmere Bestemmelser:

I de sidste 3 til 4 Halvaar af Studietiden antages de befalede praktiske Kursus at burde gennemgaaes, og det i følgende Orden:

Først medicinsk Praktikantklinik, derefter kirurgisk Praktikantklinik, og i det sidste Halvaar for anden Del af Embedsexamen Kursus i Hudsygdomme og Syfilis, samt i Fødselslæren og Børnesygdomme.

Det kliniske Kursus i Hudsygdomme og Syfilis gennemgaaes i Kommunehospitalets Afdeling for disse Sygdomme, Kursus i Fødselslæren og Børnesygdomme i Fødselsstiftelsen. Til medicinsk Praktikantklinik ville de studerende, for saa vidt de ikke agte at gennemgaa dette Kursus i en anden Hospitalsafdeling, blive modtagne i Frederiks Hospitals tvende medicinske Afdelinger. Til kirurgisk Praktikantklinik ville de blive modtagne i Frederiks Hospitals kirurgiske Afdeling, samt indtil videre i Kommunehospitalets kirurgiske Afdeling. Naar den paatænkte Deling af Frederiks Hospitals kirurgiske Afdeling vil være iværksat, ville de studerende blive modtagne ved begge de derved dannede Afdelinger, saafremt de ikke gennemgaa den kirurgiske Praktikantklinik paa Kommunehospitalets kirurgiske Afdeling. — De vedkommende Overlæger ville modtage Anmodning fra de studerende, som ønske Optagelse blandt Deltagerne.

Med Hensyn til Hospitalstjenestens Ordning har Ministeriet efter foregaaende Forhandling med det kgl. Frederiks Hospitals Direktion og Kjøbenhavns Magistrat bifaldet følgende Bestemmelser:

I. For Hospitalstjenesten paa Frederiks Hospital:

- 1) Adgangen til at indtegnes som Volontør paa det kgl Frederiks Hospital staaar aaben for Studenten, saa snart han har taget den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen, mod at han underkaster sig de Forpligtelser, som Hospitalsbestyrelsen foreskriver.
- 2) Der tilstaaes Volontererne Permission fra Hospitalet, for saa vidt det udkræves ved deres Deltagelse i noget af de paabudne Kursus i et andet Hospital.
- 3) Kun de, der have bestaaet Embedsexamen og have gjort tilstrækkelig Tjeneste ved et Hospital, kunne faa fast Ansættelse som „Kandidater“. Ledige Kandidatposter opslaas vakante, og kunne søges af enhver, som opfylder disse Betingelser, uden Hensyn til, om han har gjort Volontørtjeneste paa det paagjældende eller et andet Hospital. Udnævnelsen sker af Hospitalsbestyrelsen efter Indstilling af Overlægerne ved Hospitalet. Kandidattjenestens Varighed er to Aar; dog kan der, under særegne Omstændigheder og efter enstemmig Anbefaling af Overlægerne, tilstaaes Forlængelse af indtil et halvt Aar. Valget af faste Volontører bortfalder.

Disse Bestemmelser træde for Frederiks Hospitals Vedkommende i Kraft fra 1. Jan. 1874 at regne.

- 4) Til denne Tid haaber man ogsaa at kunne skaffe de nødvendige Lokaler til Veje, for at tilstede examinerede Kandidater Adgang til, for et Tidsrum af $\frac{1}{2}$ Aar, at forrette Tjeneste som „surnumerære Kandidater“. Disse ville, uden at have Fordring paa Lønning eller andre Emolumenter, have at underkaste sig de gjældende Bestemmelser for Hospitalstjenestens Udøvelse. Foreløbig, og indtil den paatænkte Deling af den kirurgiske Afdeling finder Sted, maa de surnumerære Kandidaters Antal indskrænkes til 3.

II. For Hospitalstjenesten paa Kommunehospitalet:

- 1) Adgangen til at indtegnes som Volontør paa Hospitalet staaar aaben for Studenten, saa snart han har taget den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen, mod at han underkaster sig de Bestemmelser, som Hospitalsbestyrelsen foreskriver.
- 2) Der tilstaaes Volontererne Permission fra Hospitalet, saafremt det udkræves ved deres Deltagelse i noget af de paabudne Kursus i et andet Hospital, dog kun for saa vidt Hospitalstjenestens Tarv tillader det.
- 3) Kun de, der have bestaaet Embedsexamen og have fyldstgjort den af Hospitalerne udkrævede Hospitalstjeneste, kunne faa fast Ansættelse som „Kandidater“. Ledige Kandidatposter opslaas vakante og kunne søges af enhver, som opfylder disse Betingelser, uden Hensyn til, om han har gjort Volontørtjeneste paa det paagjældende eller et andet Hospital. Udnævnelsen sker af Hospitalsbestyrelsen efter Indstilling af Overlægerne ved det paagjældende Hospital. Kandidattjenestens Varighed er 2 til $2\frac{1}{2}$ Aar; dog kan der, under særegne Omstændigheder og efter enstemmig Anbefaling af Overlægerne, tilstaaes Forlængelse af indtil et halvt Aar. Valget af faste Volontører bortfalder.
- 4) Som en midlertidig Foranstaltning tilstedes der indtil videre examinerede Kandidater Adgang til, for en Tid af et halvt Aar ad Gangen, at gjøre Tjeneste paa Hospitalet som „surnumerære Kandidater“, uden Fordring paa Lønning eller andre Emolumenter, saaledes at de, skjønt ulønnede, have at underkaste sig Bestemmelserne for Kandidattjenestens Udøvelse. Disse Kandidater ville dog ikke kunne fungere paa St. Hans Hospital, paa Grund af, at Emolumenterne dersteds ere uadskillelige fra Tjenesten.

Disse Bestemmelser ere for Kommunehospitalets Vedkommende allerede traadte i Kraft fra 1. Jan. 1873.

Det skal endnu kun bemærkes, at ved Tillægsbevillingsloven for 1872—73 under Universitetets 7de Udgiftspost blev bevilget 500 Rd. som Honorar til de tvende Overlæger ved Kommunehospitalet, Professor Engelsted og Dr. med. Holmer,

for deres Virksomhed som midlertidige Docenter i det sidste Fjerdingaar af bemeldte Finantsaar. Dernæst bevilges der nu paa de aarlige Finantslove af samme Udgiftspost 1,000 Rd. til Professor Engelsted for hans Kliniker for Hudsygdomme paa Kommunehospitalet, og ved Tillægsbevillingsloven extraordinært 1,000 Rd. til Overlæge Holmer som midlertidigt Honorar for hans Docentvirksomhed, indtil denne overtages af den Overlæge, som vil blive beskikket ved Frederiks Hospital, saa snart den nye kirurgiske Afdeling der er blevet oprettet.

b. Afgjørelse af nogle mindre Spørgsmaal.

Den kirurgiske Prosektorplads, hvormed er forbundet en fast Lønning af 220 Rd., Dyrtidstillæg 80 Rd., i alt 300 Rd., havde i lang Tid været uden tilstrækkelig Virkekreds. Det blev derfor, efter at det den Gang ved Finantsloven bevilgede Dyrtidstillæg ved dets Fordeling mellem de enkelte Bestillinger havde henledet Opmærksomheden paa den, sat under Forhandling i det lægevidenskabelige Fakultet, om Posten burde inddrages eller omordnes. Efter forskellige Forhandlinger, der vel havde bragt til Klarhed, at den almindelige Mening var mod at inddrage Posten, men som ikke havde kunnet tilvejebringe nogen Enighed i de forskellige Forslag om en Omordning, nedsattes en Komite, bestaaende af Professor Schmidt, Professor Reisz og Lektor Plum til at tage en eventuel Omordning under Overvejelse. Denne Komite afgav sin Erklæring den 7. Marts 1874. Den ytrede her i, at Docenten i Operationslære utvivlsomt havde Brug for en Assistent, saa vel ved Examensoperationerne som ved Ordningen, Konserveringen og Katalogiseringen af den kirurgiske Instrumentsamling. Da denne sidste Del af Assistentens Virksomhed var forsømt i meget lang Tid, og det derfor vilde udkræve et ikke ganske ringe Arbejde at føre den à jour, var det formentlig rettest ikke, i alt Fald ikke for det første, at paalægge Assistenten andet Arbejde, end i Dissektionstiden at assistere med de anatomiske Præparationer efter den anatomiske Professors Bestemmelse. En Assistance ved de histologiske Øvelser, som Professor Reisz betingelsesvis havde foreslaaet, vilde udkræve saa meget Arbejde, at det i Forbindelse med det oven for omtalte, i ethvert Fald i den første Tid, vilde blive for meget i Forhold til Lønnen; og selv om der senere, naar det resterende Arbejde ved Instrumentsamlingen var tilendebragt, kunde blive bedre Tid, var det tvivlsomt, om ikke de kirurgiske og histologiske Forretninger vare for forskellige til, at man turde gjøre Regning paa at finde Interesse for og Dygtighed i dem begge hos den samme Person. Herom kunde man altid ved en senere Vakance træffe Bestemmelse. Komiteen foreslog derfor, 1) at den kirurgiske Prosektorplads skulde bibeholdes i sit tidligere Omfang, saaledes at denne Assistent blev til Assistance for Docenten i Operationslære ved Operationer og ved Instrumentsamlingen og for Professoren i Anatomi med Præparationer i Dissektionstiden, 2) at denne Post blev besat for 1 Aar ad Gangen med mulig Forlængelse, dog saaledes, at den skulde opslaaes vakant mindst hvert andet Aar. Dette Forslag vedtoges af Fakultetet.

— Til Fødselsstiftelsen er knyttet en Instrumentsamling, som er grundlagt og forøget dels ved Gaver, dels ved Overskuddet af det Beløb af 200 Kr., der af Stiftelsens Midler aarlig anvises til dens Bibliothek og Museum. Denne Instrumentsamling, der ganske er underlagt den obstetriciske Professor, har en væsentlig Betydning for Undervisningen, hvorimod dens praktiske Anvendelighed er mindre

betydelig. Paa Grund af den usikre Forsyning var der opstaaet Huller i Samlingen; nogle af de savnede Instrumenter havde den obstetriciske Professor indkjøbt i Udlandet, men da den dertil medgaaede Udgift ikke kunde afholdes af de nævnte ordinære Midler, uden at skade Bibliothekets Behov, ansøgte han om, at den til „særegne Udgifter ved det lægevidenskabelige Fakultet“ for Finantsaaret 1874—75 bevilgede Sum af 50 Rd. maatte anvendes som Bidrag hertil. Fakultetet anbefalede Andragendet med den Bemærkning, at en extraordinær Ophjælpning og Udfyldning af det obstetriciske Undervisningsmateriale laa inden for den Formaaalskreds, hvortil det alt paa Finantsloven bevilgede, men til extraordinære Udgifter forbeholdte Beløb vilde kunne anvendes. Indstillingen blev derefter bifaldet ved Ministeriets Skrivelse af 13. Marts 1875.

c. Afgjørelser af enkelte Tilfælde.

En Ansøgning fra en studerende, der under Afholdelsen af Iste Del af den lægevidenskabelige Embedsexamen blev syg, om $\frac{1}{2}$ Aar efter at maatte indstille sig til samme Examen, dog saaledes, at han beholdt sin Karakter i Dissektion, bevilgedes efter Fakultetets anbefaling ved Ministeriets Skrivelse af 28. Marts 1874.

— Ved Ministeriets Skrivelse af 4. Febr. 1875 tillodes det efter Fakultetets anbefaling en studerende, der var indtegnet til 2den Del af den lægevidenskabelige Embedsexamen, men ved Sygdom forhindredes i at indstille sig til denne, $\frac{1}{2}$ Aar efter at indstille sig til bemeldte Examen, uden atter at underkaste sig Iste Del.

6. Om andre Examina, der ere henlagte til Universitetet.

a. Juridisk Examen for ustuderede.

Kontorist i de dansk-vestindiske Øers Gouvernementssekretariat N. N. ansøgte om Tilladelse til at maatte indstille sig til den juridiske Examen for ustuderede, uden forud at have bestaaet den almindelige Forberedelsesexamen af lavere Grad. Det juridiske Fakultet anbefalede Andragendet af Hensyn til Vestindiens særlige Forhold, og da der i Følge tidligere Udtalelser fra Gouvernementet maatte antages at være Trang til yngre Kræfter, som have bestaaet den juridiske Examen for ustuderede Tilladelsen meddeltes derefter af Ministeriet ved Skrivelse af 28. Febr. 1874.

— Et lignende Andragende fra konstitueret Fuldmægtig under Præsidentskabet for St. Croix N. N. anbefalede det juridiske Fakultet, da Ansøgeren i lang Tid havde beklædt betroede Stillinger i det offentlige Tjeneste, og idet det i øvrigt henviste til sine Udtalelser under den foregaaende Sag. Ministeriet meddelte derefter den attraaede Tilladelse under 11. Decbr. 1874.

— N. N. androg ligeledes om Tilladelse til at indstille sig til bemeldte Examen, uden at have underkastet sig Forberedelsesexamen af lavere Grad. I Henhold til en af forhen værende Provst for Sønderborg Provsti Karstensen afgivet Attest om, at de Kundskaber, som en vel begavet Elev vil kunne erholde i Broager Skoles øverste Drengeskole, hvilken Andrageren havde gennemgaaet, vilde svare

til de, der udfødes til Forberedelsesexamen af lavere Grad, anbefalede Fakultetet Andragendet, hvorefter Ministeriet meddelte den begjærede Tilladelse under 29. Jan. 1875.

b. Examen for Tandlæger.

Tvende Andragender om Tilladelse til at underkaste sig Tandlægeexamen, uden at have bestaaet Forberedelsesexamen af lavere Grad, anbefaledes af det lægevidenskabelige Fakultet, i det ene Tilfælde, fordi den af Andrageren bestaaede Officersexamen i det borgerlige Artilleri antoges at maatte stilles ved Siden af Forberedelsesexamen, og i det andet Tilfælde af Hensyn til, at Ansøgerens Virksomhed som Skolelærer samt den ham meddelte Ret til at søge fast Ansættelse i denne Livsstilling maatte forudsætte Kundskaber og en Dannelsesgrad, der vilde kunne svare til de Fordringer, der stilles ved den nævnte Examen. Andragenderne bevilgedes ved Ministeriets Skrivelser henholdsvis af 27. April og 28. Marts 1874.

— Derimod forkastedes et lignende Andragende af Ministeriet ved Skrivelse af 10. April 1875 i Henhold til Fakultetets Erklæring, der gik ud paa, at de af Andrageren fremlagte Attester ikke gave Betyggelse for, at han besad den fornødne almindelige Dannelse, og der heller ikke fra anden Side skjønedes at være vægtige Grunde for i dette Tilfælde at gjøre en Undtagelse fra den ved Ministeriets Bekj. af 1. Marts 1873 fastsatte Regel.

IV. Akademiske Grader.

Fra Bestemmelsen i Frd. 9. Jan. 1824 § 2, jfr. Pl. 10. Aug. 1848 og Bekj. 19. Maj 1854 om, at Retten til at disputere for den filosofiske Doktorgrad er betinget af, at den paagjældende har erholdt bedste Karakter til en Embedsexamen, eller har underkastet sig en Magisterkonferents, er der i følgende 3 Tilfælde meddelt Dispensation.

1. Cand. phil. P. A. M. Tauber androg om at maatte disputere for den filosofiske Doktorgrad i det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, uden forud at underkaste sig en Magisterkonferents. I en i denne Anledning af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet under 23. April 1874 afgivet Erklæring udtalte dette, at man skyldte ikke blot Universitetet, men ogsaa dem, der ad regelmæssig Vej havde opnaaet Doktorgraden og de dermed forbundne Rettigheder, at være varsom med at give slige Dispensationer; kun under ganske særegne Forhold burde man fritage for de lovbestemte Prøver, naar der nemlig ved Siden af særdeles Dygtighed i en mere speciel Retning tillige fandtes det nødvendige almindelige Grundlag, hvorpaa den specielle Uddannelse burde støtte sig. Om nu de af Andrageren præsterede videnskabelige Arbejder vare af en saadan Natur, at de, særlig med det sidste Hensyn for Øje, kunde retfærdiggjøre en Afvigelse fra den almindelige Regel, derom vare Meningerne delte, idet den ene Halvdel af Fakultetets Medlemmer stemte imod en saadan Tilladelse, medens den anden Halvdel stemte derfor. Af Hensyn til denne Dissents turde Konsistorium heller ikke anbefale Andragendet, og Ministeriet fandt ikke Anledning til at udvirke Tilladelsen.